

**ŽENKLAI
IVAIZDINIAI
SIMBOLIAI**

... Nebuvo Nieko arba buvo Viskas. Tuštuma arba visuotinybė. Aukščiausiojo sprendimas tame padėjo *tašką*. Tai buvo tvėrimo pradžia, visatos ašis, pirminis grūdas, Visko vidurys. Taškas plėtėsi – daigas skėlė grūdą, prasidėjo Didysis sprogimas, visatos radimasis. Tuštumoje atsirado *ratas* – pirmojo kūrinio simbolis, tvėrinijos, Visatos pradžios žymė. Šią sukurtąją visumą – grūdą, kiaušini – dalijo statmena (vertikali) *linija* – t.y. dvasinis, vyriškasis pradmuo ir gulsčia (horizontali) *linija* – t. y. medžiaginis (materialus, žemiškas), moteriškasis pradmuo. Sutvėrėjas visa tai (Visatą), pirmąpradį *kryžių* “įsuko”, įkvėpė gyvybę, kuri yra virpesys, sukimasis, bangavimas, plėtimasis, traukimasis. Besisukančiam kryžiui judesys “užlaužė galus”: judanti, gyva kryžma – t. y. *svastika* vėl braižė ratą, jungdama jau įvairiais kampais padalintą Visatą...

Rasa Ambraziejienė

ŽENKLAI.
ĮVAIZDINIAI.
SIMBOLIAI

Kauno tautinės kultūros centras

UDK 003.6
Am42

Ši knyga – tai pastanga dar kartą pažvelgti į simbolius, jų prasmę, kilmę bei tarpusavio sąsajas, aprėpti juos kaip visumą. Tyrinėjant remiamasi lietuvių tautinės kultūros išvalgomis, vis dėlto bandant įvaizdinių nesusieti su kurios nors vienos kultūros ar religijos įtaka, tuo parodant simbolių visuotinumą visose senosiose kultūrose. Knygoje aptariami ne tik svarbiausi geometriniai pavidalai – taškas, ratas, tiesė, kryžius, svastika, trikampis, kvadratas, bet ir spalvų bei stichijų – ugnies, oro, žemės ir vandens – simbolika.

II-asis redaguotas leidimas

Išleido:

Kauno Tautinės kultūros centras

Redagavo ir maketavo:

Rasa Ambraziejienė

© Rasa Ambraziejienė

ISBN 9955-9316-2-0

Vaizduotė nėra sugebėjimas kurti tikrovės vaizdus; ji yra gebėjimas kurti tikrovę peraugančius, ją dainuojančius vaizdus. /.../ Vaizduotė išranda kažką daugiau negu žodžiai ir dramos, ji išranda naują gyvenimą ir naują dvasią; ji atveria viską naujai reginčias akis. Ji matys tik turėdama “vizijų”. O jų turės, jei jos auklėjimas prasidės ne patirtimis, o svajonėmis, jei patirtys ateis tik kaip jos svajonių įrodymai.

(G. Bachelardas)

Pirmą ir paskutinę filosofiją, kuria nesugriaunamai tikiu, aš patyriau vaikų kambaryje. Daugiausia išmokau iš auklės, tai yra teisėtos, žvaigždžių paskirtos tradicijų ir demokratijos žynės. Labiausiai tikėjau tada, labiausiai tikiu ir dabar tu, kas vadinama pasakomis. Jos, mano manymu, yra absoliučiai teisingos. Tai ne fantazijos: palyginti su jomis, ir religija, ir racionalizmas yra nenormalūs: tiesa, religija – nenormaliai teisinga, o racionalizmas – nenormaliai klaidingas. Pasakų šalis – ne kas kita, kaip saulėta sveiko proto buveinė. /.../ Aš žinojau apie stebuklingą pupos stiebą, kai dar nebuvau ragavęs pupų; buvau visai tikras, kad mėnulyje gyvena žmogus, dar nebūdamas visai įsitikinęs, kad yra mėnulis. /.../ Senos auklės pasakoja vaikams ne apie žolę, bet apie fėjas, šokančias ant žolės...

(G. K. Chestertonas)

Tikrai pasakius, aš negalvoju. Aš ne galvojantis žmogus. Su galva toli nenuėisi. Aš tik sėdžiu taip ir klausaus, kas ateina iš erdvių gilumos, bandydamas atspėti, kas yra tikrai svarbu. Ir lyg girdžiu, kad tikrumoje niekas nėra svarbu, kad viskas praeina, kad viskas yra lygiai svarbu, ir kad mes visi esam tik lašeliai pasaulio ir gyvenimo vandenyne – tik ašara ant Fatimos veido – ir kad visos mūsų galvos ir idėjos ir sistemos yra tik niekas, tik niekas. Niekas, palyginant su širdimi, švelniu geru žodžiu, švelniu palietimu, pabučiovimu, žmogaus su žmogumi susitikimu, atviru žodžių pasikeitimu, padėsinimu, draugyste.

(J. Mekas)

*Knygoje pateiktos mintys pirmąkart
nusėdo popieriuje 1991–1992 m. Tuomet
rašiau tik sau ir, maniau, kad
pakankamai blaiviai suvokiu kai kurių
savo vaizduotės padarų neįrodomumą bei
nemoksliskumą. Man to ir nereikėjo.
Šiandien, paakinta aukščiau pateiktų
autorių minčių ir todėl pernelyg
nebesijaudindama dėl dažnai keistokų iš
vizijų išplaukusių vaizduotės darinių,
paleidžiu šį rašinį viešumon.
Už paskatinimus ir pagalbą dėkoju vyrui,
draugams ir bendradarbiams.*

TURINYS

Ižanga	6
I skyrius	
PAVIDALAI PLOKŠTUMOJE IR ERDVĖJE	10
Ratas	14
Kryžius	23
Medis	34
Svastika	46
Trikampis	55
Ketvirtainis	68
Pabaiga, kuri susisuka žiedu ir įsikanda pradžios tašką ..	84
II skyrius	
SPALVOS	86
Juoda	86
Raudona	87
Mėlyna	87
Žalia	88
Geltona	88
Balta	92
III skyrius	
PAMATINĖS VISATOS GALIOS	94
Ugnis	95
Oras	98
Žemė	100
Vanduo	103
Pabaiga, kurioje ieškome viršsprendinio	109
Literatūra	111
SIMBOLIŲ LENTELĖ	113

IŽANGA

Mintis ar dvasia gali apsieikšti, išizeminti įvairiai: žodžiais ir kalba, spalvomis, giesme, apeigomis.

Dievas yra gryna Esa. Jis neturi jokios skvarmos*. Tačiau Visata – tai ženklas, kažkurios “sklendenančios” Jo minties – dvasios išraiška, medžiaginis pavidalas.

Visų tautų tautosaka paremta simboliais, įvaizdiniais**. Pasakoje žaltys – ne roplys, o išmintis, gyvybinė jėga, dvasia ar net dievybė; ragas – ne galvijo kūno dalis, o jėga, galia, stiprybė; tėvelio dvarelis dainoje – ne tik ūkis, o gal net pasaulio vidurys ar pasakojimo apie Visatos kūrimą simbolis. Mūsų senosios dainos ir pasakos – ne senolių lakios vaizduotės vaisius, o meniniu, garsiniu, vaizdiniu būdu perduodamas mokymas, žinia apie praeitį, dabartį ir net ateitį, apie Pasaulio sutvėrimą ir Tvėrėjo įsakymus mums, apie Visatos tvarką ir blogio įveikimo galimybes.

Simbolių vartojimas – tai būdas nukreipti žmogaus pašamonės galias reikiama linkme. Įvaizdinio suvokimo reikšmė mūsų gyvenime dar per menkai suvokiama. Simbolio nepaaiškinsi protu, jo prasmėms atskleisti nepakanka logikos, jis išsiveržia už mokslo, už materialaus dėsnio ribų. Tai greičiau poezijos, muzikos, pasakos, dailės ar vaizduotės sritis.

* *Skvarma* – tai forma, pavidalas, prietaisas norimo pavidalo daiktui padaryti, modelis, pavyzdys, pagal kurį kas dirbama. Tas pačias reikšmes turi ir senžodžiai *kvarma*, *skvarmas*, *kvarmas*. *Skvarmingas* – kuris tam tikros formos; *skvarmuoti* – dėti į formą, formuoti [2].

** Lygiagrečiai vartosime *simbolio* ir *įvaizdinio* pavadinimus. I-ąjį – nes įprastas, II-ąjį – nes lietuviškas. Simbolis – įvaizdinys visad talpina daug prasmų, ne vieną reikšmių sluoksnį; jame visad slypi neatskleistų suvokimų gelmė. Todėl tarti, kad pvz. ratas simbolizuoja saulę reikštų labai susiaurinti apskritimo (skritulio) prasmes. Galbūt galima pasakyti, kad būtent šiuo atveju ratas ženklina saulę. Nes ženklas rodo, ženklina tik kažką aiškiai apibrėžto. O simboliu tapęs ženklas paslepia, užšifruoja atvirą posakio ar vaizdo prasmę. “Ženklas visuomet yra mažiau nei idėja, kurią jis žymi, tuo tarpu simbolis visuomet išreiškia kažką daugiau, nei jo akivaizdi ir betarpiška reikšmė” (K. G. Jungas).

Pasak K. G. Jungo, proto viešpatavimas privedė prie to, kad senieji simboliai neteko savo magiškos galios, žmogus prarado jautrumą, nesuvoktą tapatumą su gamtos reiškiniais, tuo pačiu išnyko ir jautrioji jėga, kurią šis įvaizdinis ryšys kūrė. Visa tai atgaivinti yra vienas pagrindinių uždavinių. Deja, materialistinės pasaulėžiūros sąlygomis tai įgyvendinti nelengva. Neįkainojamos senųjų žinių lobyno saugyklos, deja, kol kas užrakintos. Jų raktus seniai esame pametę. Antra vertus, prieš išdrišdami perimti senąją išmintį, turėtume pasikeisti patys [18]. O šiuolaikiniam žmogui tai, turbūt, ir yra sunkiausia. Pakeitus save, persikeitus, gal jau ir reikalo nebebūtų apie visus šiuos dalykus kalbėti. Viskas vėl taptų savaime aišku.

Tinkamo santykio tarp širdies ir proto praradimas – viena pagrindinių šiųdienio pasaulio bėdų ir ydų. Kažin, ar yra žemėje kas pavojingesnio už protingą beširdį. Kažin, ar atrakins tiesą tasai, kuris vien logiškai įvertina, apmąsto, apsparsto kiekvieną reiškinį, įvykį, sąvoką ar ženklą. Tik širdies, jausmo, pašąmonės, pajautos pagalba įmanoma suvokti bent dalį senųjų simbolių prasmų.

Tautai, nepraradusiai ryšio su senove, su amžinai gyva savojo Medžio šaknimi, besiskleidžiančiai kartu su jo šakomis, lapeliais bei žiedais ir gebančiai regėti dvasios aukštybių Paukščius ant jo viršūnės, nereikėtų rūpintis dėl ateities. Sveikas Medis visuomet duos sveikus vaisius. Tokiai tautai nereikia didingų piramidžių, rūmų, bokštų, ji apsieina netgi be rašto. Vienintelės Dievo suvokimo, pasaulio ir savęs išraiškos – tai daina, pasaka, būtinausių buities dirbinių raštai (ženklinantys greičiau būti nei būti), šventė, malda. Tokia tauta, toks žmogus – Dievo vaikas, jis gyvena pagal Jo dėsnius. O Aukščiausiojo dėsnis – esa, dvasia, kuri reikalinga kuo menkiausių išraiškos priemonių; ją be galo sunku įskvarminti.

Tačiau tokia Dievo (Medžio, Esos) tauta ir jos žmogus, kažkada, manau, iš tiesų buvęs, – šiandien praeitis. Medžio šakos nebejaučia šaknų gelmės ir viršūnės aukščio. Šaknys jų nebemaitina, aukštybių paukščių giesmių jos nebegirdi. Ir dėl to, bandydamas suvokti, įprasminti, įbūtinti, pateisinti save, šakų (nebe Medžio) žmogus kūrė skvarmas – ženklus, simbolius, įvaizdinius. Šiandien geras, tikslus pavidalas – daugeliui vienintelis būdas iš-

saugoti besislepiančią nuo mūsų ankančių dvasios akių dieviškąją Esą. Tačiau dingus esmei tuščia skvarma tampa saviapgaule ir galų gale veda tautos dvasios mirtin.

Kaip išlaikyti lygsvarą ant šių lemties ašmenų?

Pabandykime susirinkti tai, ką paliko mums protėviai. Perskaitykim jų išlikusius “laiškus”. Gal viskas jau pasakyta ir net skvarmuota – išeminta įvairiais ženklais ir įvaizdiniais, – tereikia išvelgti juose tebeglūdinčią esmę.

Žmonija tai daryti, žinoma, bando. Įvairių tikybų dvasininkai aiškinasi ir aiškina Dievo Žodį, bando šventraščių raidėje išvelgti tikrąją Jo mintį, ginčijasi dėl pirminės kurios nors kalbos senžodžio prasmės, vargsta su senųjų raštų vertimais. Bandoma atspėti, atrinkinti senuosius ženklus, aiškinti padavimus, pasakas, papročius ir apeigas.

Tautos – tai Medžiai Dievo sode arba Jo Medžio šakos. Mūsų tautos užduotis – padėti auginti savąjį medį, rasti ir palaikyti ryšį su maitinančiomis šaknimis ir stiebtis link dieviškoje šviesoje panirusios viršūnės. Ką turime ir ko ieškome mes, lietuviai – baltai – aisčiai?

Patikimiausiai tiria senovę, tiesos ieško ir takus ateitin grindžia tie, kurie gyvena pagal Dievo Žodį, pagal tūkstantmečių patikrintus dėsnius, kurie laikosi senųjų papročių ne tuščios apeigos vėdinį, o Dvasios šviesos šildomi, asmeniniu Esos suvokimu laiminami. Tokių mažai. O likusiems reikia kitų Tiesos perteikimo būdų, priklausomai nuo jų “imtuvų”. Vieniems priimtinausia mokslo, loginiai įrodinėjimai, skaičiai, pavardės. Kiti patiki tikrais ar įsivaizduotais mokytojais, vadais, pranašais. Treti turi viską tikrinti “savu kailiu” – eina klaidų ir bandymų keliu. Yra bandančių priimti ir suvokti Aukštybių balsus maldos, meditacijos, apeigos pagalba arba gebančių išgirsti medžio, debesies, paukščio ar šaltinio patarimą.

Taigi bendrąja prasme bet kuris pavidalas yra simbolis. Ir Vi-sata, ir Žemė, ir žmogus – Dievo minčių skvarmos – simboliai. Bet kuris kalbos darinys, žodis – tai išdava – pavidalas – ženklas juo apreikštos minties. Raštas trobos langinėje – šeimininko dva-

sios, grožio pajautos, dermės – darnos suvokimo išraiška. Arba net senojo kaimo žmogaus pašąmonėje tebeglūdintis pasakojimas įvaizdinių pagalba apie Visatos dėsnius, praeitį, ateitį.

Paimi seną juostą šimtarastę, ir suvirpa širdis, užplūsta nuojauta, kad tai – ne vien tobulas grožis, spalvos ir skvarmos darni dermė, bet ir pasakojimas, užrakinta žinia, paslaptینگais rašto ženklais įrašyta.

Tad ir pradėkime nuo paprasčiausio ženklo – geometrinio brėžinio plokštumoje. Aišku, įvardinimas “paprasčiausiu” yra sąlyginis. Vėliau pamatysime, kad paprasta tik jį atvaizduoti – nubraižyti, iškalti, išpjaustyti, išausti. Tačiau kiekviename taške – neišsemiama gelmė. Neįtikinėjau skaitytojo, kad tai, kas čia bus aiškinama apie simbolius, – visa tiesa, jų esmės atskleidimas ar pan. Tai galbūt tik mažutėlytė Tiesos dalelė ir bandymas parodyti, kad mus supančiuose daiktuose – daugybė visai nedaiktinių, nemedžiaginių dalykų – tikrų stebuklų. Tai pastanga paskatinti ieškoti, žvelgti į tai, kas mus supa, kitomis – vaizduotės – akimis ir patiems ieškoti atsakymų. Argi galima išaiškinti, kas tai yra, pavyzdžiui, rožė arba saulė? Kiekvienas žmogus šiuose įvaizdžiuose – žodžiuose išvelgs, išgirs, pajus skirtingus atspalvius – atgarsius, suvoks vis kitas prasmes, kiekvieno jų sieloje suvirpės vis kita styga.

Jokio, net iš pirmo žvilgsnio paprasčiausio dalyko neįmanoma pilnai išaiškinti. Štai mes pilame vandenį į arbatinuką, plaukiujame ežere, čiuožinėjame ant užšalusios balutės, matome iš puodo kylantį garą ar virš slėnio besidraikantį rūką. Verkiame, krikštijamės, maudome naujagimį, mazgojame velionį, šlakstomės švęstu vandeniu, atgyjame nuo gyvybės vandens, laimės ieškome už jūrų – marių, o Anapus keliamės per Maros vandenį ar Letos upę. Žinome formulę H_2O . Tačiau ar galime pasakyti tiksliai, aiškiai ir vienareikšmiai – kas tai yra *vanduo*?

Daugybei giluminių, dvasinių dalykų išreikšti žodžių – ženklų išvis neturime... Taigi tai, apie ką kalbėsime, – tik nedrąsus žvilgtelėjimas į begalybę.

I skyrius

PAVIDALAI PLOKŠTUMOJE IR ERDVĖJE

Tai kas gi yra pradžia?

Nebuvo Nieko arba buvo Viskas. Tuštuma arba Visuotinybė – Absoliutas. Dievo sprendimas Tame padėjo *tašką*. Tai buvo tvėrimo pradžia, Visatos ašis, pirminis grūdas, Visko vidurys, taigi – pirmasis Dievo simbolis. Taškas plėtėsi – daigas skėlė grūdą, prasidėjo Didysis sprogimas, Visatos radimasis. Tuštumoje atsirado *apskritimas*, *ratas* – pirmo Dievo kūrinio simbolis, Tvėrinijos, Visatos pradžios žymė. Naujai sukurtąją visumą – grūdą, kiaušinį – dalijo statmena (vertikali) *linija* – dvasinis, vyriškasis pradmuo ir gulsčia (horizontali) *linija* – medžiaginis (materialus, žemiškas), moteriškasis pradmuo. Dievas Visa Tai (Visatą), pirmąją *kryžių* “įsuko”, įkvėpė gyvybę, kuri yra virpesys, sukimasis, bangavimas, plėtimasis, traukimasis. Besisukančiam kryžiui judesys “užlaužė galus”; judanti, gyva kryžma – *svastika* vėl braižė ratą, sujungdama jau įvairiais kampais padalintą Visatą su pirmine Begalybe – Amžinybe – apskritimu ir jo centru – tašku. Pirminio Postūmio įsukta Visata – galaktikos, ūkai, pasauliai ir antipasauliai skleidėsi į išorę vijomis, sūkuriais (kylanti, išsiranganti gyvatė; išorinė, atsidaranti svastika ir jos judesio brėžiamas skaičius 9). Skleidimasis – vyriško postūmio judesys. Pirminių sūkurių išsklaidytos atplaišos jungėsi, sukosi į savas galaktikas, žvaigždynus ir planetų gaublius, žemes ir Žemę (kryptis vidun – gyvatė susisuka poilsiui ar susikaupimui; vidinė, užsidaranti svastika braižo skaičių 6). Judesys vidun, gilyn, į save – moteriško prado veiksmas. Kūrėją ir kūrinį, skleidimąsi ir jungimąsi, gėrį ir blogį, šviesą ir tamsą, dvasią ir medžiagą, vyriškumą ir moteriškumą apjungia rytietiškas jin/jan arba lietuviškų juostų žalčiukas saulės rate.

Sąlyginai sustabdyta svastika (požiūris į ją iš vidaus, esant joje) apriboja tobulą *kvadratą* – – tveria tvorą tarp Tvėrėjo ir tvėri-

nijos – Tėvo Dvarą (t. y. saugią, patikimą erdvę; plg. *tverti*, *tvirtas*, *tvarka* ir *dvaras*, rus. *двор*, *дверь*)*.

Iš šios pradžių pradžios išsisuka, išnyra visi kiti ženklai ir įvaizdiniai – suspindi saulutės ☉ ☼, subanguoja vandenys , pasiskirsto įtakos lygmenimis dangiška Trejybė–trejetas–trikampis ir grubokas, žemiškas, pasaulio šalimis padalintas ketvirtainiškumas–ketvertas–kvadratas. O požemį – žemę – dangų, praeitį – dabartį – ateitį sujungia Pažinimo, Gėrio ir Blogio, Esmės, Gyvybės *Medis* – Pasaulio ašis – jau ne vien Tvėrimo, bet ir žemiškas bei atperkantis *Kryžius*.

Tai senųjų tautų žmonės žinojo (prisiminė?). Šie dalykai išliko įvairiais skirtingais pavidalais, bet visų esmė – bendra. Tai ir dagonų grūdas Po, ir Bramos kiaušinis Vedose, ir lietuvių dainos Tėvelio dvarelis marių saloje. Ir paslaptieji “pirmąją dieną” sutverti dangus ir žemė Pradžios knygoje. Juk ir tvirtuma – Dangus, ir Žemė, ir Jūros, ir žvaigždės buvo sutverti vėlesnėmis “dienomis” [1]. Vadinasi, “trečiosios dienos” Žemė ir “antrosios dienos” Dangus – visai ne tie patys *dangus* ir *žemė*, kuriuos Senojo Testamento Dievas sutvėrė “pirmąją dieną”.

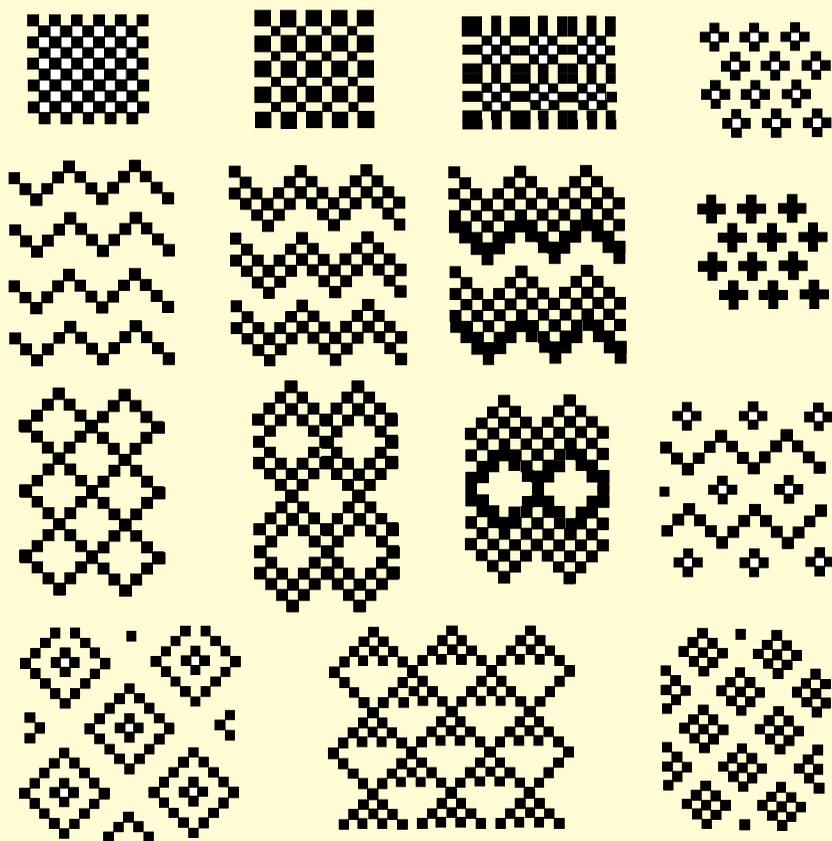
Patyrinėkime kiekvieną paminėtą įvaizdinį. Tik nepamirškim, kad nė vieno jų negalima aiškintis ir suvokti skyrium. Jau pastebėjome, kad visi seniausieji simboliai susiję tarpusavyje. Visus medžius, žalčius, žiedus, saules ir galaktikas galima “susukti” į vienintelį tašką. O iš to Vieno Taško išskleisti Visatą.

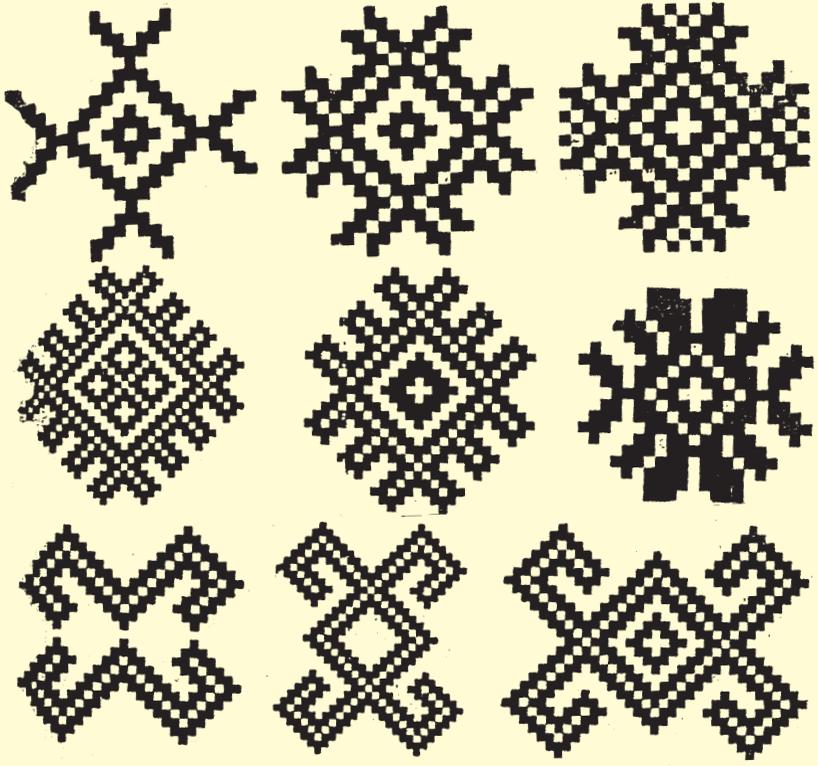
* Dauguma senųjų kalbų žodžių yra simboliai. Jie – nevienareikšmiai, jie – ne terminai. Tuo pačiu (ar labai panašiu) žodžiu gali būti pavadinti iš pirmo žvilgsnio net priešingi dalykai (pvz., *švęsti* ir *švaistyti*; *sviestas* ir *svastika*; *dvasia*, *dvėsuoti* ir *dvėsti*; *maitinti* ir *maitoti*). Tik gilinantis pastebima, kuo ir kaip senas Žodis gali su mumis “žaisti” – vartytis, keisti priebalses vietomis, siūlytis skaitomas iš galo ir pan. Kadangi, mano akimis, nei pasakai, nei simboliui paaiškinti nėra privaloma šiuolaikinė mokslinė logika, leidžiu sau nemažai dėmesio skirti žodžiams – įvaizdiniams, leistas jų vedžiojamai, t. y. žaisti.

Pav. 1

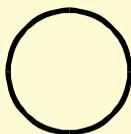
Pateiktuose pavyzdžiuose matome įvairius ženklus senuosiuose audiniuose. Šių raštų raida – perėjimai nuo paprasčiausių, lengviausiai išaudžiamų drobių prie sudėtingiausių spalvingų daugiaraščių audinių. Tačiau tai – tik gamybinė pusė. Nes **verpti** (virpėti, varpas, varpa) ir **austi** (esėti, esatis, ausis) – ne vien darbų įvardinimo, bet ir šventi, pasaulio kūrimo – tvėrimo žodžiai. Verpiamas Gyvybės siūlas, audžiamas Pasaulio audeklas.

Matome, kad kiekvieno audimo pradžia, esmė – virpančių siūlų pluoštų pakėlimas ir nuleidimas (aukštyn – žemyn, šviesa – tamsa, jin – jan ir t. t.).

RATAS

Visa randasi iš taško, kuris yra pats mažiausias, dar neišplitęs ratas (apskritimas, skritulys, rutulys) arba dar nebykstelėjęs žaibas, neišsišakojęs kryžius. Taškas – taip pat ir skaičiaus 1 ženklas – aiškaus pavidalo neįgijusios pradžių pradžios simbolis ir kartu visuotinumą, į kurį siekia sugrįžti visi daiktai ir būtybės, įvaizdis. Tai vienovės ir kartu Dievo simbolis; kita vertus, tai individualybės įvaizdinys [43].

Dievas yra skritulys, kurio centras visur, o apskritimas niekur (Paskalis).

Kiaušinis, iš kurio “išsiritą”, atsiskleidžia, apsireiškia Brama, tveriančioji Vedų dievybė, visad vaizduojamas skrituliu arba “nuliu” (absolūtus Niekas, kadangi yra begalinis ir savimi apreiškia Viską). Savo Darbais jau apsireiškęs Dievas gali būti žymimas šio rato skersmeniu ⊖.

Kitas to paties įvaizdžio raiškos būdas – vaizdavimas dievybės skritulio apskritimu, o kūrybinės galios – t. y. vyriško ir moteriško pradų – jo skersmenimis ⊕.

Kinijos išminčiai Visatą vaizdavo trimis bendraviduriais ratais, kurių išorinis – Begalinė Riba, sekantis – Dangus, o vidinis – Žemė

Apskritimas (kartais su tašku viduryje) – ⊙ – belytė ir begalinė gamta, o astrologijoje – saulės simbolis. Galima tai matyti ir kitaip: ratas – tai pasaulio simbolis, o taškas centre atstovauja aukščiausią Būtybę, palaikančią ir įkvepiančią pasaulį. Taškas spinduliuoja, jo judesys tiesiškas, vyriškas (intelektas, elektra). Ir priešingai, moteriškas judėjimas yra ratu (širdis, magnetizmas) [44].

Dvasia ir nemirtingumas taip pat vaizduoti apskritimu. Gyvatė, įsikandusi savo uodegą – tai išminties ir begalybės, beribiškumo ratas. Bekūniai Protai (planetos dvasios ir kuriančiosios jėgos) Egipte vaizduoti ratų pavidalo.

Įdomu, kad baltų pasaulėjautoje rato sąvoka visiškai netinkama apibrėžti dieviškajam ar sielos lygmeniui. Rutulys iš tiesų yra tobuliausias pavidalas. Tačiau būtent *pavidalas*. Ratas, rutulys vaizdžiausiai simbolizuoja Dievo tvėrinijos tobulumą, Visatą kaip Visa Tai, kas sutverta. Šiame lygmenyje tobulumui, visuotinumui apibrėžti iš tiesų tinkamiausias būtent ratas ar rutulys. Tačiau Dievo Pasaulyje – be laiko ir be erdvės – nebegalioja mūsų dėsniai. Ten $1=3$, ten Jis Vienas esti Trejybėje. Suvokiant ratą ne kaip Dievo simbolį, o kaip tobulą Jo kūrinio pasireiškimą, darnoje, lygsvaroje esančios Visatos įvaizdinį, lengviau suprasti, kodėl dažnai rato ir kvadrato prasmė būna ta pati. Tai jų abiejų ribojama saugi, maginė erdvė, patikima slėptuvė, namai, šventykla. Suvokiant keturkampį kaip keturpusį žemiškumą, medžiagiškumą, o ratą – kaip dieviškumą, gaunama priešara. Tačiau priėmus, kad ratas taip pat riboja žemiškus, tegu ir labai aukštą lygį pasiekusius ar tobulus dalykus, nesupratimas dingsta. Ratą (Visatą) “laiko” ir “suka” tik centras (Dievas).

Ratas – tai *rita*, *rta*–, viena svarbiausių indoeuropiečių sąvokų. Ji jungia daugybę iš pirmo žvilgsnio nesusietų dalykų: verpimo ratelis, vežimo ratas, rateliu šokti, ritinys, rietimas, rėtis, ristas žirgas, raitelis, ritasi bangos, saulė ridinėja, griaustinis nusirita, kiaušini rita, o iš jo išsirita, ritasi kūlio, rieda, aprėda, atsirado, radinys, radynos (iš čia rusų k. žodžiai: *род*, *родился*, *родина*, *народ*). Tačiau įdomiausia – *rūta*, apjungianti viską viename vainike. Rūtų vainikas Lietuvoje nuo senų senovės laikytas nemirtingumo, gyvųjų ryšio su mirusiais, amžino žaliavimo ženklų. Vainikas – rato ir žalio medžio jungtis. “Žodis rūta reiškia ne tik darželio rūtą. Jis priklauso labiausiai atsietų, apibendrintų (abstrakčių) žodžių eilei, kaip antai: darna, dora, taura, tyra, skais-ta, rasa ir pan., kuriais mūsų protėviai išsakydavo savąjį gyvenimo sampratą. Darželio rūta taip gerai išreiškia rūtos esmę, kad netgi tapo šios sąvokos pakaitalu. Bet kuris amžinai žaliuojantis augalas gali būti vadinamas rūta, kaip sąvokos, kurią mūsų protėviai įvardino žodžiu *rūta*, įvaizdis, kurio esmingiausioji prasmė dar lieka iki galo neatskleista” [15]. Vainikas – rūtų ratas – vaizdingiausias būdas apjungti apskritimą ir kryžmą, augalą ir žmogų, vandenį ir ugnį.

Vedose *rta*– yra esminė sąvoka, visuotinis dėsnis. *Rta*– kartu

yra ritualas (lot. *ritus*). Ritualo ir visatos vienybė, atsispindinti žmonių visuomenės sanklodose, kalboje ir pan. – Saulės Ratas arba Šviesratis, Rėdos Ratas. *Rta*– tai visatos aprėdos arba apeigos ritualas [11]. *Apeiga* rodo į apėjimą ratu, *aprėda* – apriedėjimą aplink. Kaip ir ritualas – tai, kas privalomai kartojasi, ritasi, sukasi ir sukasi ratu.

Žemiškasis žmogaus gyvenimas prasideda nuo gemalo – susiritusio į *kamuoliuką* kūdikėlio motinos iščiose, tobulėja ir auga šeimos *rate*, sodyboje, kurios statiniai sukuria uždara, saugią, savą erdvę – išdėstyti *aplink* kiemą, o visa sodyba apjuosta medžiais. Senoji mūsų šventykla, romuva – *apvali* aikštelė supama ažuolų. Miesteliai ir miestai augo *aplink* šventyklą, pilį, bažnyčią. Pakanka pažvelgti dangun, kad suvoktum, jog Visa Tai “veikia” judančio kryžiaus, rato pavyzdžiu. Vijomis spiečiasi žvaigždynai, sukasi aplink motiną Saulę planetos, renka ar sklaido debesis ciklonai ir anticiklonai. Rieda paros, metų, žmogaus ir žmonijos gyvenimo ratai.

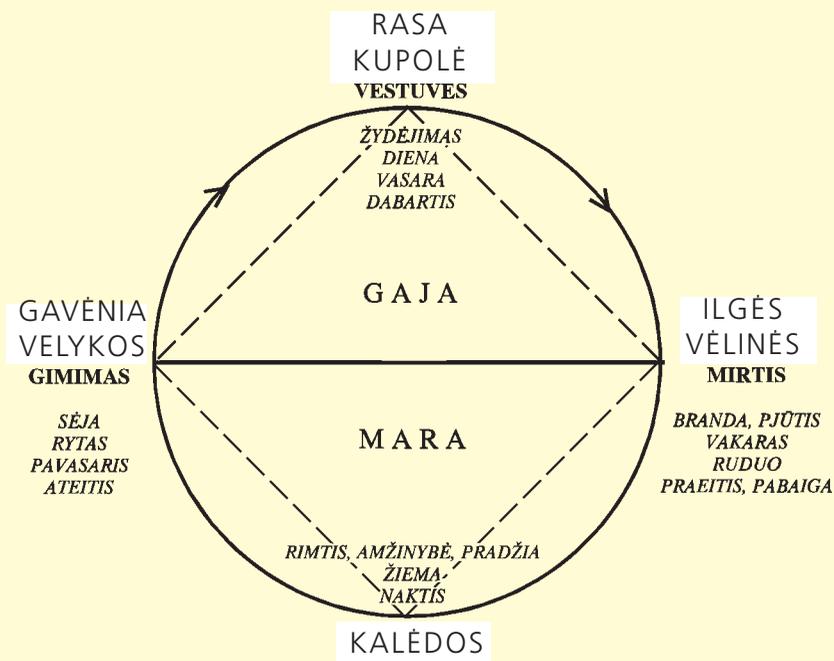
Saugodami nekrikštytą kūdikį brėždavo aplink jį ratą šermukšnio lazda. Mergelės kaip skaistos, amžinybės ženklą ir apsaugą nešiojo ant galvų rūtų vainikus. Amžinai sujungdami savo gyvenimus du jauni žmonės įtvirtindavo, paženklindavo, apsaugodavo save aukso žiedais. Išlydėdami Anapus, budynėse mirusįjį taip pat apjuosdavo amžinybės ženklu ir apsaugodavo – apstatydavo degančiomis žvakėmis ir apsėsdavo ratu.

Viena vertus, ratas, skritulys, apskritimas – erdvės, kurios sienos atskiria visatą (kosmosą) nuo chaoso, žymėjimas. Kita vertus, jis įkūnija begalybę, beribiškumą. Paplitęs beribiškumo ženklas – pasaulio gyvatė (žaltys, slibinas) susisukusi žiedu. Dar vienas požiūris į ratą – tai Visatos rutulio, kamuolio, pasaulinio Kiaušinio, saulės atvaizdas plokštumoje (projekcija).

Rato, kaip visaapimančio, visus medžiaginius lygmenis apjungiančio ženklo pagalba dvimatėje erdvėje, plokštumoje galima atvaizduoti sudėtingiausius dalykus. Tai ir saulės šeima su 9 bendraviduriais planetų ratais, ir atomo branduolys su elektronų žiedais, ir metų laikų, švenčių bei darbų ratai, ir dangiški likimo, dalios (astrologiniai) ratai, ir daugybė kitų.

Metų darbų, švenčių, žmogaus gyvenimo, žemės paros ir net žmonijos visuotinumą ir bendrumą galime pavaizduoti Rėdos ratu [23].

Pav. 2
Rėdos Ratas

Atkreipkime dėmesį, kad šis visuotinis Ratas sukasi. Jis nuo pirmojo Postūmio rieda tam tikra Tvėrėjo nurodyta kryptimi ir niekad nepasuka atgal. Po vasaros visad ateis ruduo, o ne pavasaris; išaušus rytui visuomet nušvis diena; po Ilgių niekad nešvėsim Rasos, bet grimsim gilyn – į Kalėdas, į metų Rato dugną. O po mirties visad seks Prisikėlimas. Taigi ir Viešpaties Šviesos pergalės žemėje, gyvenant Kali jugoje (anot Rytų pasaulėžiūros), pačiame sąmonės ir dvasios užtemimo dugne, taipogi nėra ko tikėtis. Nenusiminkime. Dievo Valia Ratas riedės tolyn, ir mes kartu su juo kilsim aukštyn.

Tačiau mažesnieji ratai yra priklausomi nuo mūsų laisvos valios. Mes galime miegoti iki pusiaudienio ir dirbti naktį, galime išsiskirti ir bandyti tuoktis antrąsyk, galime užkirsti kelią besibeldžiančiai gyvybei gimties virsme arba klaidžioti vaiduokliu, nesugebėdami “eiti į priekį” po mirties. Mes galime pavasarį nesėti, o rudenį

Pav. 3

Riedantis "Rėdos ratas" ant senos molinės puodynės

derlių supūdyti nepjautą, galime švenčių nešvęsti, o prisigerti ir patriukšmauti. Mums Dievas davė laisvą valią, ir mes galime rinktis – klausyti, vadovautis Visatos Raidos dėsniais, suktis, riedėti Rėdos Rato kryptimi, ar priešintis – eiti prieš Dėsnį.

Savo asmeninį likimą, savo dalią galime sužinoti iš dangaus ratų (žvaigždžių mokslo, astrologijos pagalba). Žinoma, kiekvieną likimą galima pakreipti, kiekvieną dalios dalintoją galima pergudrauti (skaitykime senąsias pasakas!) – tai tos pačios laisvos valios galia. Tačiau lėmimas, ateities kryptis, atsineštos karmos ar genų svoris vis dėlto yra.

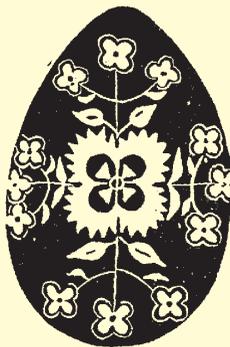
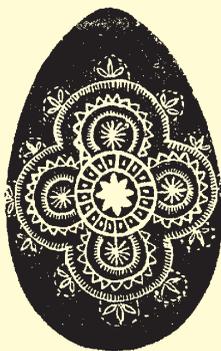
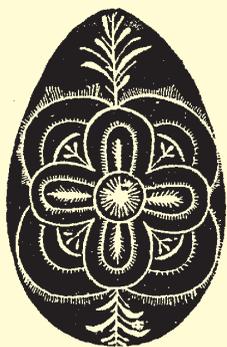
Ratas yra visuotinybė. Todėl jis savimi išreiškia Viską ir kartu nepasako nieko. Vaizduojant ne dievišką Begalybę, o žemiškesnį jos pasireiškimą, ratas dalijamas.

Rutulys – erdvinis ratas – naujo, nepasireiškusio talpintojas, saugotojas. Tai ir grūdas, iš kurio kalsis želmuo; ir kiaušinis – lukštas, slepiantis gemalą; ir riešuto kevalas, kuriame glūdi branduolys; ir kiaušas – kaukolė – žmogaus smegenų talpa. Ryšys, bendrumas akivaizdūs net kalbos lygyje – kiaušinis, kaukolė, kevalas, kiaušas, kiautas [6]. Dar du to paties “krūmo” žodžiai – kaukas ir kaukė. Kaukas – būtybė, atstovaujanti gemalines, dar neišbaigtas gyvenimo skvarmas, ankstyvesnes už tikrąjį žmogaus gimimą [14]. Taigi – ta pati dar nepasireiškusi gyvastis. O kaukė – gaubtas, rutulio dalis pridengianti, sauganti, slepianti kauką (ar kitą paslaptinę būtybę) taip, kaip kaukolė dengia žmogaus asmenybės medžiaginę sankaupą – smegenis. Čia kyla mintis dėl “kaukių balių” ar karnavalų senosios prasmės. Galbūt, seniau tai būdavo šventės, kuomet kar-

*Pav. 4
Užgavėnių kaukė*

Pav. 5
Kiaušiniai – margučiai

tu su gyvaisiais švęsdavo, įvairias apeigas atlikdavo visokiausios nežmogiškos būtybės, prisidengusios kaukėmis. Juk ne veltui senovėje taip bijota “nuplėšti kaukę”. Tokie kaukėtųjų suėjimai visiškai tikėtini viršminiais, didžiausios įtampos laikotarpiais, kuomet dangus ir požemis priartėja prie žemės, sukyla visos blogosios ir gerosios jėgos. Būtent šiais laikotarpiais senovėje ir vykdavo visos šventės. Lietuvoje šis – nežemiškos būtybės slėpimosi po kauke lygmuo išlikęs Užgavėnėse.

Tokiu – ateities (praecities), nepasireiškusios būties požiūriu visos tautos ratą, rutulį suvokia vieningai. Dažniausiai pasakose, mituose, sakmėse, giesmėse jis vaizduojamas kiaušiniu – Pasauliniu, Kosminiu, Auksiniu ir pan. Iš šio kiaušinio randasi visata arba kažkokia kūrybinė galia, dievybė, kartais – žmonių giminė. Žemesniame sakmių lygmeny iš kiaušinio gimsta įvairūs piktosios jėgos išikūnijimai (pvz. kiaušinis, kuriame paslėpta Kosčėjaus mirtis [10]). Pasaulinio kiaušinio kosminis visuotinumasis išryškėja metinėse šventėse – pvz. velykinių margučių dažymas, ritinimas, daužymas.

O ir mes patys kažkuria prasme esame kiaušinyje – toks yra mūsų medžiaginių kūnų gaubiančios auros pavidalas.

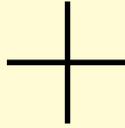
Rigvedoje ir Upanišadose pasaulio Sutvėrimo pradžia atrodo taip: iš chaoso randasi Vandenys, pagimdę Ugnį kiaušiniško auksinio gemalo pavidalu. Šis, kosminiuose vandenyse plaukiojęs ir visatos Pradžia tapęs Kiaušinis, pirmapradė skvarma, vadinama Pradžapati (Pradjapati), lietuviškai – *Pradžia pati*. Tame Kiaušinyje subręsta ir po metų apsireiškia (randasi, išsiriti, atsiveria) Brama ir tęsia tvėrimo darbą. Minties galia Brama dalija Kiaušinį pusiau į dvi dalis; iš vienos susidaro dangus, iš kitos žemė (apskritimą kerta pirminis skersmuo) ir t. t. ir t. t. Ratas pradeda sukstis.

Ratas, skritulys, apskritimas – Mandala – vienas pagrindinių šventų budizmo simbolių. Žodžio “mandala” reikšmių yra daug. Tai – žiedas, orbita, sviedinys, apylinkė, šalis, erdvė, visuma, visuomenė, susirinkimas, viena iš 10-ies Rigvedos dalių, išsiliejimas, auka ir t. t. Tibeto budizme ryškios dvi reikšmių plotmės – viena apima apvalią ar rutulio pavidalo (sferinę) erdvę, žemę, ugnį, vandenį, o kita – apeigos, ritualo sritį (magiški brėžiniai ir pavidalai) [10]. Mandala – sudėtingas simbolis, rišantis ratą su stačiakampiu, medžiu ir kt.

Pabaigai norėtusi pabrėžti, kad apskritimas, ratas, skritulys, rutulys ar kiaušinis – ne pats būdingiausias ir mėgiamiausias lietuvių, baltų ženklas. Tai – rytietiško pasaulio suvokimo raiška. Mums, baltams, artimesnis pasaulio kaip Medžio (Kryžiaus) suvokimas. Teisybė, mūsų medis, kaip ir visi kiti baltiški ženklai, ornamentai, yra labai apibendrintas, vyrauja laužytos linijos, kampuoti pavidalai. Taigi mes net ant velykinių kiaušinių dažniausiai braižome savo medžius ar jų dalis. Mūsų ratai visada žydi ar žaliuoja (rūtų vainikas, apipinta kupolė, medžių juosiamą sodybą, romuva ar šventorius) arba juda – reiškiasi per svastiką (rieda degantis ratas nuo kalno, plaukia upe vainikėlis ant kryžmos su degančia žvakele vidury).

O tai jau pirminio Tvėrimo Rato dalijimo, skaidymosi bei įvairios veiklos pasireiškimai. Ką toliau ir aptarsime.

KRYŽIUS

Beribė Visuma yra nepažini. Sunku suvokti, kas yra šiluma, niekad nejutus šalčio. Kaip patirti saldumą, neatskyrus jo nuo to, kas rūgštu, kartu, sūru? Ar žinotume, kas yra drąsa, jei niekad nebūtume bijoję? Ar pajėgtume išaiškinti, kas yra šviesa, nepabuvusiam tamsoje? O ar įmanoma patirti palaimą, neišgyvenus kančios? Visuotinybėje neįmanomas joks vyksmas, kaita, tobulėjimas. Jei nebūtų viršaus ir apačios, kalno ir slėnio, upė netekėtų; jei nemirtų grūdas rudenį, neatgimtų daigu pavasarį. Ir Dievas sutvėrė žmogų pagal savo paveikslą – vyriškį ir moteriškę (plg. Pr 1, 27) kartu kaip vieną esybę. Tačiau net šiam, Rojuje apgyvendintam, visumą, pilnatvę savyje talpinančiam žmogui nebuvo gera vienam (plg. Pr 2,18). Kad Biblijos istorija pradėtų riedėti, teko sutvertąjį žmogų padalinti į dvi dalis – vyrą ir moterį.

Žvelgiant iš Rytų pusės – jeigu Vedų Bramos kiaušinis nebūtų skilęs perpus, nebūtų pradėjęs sukintis visatos istorijos ratas.

Taigi, pradėjęs ką nors kurti, veikti, mąstyti, pažinti, tenka visumą valingai padalinti – brėžti per skritulį skersmenį. Pirminis veiksmas, sutvėrto (ir sutvirtinto) rato tvėrimas (plg. tvėrti tvorą – kažką atskirti, dalinti) – tai dieviškas, vyriškas, perkūniškas poveikis – ugninis žaibas, trenkiantis iš Dangaus – statmena tiesė (vertikalė): **⌋** arba štai toks poveikis apskritimui **⊕**. Toji Valia padalija visuotinybės rutulį horizontaliai, perskelia Bramos kiaušinį į dvi puses, atskiria, sukuria Dangų ir Žemę. Randasi Motina Gamta, pirminė ir neveikli Gamtos apraiška – moteriško prado simbolis: **—**, arba visuma dalijama štai taip: **⊖**. Atsiranda viršus ir apačia, Dangus **☰** ir Žemė **☷**, arba **△** ir **▽**.

Senovės kiniečiai šias sąvokas žymėdavo kiek kitaip: vyriško prado (jan) ženklas – ištisinė linija **—**, o moteriško prado (jin) ženklas – trūki linija **---**. Dvigubais, trigubais tokių linijų de-

riniais – trigramomis, heksagramomis – mokėta išreikšti visą gamtos ir žmogiškos būties reiškinių įvairovę. Ką gi, praslinkus tūkstantmečiams ir mokslas sugebėjo panaudoti šią visuotinę dvejetainę tvarką. Šiandieniniuose skaitliukuose (kompiuteriuose) beveik visi medžiaginio pasaulio reiškiniai aprašyti vienetu “1” ir nuliu “0” (t. y. begaliniais jų deriniais). Tasai “1” reiškia, kad veiksma, kryptingas poveikis yra, veikia (vyriška) jėga, o “0” rodo tuštumą, neveiklumą, laukimą (moteriškumą). Šių dviejų visuotinių galių – vyriškumo ir moteriškumo, šviesos ir tamsos, gėrio ir blogio, skleidimosi ir traukimosi, įkvėpimo ir iškvėpimo, jan ir inj – tarpusavio santykiais galima išreikšti visą Visatą.

Taigi, dievišką statmenį **|** perkirtus žemiška gulstine **—** gaunamas Visatos Kryžius **+** arba **⊕**. Kaip matome, tai – paprasčiausias ir geriausiai pažįstamas simbolis, kuris gali išreikšti Viską. Beje, kiniškuosius “**—**” ir “**— —**” galima išdėstyti ir taip: **—|—**. Gaunama tas pat.

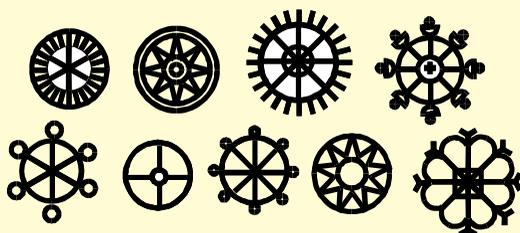
Taigi kryžius – dvasios (dangaus, Dievo) ir materijos (moterijos, žemės, medžiagos) santykis. “**|**” ir “**—**” dermė – pirmoji visuma, dieviškoji begalybė ir kartu tvėrinijos baigtinumas, kurie yra neatskiriami.

Kryžiai statomi kryžkelėse. Kryžkelė – gulsčioji kryžma – pasirinkimo, apsisprendimo vieta (einant į dešinę ar į kairę – laukia žemiški pasiekimai ar pralaimėjimai (**—**); einant *tiesiai* – žengiama į *tiesą*, dieviškon, dvasinėn erdvėn (**|**)). Kryžius – tai ir Pasaulio medis. Jo atspindys žemėje, jo pastatymo taškas – kryžma – tai vidurys, ašis, “žemės bamba”, kur vyksta svarbiausi įvykiai, apeigos, ritualai ir kur tampa prieinamos visos tvėrinijos erdvės, visi lygmenys. Medžiu gali kopti. Kryžma, kryžkelė, sankryža – vieta, kurion sueina visų pasaulių keliai, kurioje būna sprendžiamas asmens (pvz. pasakos, dainos veikėjo) likimas. Kita vertus, – tai ir antgamtinių būtybių, tamsiųjų jėgų susibūrimo vieta. Juk žmogus, asmuo, esantis kryžkelėje, kryžmoje, po kryžiumi arba ant kryžiaus, yra nesvarumo, pereinamoje būklėje, virsme, jame susikerta visos žemiškos ir dangiškos, šviesiosios ir tamsiosios galios.

Kryžius – tai kuriančio Dievo ir Jo santykio su apreikštu pa-

sauliu įvaizdinys. Kitame lygmenyje tai – keturių Pasaulio dalių ar galių (stichijų) simbolis. Kryžius gali žymėti ir spinduliais padalintos Visatos apibrėžtą tašką, centrą, esmės sankaupą (Dievo Sūnaus nukryžiovimo vieta).

Skritulys, ratas ir kryžius dažnai pavaduoja, pakeičia vienas kitą. Kryžius judesyje – svastika – besisukdamas brėžia skritulį. Keturios kryžiaus pusės – 4 metų laikai, 4 pasaulio dalys – judesyje tampa metų ratu, kartotinum, laiko rato ženklu (Rėdos ratas). Skritulys sujungia kryžių ir apskritimą į visumą. Ypač vaizdžiai šią kryžiaus ir rato jungtį išreiškia baltų kraštuose mėgiamos saulutės.

Jas sutiksime ir audinių raštuose, ir drožyboje, medžio raižiniuose, skrynių tapyboje ir kt. Saulutės (ir kryžiaus) vidurys, “širdis” yra žvaigždė – dievišką šviesą skleidžiąs sankirtos taškas.

Egipte ir Indijoje kryžius Anks vaizduotas paprasčiausia kilpa α , vaizdžiai jungiančia kryžių ir apskritimą.

Kryžių skvarmos įvairios. Dažniausiai sutinkami tokie kryžiai:

T – egiptiečių *tau* kryžius; Skandinavijoje tai – dievo Toro kūjis; Kartaginoje jis vadintas stipiu; krikščionybėje – šv. Antano kryžius.

+ – graikų kryžius;

⊕ – Saulės kryžius;

✠ ar **⊕** arba **✠** – Maltos kryžius;

† – lotynų kryžius;

⊕ – šv. Petro kryžius;

✕ – šv. Andriaus kryžius arba senovės žydų palaiminimo simbolis;

✚ arba ✞ – pravoslavų kryžius;

✚✚ – Jeruzalės kryžius, primenantis 5 Kristaus žaizdas;

✚ – patriarchų, arkivyskupų kryžius;

✚ – popiežiaus kryžius (3 skersiniai žymi tris popiežiaus tarnystes – kunigo, ganytojo ir mokytojo).

Kiekvienas šių kryžių turi savo istoriją, ryšius su savu laikmečiu ir t. t. Tačiau visų jų esmė – bendra. Aptarsime pačius seniausius bei baltiškuose kraštuose paplitusius kryžius.

Seniausiojo kryžiaus **T** (*tau*) simbolio pavidalas gaunamas iš skaičiaus **7** (7) ir graikų kalbos raidės **Γ** (*gama*). Tai ir žemiškasis gyvenimas, nes **Γ** – Žemės (gr. *gea*) ženklas; ir Amžinasis Gyvenimas, nes skaičius **7** – tos pačios gyvybės, surištos su Dieviškuoju Gyvenimu įvaizdinys. Egipte įprasto krikščioniško pavidalo kryžius **†** (*tat*) – pastovumo ženklas [24].

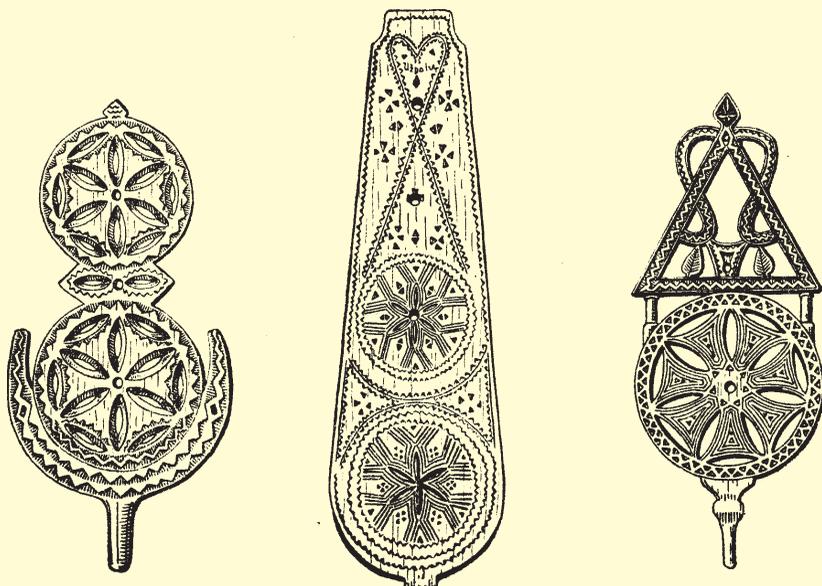
Baltų kraštuose dukart sukryžiuotas (kitur vadinamas graikiškuoju) kryžius su kryžmomis galuose (plg. Maltos ir šv. Andriaus kryžius) – **✚✚**, **✚✚** – vadinamas Maros kryžiumi, Ugnies, Perkūno, Kalavijo kryžiumi. Tai labai senas ir dažnai naudotas simbolis. Juo, prieš pašaukiant į krosnį, žymėti duonos kepalai ir pelenų krūvelė, kurion įraustos žėruojančios anglys. Šis ženklas randamas ant senųjų papuošalų, dažnai minimas dainose [16].

Pasukant kryžiaus linijas susikirtimo taško atžvilgiu didėja galių sankaupa sankirtos taške, susidaro Saulės ratas, kryželis arba žvaigždutė **✳**. Taip keturdalis pavidalas tampa judančiu, besisukančiu šešių, aštuonių ir daugiau dalių ženkle, kuris vaizdžiai rodo šviesos sklidimą iš vieno taško – saulę, žvaigždę ar dievišką jėgą:

☼, ☼. Lietuvoje šie simboliai ypač mėgiami.

Dvigubas kryžius **✚✚** taip pat dažnas audinių, juostų, puošy-

Pav. 6
 „Šviečiančios” prieverpstės

bos raštuose ir kitur. Jis vadinamas Kryžiaus žvaigžde arba šuliniu, kartais – rožele. Šis simbolis vėl parodo kryžiaus ir rato ryšį.

Štai, pvz., ženklai jau vadinami saulutėmis, arba ir vėl – roželėmis ar šulinukais (bet ne kryžiumi). Beje, rentis vien liaudiškais pavadinimais nėra patikima. Kadangi senų šventųjų simbolių tikroji prasmė buvo pamiršta, jų pavadinimai taip pat kito – pradėta juos vadinti pagal panašumą į ką nors. O senąjį kuklų simbolių ėmus gražinti, puošti, jo esmės ir vardo ryšys galėjo visai nutrūkti. Tai kas yra bendro tarp kryžiaus, rožės, saulės ir šulinio? Arba kuris vienas šių vardų teisingas, ir kodėl? Atrodo, kad „rožele” Kryžiaus žvaigždė pavadinta pradėjus ją „puošti” ir tuo nutolus nuo pirminės prasmės. O štai dvigubas kryžius, kaip dviejų kelių ar jėgų srautų kryžma žemės paviršiuje, visiškai suderinamas su šuliniu. Ir ne vien išorinio panašumo – rentinio jungimo – požiūriu. Dvigubas kryžius atriboja ypatingą plotą žemės paviršiuje (plg. – paparčio žiedo simbolis). Čia reikia skverbtis gilyn, kasti šulinį. Šulinys – tai Žemės akis. Pro čia pasiekiamė

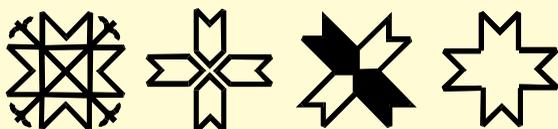
jos kraują – požemines tyriausio gyvybės vandens gyslas. Mūsų senųjų sodybų šuliniai kasti žemės jėgų tinklo (energetinės gardelės)

susikirtimuose. Taigi dvigubas kryžius – senas ir svarbus įvaizdinys. Galbūt, būtent į šulinį (į kasdien žmogų gaivinantį vandenį) leisdavosi ir Dangaus jėgų, maitinančių Žemę ir žmogų, srautai. Tada jau nebėra keista, kad šiek tiek pagražintas, spindulėliais nušvitęs “šulinys” vadinamas “saulute” .

Pats kukliausias, bet ir aiškiausias bei visaapimantis simbolis baltų kraštuose yra paprasčiausia kryžma . Tai – Dievo kryžius arba Kryželis (tarptautiškai – graikiškasis kryžius).

Latvių tautiniu simboliu yra tapusi aštuonkampė žvaigždė – Auseklis (lietuviškai Aušrinė). Tai – ypatingu braižymo būdu gautas kryžiaus pavidalas. Auseklį nubrėžę neatitraukus rankos gausime

Didįjį slogučio kryžių . Šį ženklą kaip apsaugą išrėždavo šermukšnyje, ant trobos durų, kambario sienos ir pan. [12]. Aušrinių – Auseklių pavidalai įvairūs:

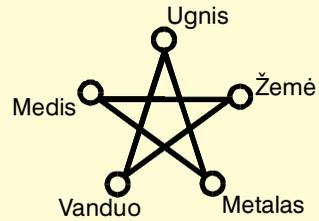
Kita Slogučio kryžiaus išraiška yra penkiakampė žvaigždė, nubrėžta neatitraukus rankos: . Penkiakampė žvaigždė –

daugiaprasmiš ir visuose kraštuose paplitęs simbolis. Tai darnos, gėrio, brolybės, apsaugos, penkių tvėrimo pradų ženklas. Tai savotiškas kryžiaus, medžio ir žmogaus ryšio bei bendrumo ati-

tikmuo: . Gaila, kad šį ženklą, kaip ir svastiką, juodosios istorijos jėgos labai išniekino.

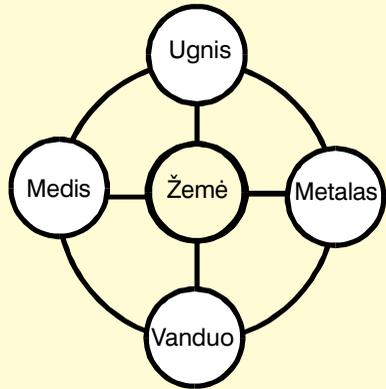
Pagal Rytų pasaulėžiūrą žemę sukūrė penki pradiniai elementai – ugnis, medis, metalas, vanduo ir žemė. Jie jungėsi įvairiais deriniais

Visatos jėgos (kosminės energijos, Ki, Ci, pranos) pagalba. Penkiakampė žvaigždė gali atvaizduoti modelį žmogaus, kuris, savo ruožtu yra Visatos modelis (mikrokosmas). Įsivaizduokim vietoj “ugnies” galvą, vietoj “medžio” ir “žemės” – rankas, vietoj “vandens” ir “metalo” – kojas.

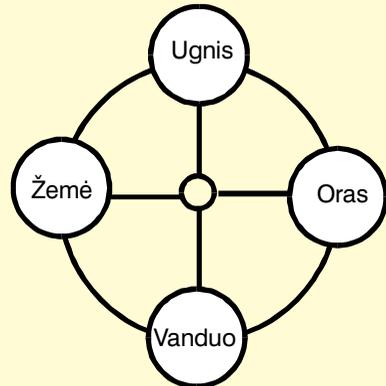
Toks, penkiakampis svarbiausių pradų išdėstymas yra vėlyvesnis. Anksčiau Rytuose jie vaizduoti šitaip:

Šis pavidalas artimesnis pirminei kryžiaus skvarmai. Būtent toks, senesnysis pirminių dalelių išdėstymo būdas paplitęs ir baltų kraštuose. Be to, mūsų pasaulėjautoje nėra išskirta tokio aštraus, šalto ir kieto elemento kaip metalas (į jį žiūrėta kaip į žemės dalį). Medis, kaip jungtis tarp visų dalių, – tarp dangaus ir žemės, tarp ugnies ir vandens, kertantis orą – aurą, – taip pat atskirai nepažymimas. Jis atstovauja nebent vidurį, ašį. Tačiau mūsų simboliuose vidurys dažniausiai tuščias – į jį galime patys talpinti bet kurią šventenybę. Lietuviškasis pagrindinių medžiaginės kūrybos dalelių suvokimas artimesnis ir visuotinai naudojamai astrologinei dermei. Taigi baltiškasis kryžius rate šiuo požiūriu būtų toks:

Čia sankirtos taške švyti šventasis pradas arba tikimasi čionai nusileisiant Aukštybių jėgą. Tai šį simbolį priartina prie Mandalos sampratos.

Visi išsikišę pavidalai (aukšti medžiai, bokštai, statūs stogai) kaupia visatos galių krūvį. Kryžiaus skvarma yra nepaprastai veiksminga: vertikale kaupia

jėgą, horizontalė ją paskirsto. Tai dar sykį atkreipia dėmesį į mūsų kryžkelių ir sodybų kryžius.

Dabar lengviau suvokti ir suklypimo prieš kryžių, ir žegnonės, ir žmonių, daiktų ar maisto laiminimo kryžiaus ženklų, ir kryželio nešiojimo ant krūtinės prasmę. Jau nekalbant apie dvasinį nusiteikimą, širdies būseną šiuos veiksmus atliekant (kas, žinoma, yra svarbiausia), pats kryžiaus ženklas turi tokią galią, kuri pajėgi išgydyti ligą, nukreipti negandą.

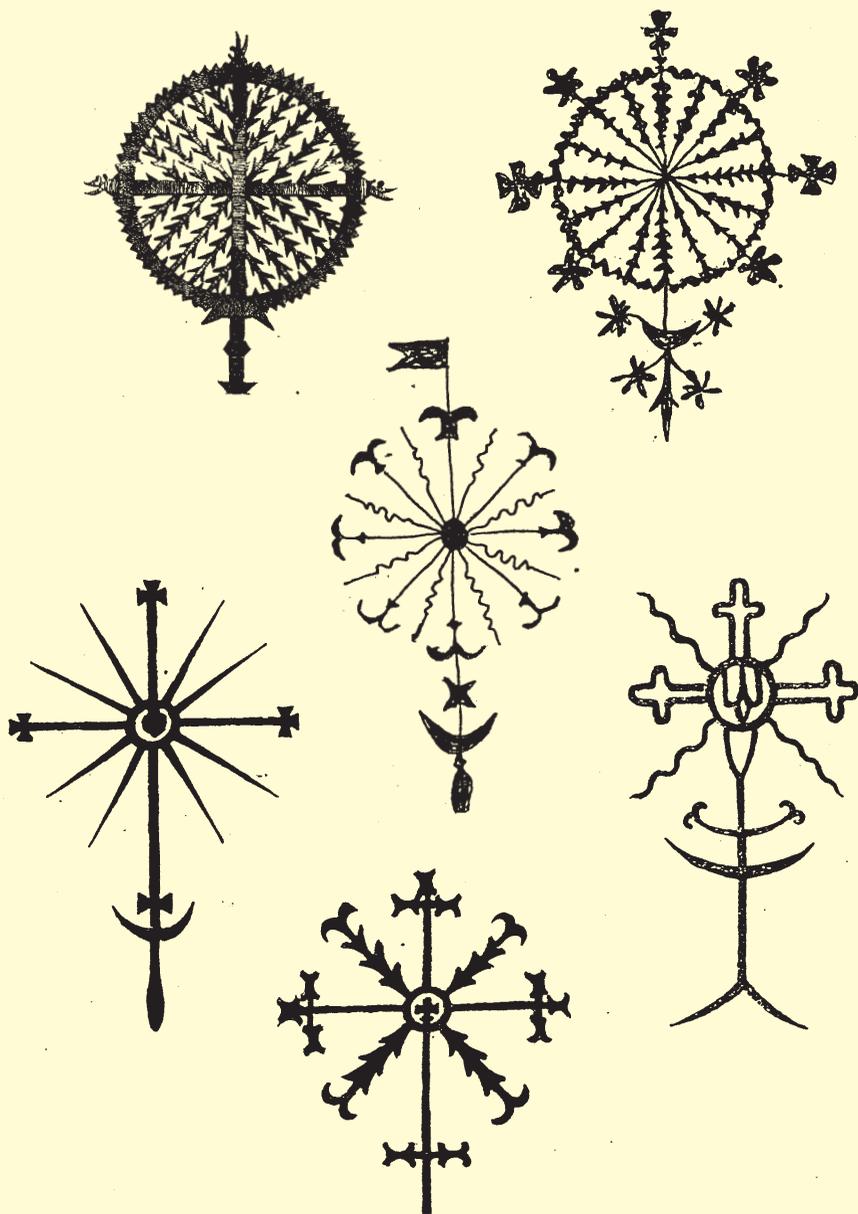
Įtvirtindamas vieną iš seniausių simbolių – kryžių – žmogus kryptingu judesiu (krikščioniškoje dvasinėje tradicijoje tai persižegnojimas) sujungia dvi begalybes – vertikalią, dangišką, dievišką su horizontalia, žemiška, apibrėžta – į būties trejybę arba tęstinumą. Darydami kryžiaus ženklą mes pakartojame seniausią ir švenčiausią judesį pagal gyvybės susidarymo tvarką ir kryptingumą. Šis žemiškas – kosminis judesys yra erdvinis ir cikliškas. Vertikalios ir horizontalios linijų apibendrinantis simbolis – vienas iš seniausių ir švenčiausių žmonijos įvaizdinių [17]. Žegnonė mums tokia įprasta, kad kažin ar suvokiame viską, ką iš tiesų darome. “Vardan Dievo Tėvo (liečiam kaktą – protą) ir Sūnaus (krūtinę – širdį)” – t. y. brėžiam statmenį iš Dangaus (Sutvėrėjas) į žemę (įsikūnijimas – Sūnus) – vadinasi veikia vyriška jėga; po to: “... ir Šventosios Dvasios (liečiam pečius)” – t. y. brėžiam horizontalę – moteriška Dvasios galia veikia materijoje, pasaulyje skelbiama Geroji Naujiena, Bažnyčia plinta žemėje.

Kryžius – svarbiausias, pagrindinis mūsų laikmečio ženklas, Dievo nusileidimo žemėn ir žmonijos Atpirkimo įvaizdinys, visų lūkesčių sankirta, guodžiančio, viltingo, mylinčio Tvėrėjo Pažado simbolis.

Įsuktas visapasaulinis vyksmas, riedantis Visatos Rėdos ratas, bet koks judesys raiškiausiai atvaizduojamas kryžiaus, pirminio tvėrinijos ženklo, judėjimu. Besisukantį kryžių – svasatiką kaip atskirą simbolį aptarsime vėliau. Tačiau kryžius gali judėti ir kitaip. Jis gali pulsuoti – spinduliuoti išorėn ir gūžtis į beribį švytintį tašką. Kryžiaus (saulutės) vidines plokštumas užpildžius iš išorės, iš apskritimo, gaunamas neigiamas, moteriškas, uždaras, įcentrinis kryžius; o tai padarius iš vidaus, iš taško, gaunamas teigiamas, vyriškas, atviras, išcentrinis kryžius

Pav. 7.

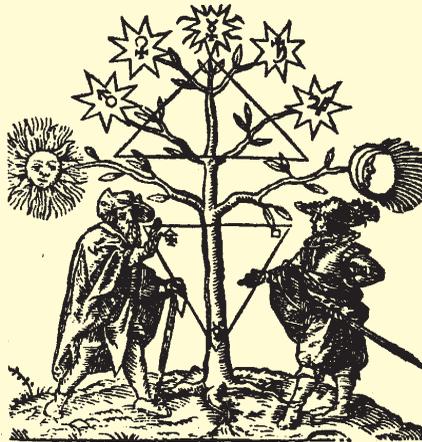
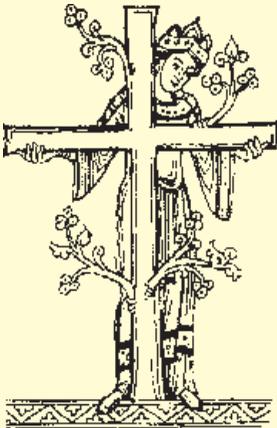
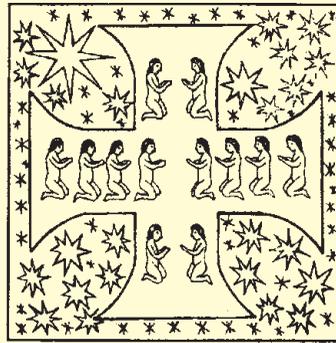
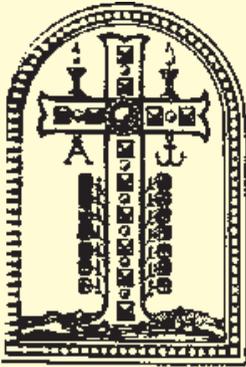
“Moteriški” ir “vyriški” kryžiai

[17]. Senų geležinių lietuviškų kryžių rinkiniuose tokių nuostabių kūrinų yra labai daug.

Tiesa, “moteriški” kryžiai retesni. Vis dėlto kryžiui būdingiau skleisti, duoti, negu “imti”.

Toks kryžius “tampa gyva, judančia, besisukančia, pulsuojančia, banguojančia, besiskleidžiančia, augančia, žydinčia, švytinčia, šviečiančia ir naujais ciklais pasikartojančia visuma. Čia šventas centras išsiskleidžia į šviesų saulėtą ratą, kuriame vaizduojama pražydusi ir išbaigta gyvenimo pilnatvė. Tai tobulas

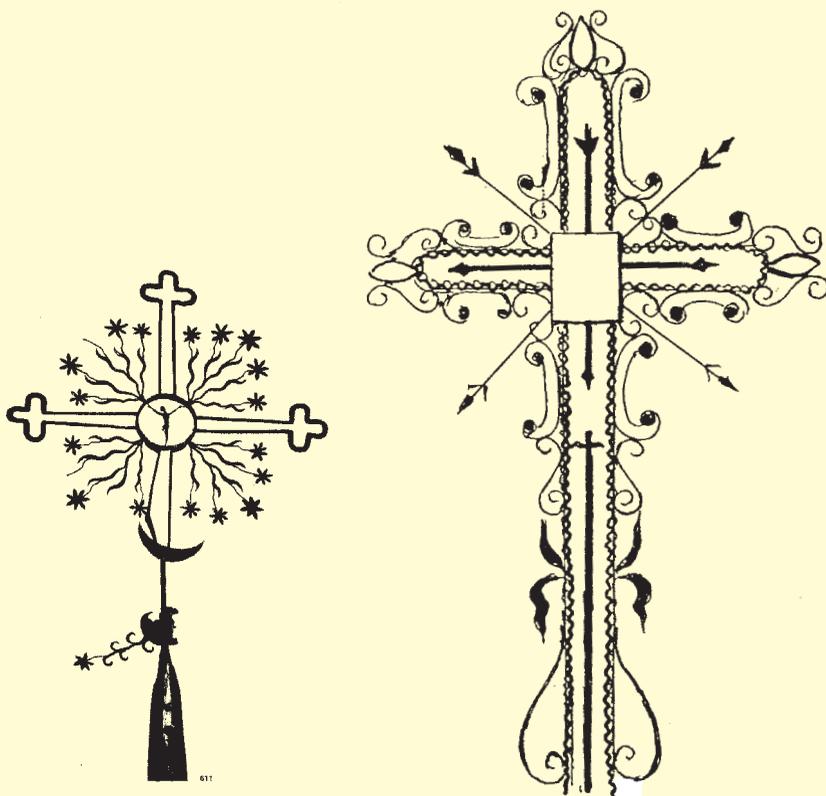

Pav. 8

Seni krikščionių kryžiai: žydintis gyvybės medis (V a.); “apgyventas” (XV a.); sužaliavęs medis – įsameninta Bažnyčia (XII a.) ir planetų medis iš alcheminio veikalo [43].

gamtos pamėgdžiojimas, atliktas su didele meile ir gilia viltimi” [17]. Ir akivaizdus senųjų meistrų pasaulėjautos bei esmės suvokimo pavyzdys.

Šis nepakartojamas, Dievą, Saulę, Mėnulį, Žvaigždę, augalėlių lapus ir žiedus, vėlių vėliavas ir paukštelį apjungiantis lietuviškas Kryžius gelbsti mums, bandant suvokti senąją baltišką Medį, kaip dar vieną kryžiaus pavidalą.

*Pav. 9
“Lapojantis” ir “pražydes” lietuviški
geležiniai kryžiai*

MEDIS

Medis – viena esminių baltų pasaulėvydos, dieviškos tvėrinijos suvokimo, Visatos *Ašies* ir savojo vidinio *Aš* išraiškų.

Kryžius lietuviui – tai Gyvybės medis, kurio statmuo – vyriškasis pradas – veda į Dangų, o besiskleidžią šakos – moteriškasis pradas – jungia jį su žemiškąja gyvybe. Tai Žinių, Išminties, Pažinimo, Amžino Gyvenimo medis.

Baltiška medžio samprata – tridališkumo suvokimo pavyzdys bei savita tokio sudėtingo dalyko išraiška. Šaknys – požemis, žemės gelmių galios ir gaivalai – tai materialios stiprybės, bet kartu ir visų žemiškų pavojų šaltinis. *Šaknys* – pagrindinė medžio medžiaginio maitinimosi priemonė, o visuomenėje – tai juo vaizduojamo žmogaus *praeities* lygmuo. Vaizdi požemio jėgų išraiška – gyvatė po medžiu, tarp jo šaknų. Įsidėmėtina tai, kad šioji gyvatė baltų kraštuose – nenuodinga. Tai mūsų senolių mylimas žaltys. Matyt, senovės lietuviams gyvatiškoji apačių jėga nebuvo pavojinga. Ją mokėta prisijaukinti. Toliau medis savo *kamienu* iškyla į antžemį ir skleidžiasi *šakomis* į plotį, aprėpdamas žemiškąjį gyvenimą. Kamieno šerdies, karnos, žievės švara, sveikata, augimas apsprendžia mūsų buvimo *čia* ir *dabar* pobūdį bei lemia ateities lapojimo ir žydėjimo galimybes. Teisybė, kitur šakos priskiriamos jau dausų erdvėms, tačiau tai, kas yra sumedėję, kieta, negali būti dangiška. Be to, ir kalba sako, kad *šakos* – tai tos pačios *šaknys*, tik kiek aukštesniame lygmenyje. Šios šaknys – šakos jau gali siurbti jėgas ne tik iš žemės, o ir iš Saulės, iš Dangaus. Kai Medis *lapoja*, sužaliuoja, pražysta Gėrio *žiedai* ir užauga Kūrybos bei Tikėjimo *vaisiai*, ant jo *viršūnės* nutupia Dvasios *paukščiai*, jis pramuša žemiškus lygmenis ir iškyla į dangišką erdvę. Medis tampa jungtimi (jievaro tiltu) tarp šiapus ir anapus, tarp dangaus ir žemės, tarp žmogaus ir Dievo. Taip atsiveria *ateitis*.

Indijoje, Egipte išsventinimo apeigose būdavo “nukryžiuojama” pririšant prie kryžiaus. Tai dvasinis išbandymas, o ne mirties bausmė. Šiuo atveju Kryžius – tai Gyvybės medis, gėrio ir blogio pažinimo medis, jungtis tarp *čia* ir *Ten*. Vėliau romėnai tokį kryžių pavertė mirties medžiu. Dievo Sūnus šį išniekintą medį – kryžių vėl pašventino, paversdamas jį Atpirkimo, Pažado ir Amžino Gyvenimo simboliu.

Lietuviškai Medžio sampratai tinka visa, kas pasakyta apie kryžių, ir kartu tai, ką talpina savyje ratas (kiaušinio pasaulėvaizdis). Juk medis išauga iš sprogusios sėklos, paslaptingo mažučio, tačiau begalybę talpinančio grūdo – to paties rutulio, kiaušinio. Iš taško, vos matomos sėkliukės išsiskleidžia po pasaulius šakos, išky-la į dieviškas aukštumas kamienas, suputoja lapais gyvastis, užgieda viršūnėje dvasios paukščiai. Pagrindinis rytietiško Kiaušinio ir baltiško Medžio skirtumas tas, kad ten vaizduojamas dar nepasireiškęs, “po lukštu” glūdintis pasaulis, o mūsų krašte Gyvenimas jau auga, žaliuoja, žydi.

Ir pats žmogus – Kryžius, pradžia ir vidurys (sanskrit. *madhyam*) kartu, tiltas tarp dangaus ir žemės, tarpininkas (lot. *medium*), pasaulio Ašis (Aš), tai – pats *medis* (arba *mediam*) [11].

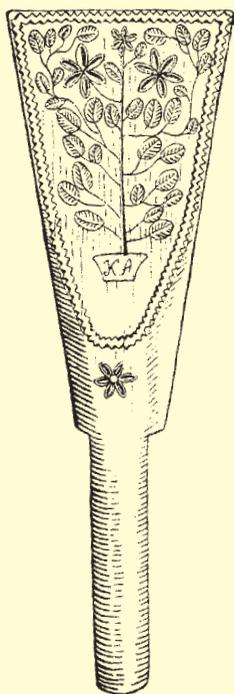
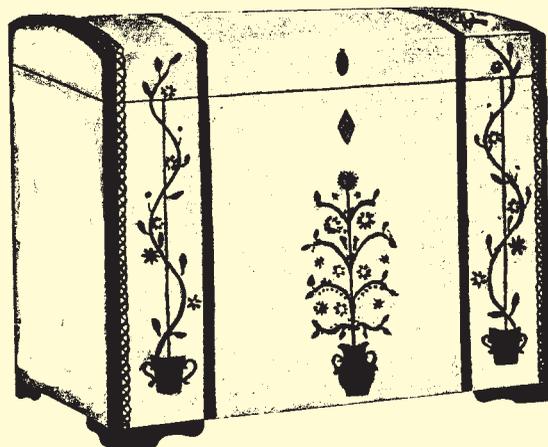
Pažvelkime į žmogų iškeltomis aukštyn arba ištiestomis į šonus rankomis. Regėkime kraujotakas, nervų ir jėgų upes. Medis, besišakojęs mummyse, taps akivaizdus. Čia išryškėja dar vienas rytietiško rutulio – Kiaušinio ir baltiško Medžio – žmogaus skirtumas. Štai žmogaus kiaušas – tam tikrų jo galių talpykla, kurios tik menkas nuošimtis pasireiškia per visą žmogaus gyvenimą. O žmogaus Aš – pasaulio Ašis – stuburas, Šerdis einanti per Širdį – nuolatinė gyva Danguis ir Žemės jungtis. Ja dauguma žmonių taip ir neišmoksta naudotis. Juk gyvatė (gyvybės energija), raitydamasi aplink Medžio kamieną (Ašį, stuburą) ir per jo jėgų ratus (čakras) kildama aukštyn, turėtų išsiveržti per vartus (bromą?) viršugalvyje – Bramos angą ir žmogų panardinti (nirvana) į tikrąją Šviesą, sulieti jį su Dievu.

Ar daug pasaulyje žmonių, gebančių naudotis savo asmeninio kiaušinio turiniu (smegenimis) ir savo vidiniu medžiu – jėgų ašimi?

Pagal druidų sampratą žmogus sutvertas iš medžių. Augalų gyvenimas paslaptingesnis nei priimta manyti. Mes labai mažai žinome apie augalų pasaulį ir žinome, dažniausiai, iš vartotojiškos arba estetinės pusės. O senoliai žinojo, kad kiekvienas augalas turi dvasią [4]. Medis gyvas, jis geras, dosnus, išmintingas ir galingas. Medžiai – mūsų broliai ir pagalbininkai, galintys priimti, įsiurbti dalį mūsų skausmo arba suteikti, išspinduliuoti jėgos. Štai ažuolas ir klevas – stiprybę, pastovumą, ištvėrmę skleidžiantys vyriški medžiai, dvasinės jėgos teikėjai; beržas – visomis progomis reika-

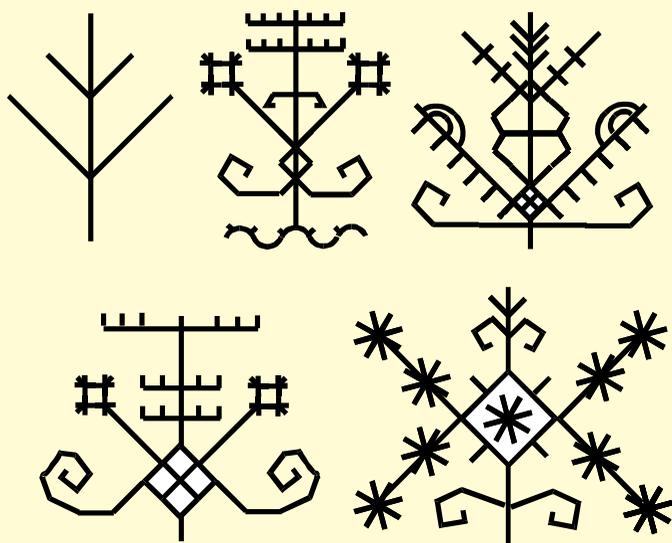
Pav. 10

Medžiai ant kraičio skrynios (tapytas) ir ant kultuvės (drožinėtas)

lingas draugas, gydantis ir baudžiantis kartu (plg. beržines vantas pirty ir “beržinę košę” – visa tai turi ir fizinę, ir psichinę, ir energetinę galią); liepa – patarimų, pastovumo, susikaupimo jėgas teikiantis moteriškas medis; tuja – gera apsauga; na o alksnis – ne duos, o atims – pvz. danties, pilvo ar galvos skausmą, išvalys aplinką – pvz. net užterštoje vietovėje šaltinis po alksniu bus švarus (tačiau, jei šalia alksnio būsi nuolat, nusiurbs ir jėgas bei sveikatą).

Lietuviškuose, baltiškuose simboliuose – audinių, siuvinių, tapybos, drožybos ir kt. raštuose – medis ar jo dalys dažniausiai sutinkami.

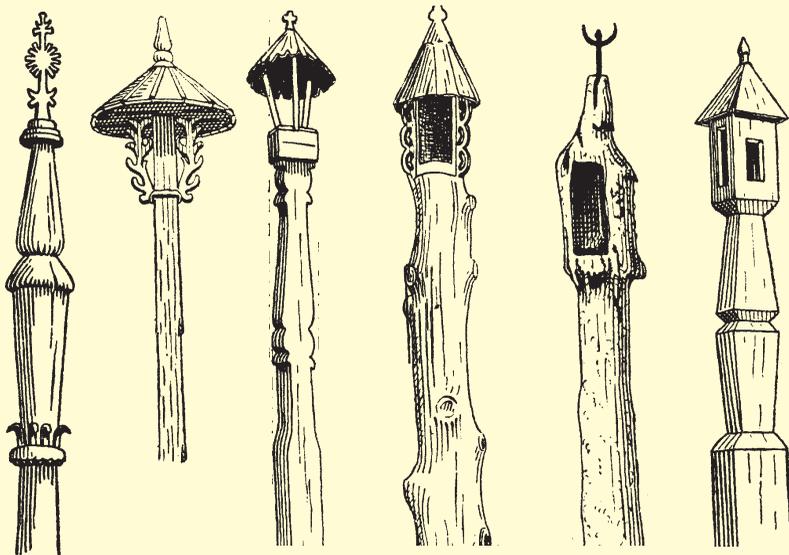

Tai Saulės medis, Dievo medis, Aušros medis, Šventasis medis, raudonasis medis, Gyvybės medis, Pasaulio medis arba ažuolėlis, eglutė, didysis krūmas ir pan. Ši vardų įvairovė vėl atsirado, pamiršus simbolių senąją prasmę. O esmę atskleidžia paprasčiausias vardas – Medis.

Net mūsų tautinis kostiumas – tam tikras Medžio simbolis, apibendrinantis visus tris jo lygmenis – šaknis (korpės, klumpės, vyžos, pentinai, raštuotos kojinės ir pan.), šakas (visi rūbai ir ypač

gyvybės, vaisingumo įvaizdinys – prijuostė, žiurastas, skreitas) ir viršūnė – išsiskleidžiantis, atsiveriantis karūna, vainiku, švytinčiu baltu nuometu ant galvos (plg. su lotosu).

Pereikime prie dar vieno medžio – kryžiaus pavidalo. Tai – stogastulpis, stulpas, stabas. Stulpas ar stulpelis pats vienas yra religinis simbolis. Daugelyje senųjų kultūrų stulpas yra dvasinės Būtybės nusileidimo vieta. Kartu tai – Visatos ar Pasaulio ašis ir raidė I, kuri yra Jėzaus – žmonijos Atpirkimo ašies – ženklas (plg. vyriško prado įvaizdinys ir Mandalos vidurys). Beje, garsas “I” – viršugalvio čakros (Bramos angos) virpesys. Vargiai krikščionybėje būtų galėjęs išaugti toks kryžiaus (ne Nukryžiuotojo) garbinimas, jei ankstesnėse kultūrose nebūtų stipriai išsisknijęs dvasinis – religinis sauso medžio įvaizdis [26]. Tai – pagrindinė kopyltstulpio dalis, jo stiebas. Stulpo stogelis visad smailus – piramidės, kūgio pavidalo ar dvišlaitis. Plg. su stogo kraigu, kuris laikomas šventa vieta, vaizdžiai pažymimas ar puošia-

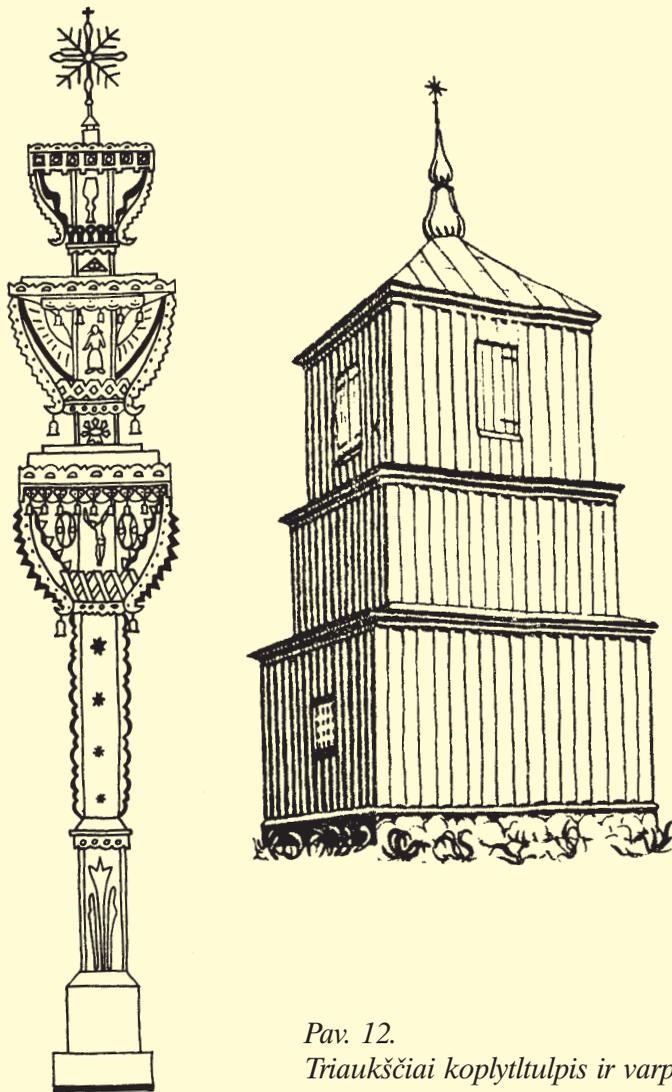
Pav. 11.

Antkapio stulpas, stogastulpis ir seniausieji kopyltstulpiai

mas. Tad šitoks stogastulpis – 2-jų religinių įvaizdinių (trikampį aptarsime vėliau) junginys [26].

Lietuviškieji pakelių kopylstulpiai dažniausiai 3-jų aukštų, atitinkančių tris Visatos sąrangos lygius: požemį, antžemį (žemę) ir dangų (dausas). Tai kosminio Medžio, jo šaknų, liemens, šakų ir viršūnės atitikmuo.

Beje, tasai statmenas | – tai ir jau minėtas pirmasis veiksmas,

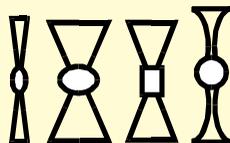

Pav. 12.
Triaukščiai kopyltulpis ir varpinė

poveikis materijai, žaibas iš viršaus žemyn, vyriškas judesys (Mandaloje – nusileidžiantis dievas). Kita vertus, | – tai stačias falas (gr.) ar linga (sansk.), vėlgi vyriška galia apvaisinantis materiją – moterį. Tai galingos būtybės ar stebuklingos jėgos ženklas, vaisingumo ir ypatingų kosminių jėgų, kuriamosios galios ir gyvybės šaltinio simbolis. Kai kur – net pasaulio ašies simbolis [43].

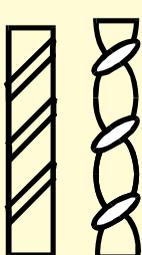
Baltų kraštuose nėra tokio pažodiško vyriškų ir vaisingumo galių garbinimo (falo kulto) kaip Rytuose, tačiau ši prasmių sluoksnį mūsų simboliškai atstovauja, pvz., pavasario švenčių verbos, žadinančios iš žiemos sąstingio ir skatinančios pavasarišką gamtos – žemės – materijos galių pabudimą bei vaisingumą. Arba – pirmasis pavasario Perkūnas, perduriantis žemę, sujudinantis, supurtantis, atidarantis ją naujam gyvenimui [14].

Medžio, stulpo, kaip vyriško ir moteriško, dangiško ir žemiško pradų (▲ ir ▼) junginio išraiška galėtų būti senojoje statyboje ir taikomajame mene paplitęs stulpas su saulute arba liaudies dainose minimas ramstis. Mūsų senų statinių stulpuose pasikartoja tas pats pavidalas – rutulys arba kubas tarp dviejų piramidžių [16].

Šiame stulpe galima išvelgti ir pasuktą kryžių ✕. O tai – virsmo simbolis, rodantis persikeitimą, perėjimą iš “žemės” į “dangų”, iš vieno gyvenimo tarpsnio į kitą, iš trobos į lauką ir pan.

Virsmo akimirka ir yra tas sankirtos taškas tarp dviejų skirtingų pradų, laikotarpių, būsenų ar pan. Taigi senosios trobos prieangio ramstis žmogui visą laiką primindavo jo vidinio, dvasinio ir išorinio, medžiaginio kitimo būtinybę, vaizdžiai “statydavo” jį (rutulį ar kubą) į sankirtos tašką.

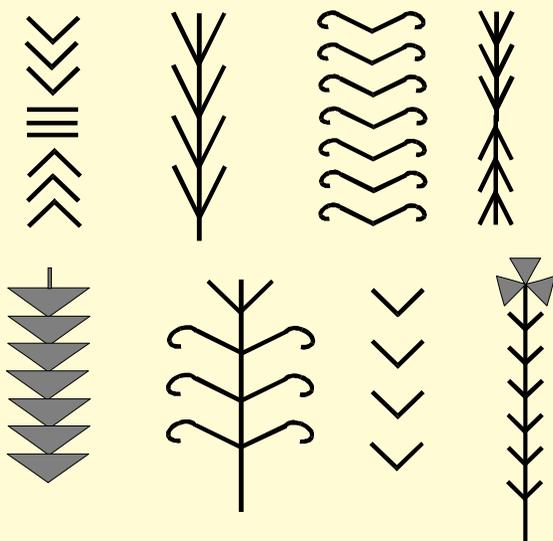

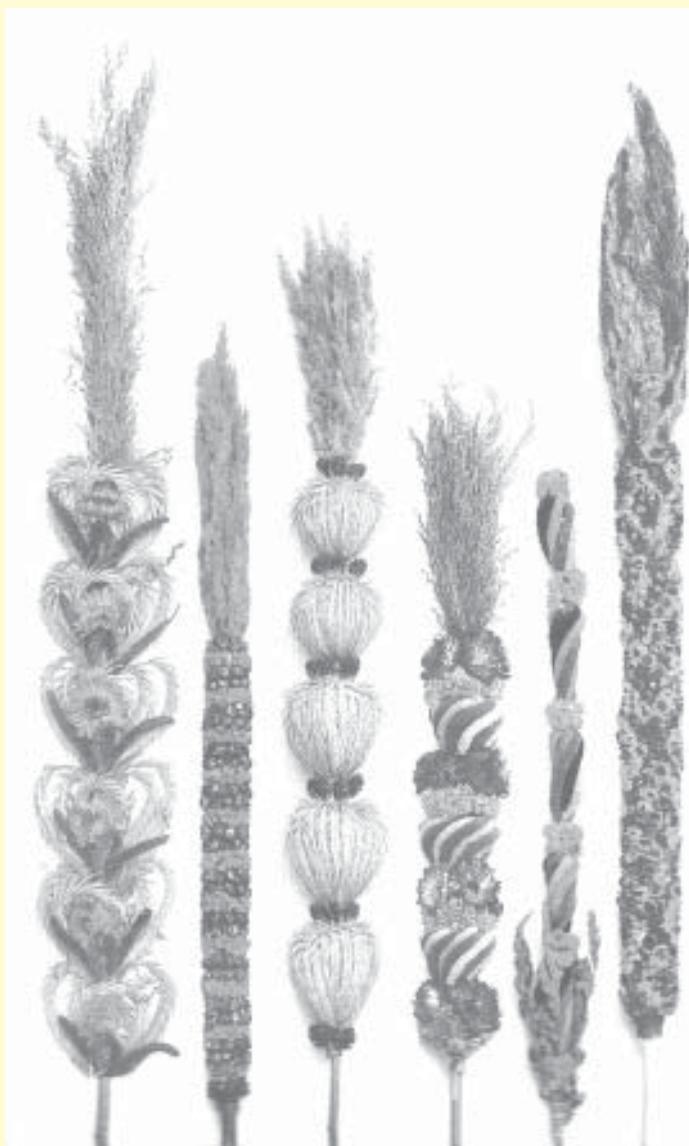
O štai toks, taip pat dažnai sutinkamas stulpas, kuriam taip pat tinka bendrinė Ašies samprata, labiau panašus ne į trikampių jungtį, o į sraigatą – į krivulę, senųjų žynių, krivių lazda su apsvijusiu žalčiu. Krivulė simbolizuoja aplink Ašį (žmogaus atveju – aplink stuburo energetinį kanalą) aukštyn kylančią gyvybinę jėgą (gyvatę), kuri žinančiojo, žynio yra val-

doma ir nebepavojinga, negelianti (žaltys). Toji jėga “iškiša galvą” pro lazdos viršuje esančius *vartus*. Rytietiška pasakytume taip: kundala pražysta tūkstantalapiu lotosu virš pašvęstojo (prabudusiojo, prašviesėjusiojo) galvos, prasiveržusi pro Bramos angą (*vartus*). Tai vėl žmogaus kaip jungties, Ašies tarp dangaus ir Žemės, galinčio ir privalančio žemąją, žemišką jėgą iškelti aukštyn, perkeisti į dvasinę – pašventinti, sudvasinti medžiagą (materiją), pareigos pavaizdavimas ir priminimas dvasinių įvaizdinių, senųjų apeigų, o ir paprasčiausių klėtelės atramų pagalba. O tasai prabudimas, *vartų* dievop atidarymas – tas pat Didysis *virtimas* – virsmas.

Ta pati “gyvatė” raitosi ir apie taurę senajame medicinos ženkle, ir apie Eskulapo lazda: paslaptin-goji “gyvatės energija” – ir dvasinės, ir kūniškos sveikatos pagrindas.

Įdomi medžio – stulpo atmaina, lyg jų jungtis ar apibendrinimas – Laimos simbolis. Jis yra labai senas ir vaizduojamas kaip šaka, šluota, spyglys, žabas. Šiais vardais liaudyje jis ir vadinamas.

Pav. 13
Stiebiasi verbos

Žmogaus laima – laimė, jo dalia, likimas priklauso 1) nuo asmens prigimties (genai, kraujas, karma), kurios žemišką kilmę rodo trikampėliai viršūnėmis žemyn, ir 2) nuo jo paties pastangų, laisvos valios – nuo jo dvasinio ir kūniško stuburo tiesumo, nuo ašies – Aš kokybės. Kita vertus, Laimos žabas, spyglys – lyg varomoji priemonė (beržinė rykštė), paskata veikti savo dalia, pačiam kurti savo laimę. Įdomu, kad baltų kraštuose pasitaiko (tik žymiai rečiau) Laimos šakų su kampeliais į viršų. Tai rodo, kad žmogaus likimą, jo atsineštos karmos sudeginimą, laimės – meilės ir pagalbos gavimą įtakoja ir poveikis “iš viršaus” – Dievo valia, Jo malonė ar atleidimas. Tačiau retas moka tai išmelsti, ištiesti savo Ašį taip, kad sugebėtų iš Ten siunčiamą pagalbą priimti.

Beje, čia ir vizualiai, ir kalboje, ir prasmės požiūriu vėl regimas ryšys su verba (žabas – stiebas – statmuo) – yra ir poveikis iš Aukštybių, ir “stačias”, veiklus skatinimas.

Matome, koks keistas yra kai kurių tyrinėtojų požiūris į pasaulį, – jie laimę, dalia, aušrinę, perkūną, kauką, velnią, giltinę ar marą vadina dievais. Žinoma, galima šias sąvokas, kaip svarbias ir dvasines, ir kažkuria prasme – iš tiesų gyvas, rašyti didžiąja raide. Tačiau tai bus tas pat, kaip Medis, Ratas ar Ašis. Gal bent šie įvaizdiniai netaps paversti dievais...

Išvis, senovės baltų kaltinimai stabmeldyste tolygūs priekaištams už Dievo ženkle žemėje pagarbinimą, t. y. už šiandieninį nusilenkimą kryžiui. Juk *stabas* – tai Pasaulio *stuburas*, *stebulė*, Visatos Ašis, besistiebiančias aukštyn Rojaus Medis, *stebuklus* dalijantis Visuotinis Kryžius, tai dvasios vėliavos *stiebas*, jis kelia nuostabą, verčia *stebėti* ir *stebėtis*. Stabas gali būti medinis, geležinis, molinis, akmeninis, auksinis ir t. t. (kaip ir kryžius) – tai jo, kaip Ašies, esmės nekeičia. Svarbu, kad jis stiebiasi Aukštyn. Tikriausiai seniausieji stabai buvo akmeniniai ir mediniai (tiesiog dideli akmenys ir medžiai), kadangi pats žodis *stabis* prūsų kalba yra ‘akmuo’, o latviškai *stabs* – tai ‘stulpas’. Stabas, Ašis eina ir per esminį dievišką žmogaus Aš, ir per jo žemišką būstą – *stuba* – kaip ir kryžius, jungia žemę ir dangų. Žinoma, stabui, kaip ir bet kuriam dvasiniam reiškiniui, kyla daug pavojų. Pаметus, užmiršus jo esmę, tuščia skvarma *sustabarėja*, netenka gyvybės, dvasios.

Tokį požiūrį patvirtina ir jėgų “tinklas” žemės paviršiuje. Tai lyg įvairaus kraštinių ilgio korys, kur “linijų” susikirtimo taškuose pasireiškia ypatingos žemės ir dangaus galios, kykla jėgų srautai iš apačios ir “lyja” visatos lietus iš aukštybių. Tai vadinamosios geros ir blogos vietos, kurios išsidėstę griežta tvarka. Dauguma šių vietų vienaip ar kitaip pažymėtos – aukuru, šventykla, akmeniu ar kitaip. Į jas atsižvelgiant statyti namai, bažnyčios, kasti šuliniai ir t. t. Dauguma šių paminklų jau seniai sunaikinti, tačiau buvusį žinojimą dar įmanoma atsekti. Taigi įdomiausi (gal kad sunkiausia sunaikinti) šių vietų akmenys – stabiai – stabai, kurių sukauptą ir skleidžiamą jėgą jautrieji žmonės jaučia. Ši laukų ir girių akmenų savybė kaupti ir tiekti visatos galias dar sykį patvirtina jų bendrumą su kryžiumi, kuris taip pat priima ir paskirsto visatos jėgas. “Gerosiose”, stebuklų, stuburo vietose protėviai statydavo ne tik šventyklas, bet ir savo sodybų stubas, kurių stogas būtinai turi būti smailus – “gaudyti” aukštybių siunčiamoms jėgoms. Šiuo požiūriu medis, akmuo, stulpas artimi Mandalos centrai. Į šių sąvokų lauką patenka ir kalnas (pasaulio “bamba”, kelias aukštyn, ryšys tarp žemės ir dangaus), ir aukų stalas (šventasis akmuo, altorius). Tai vėl – ir ašis, centras, ir paaukštinimas, pakilimas.

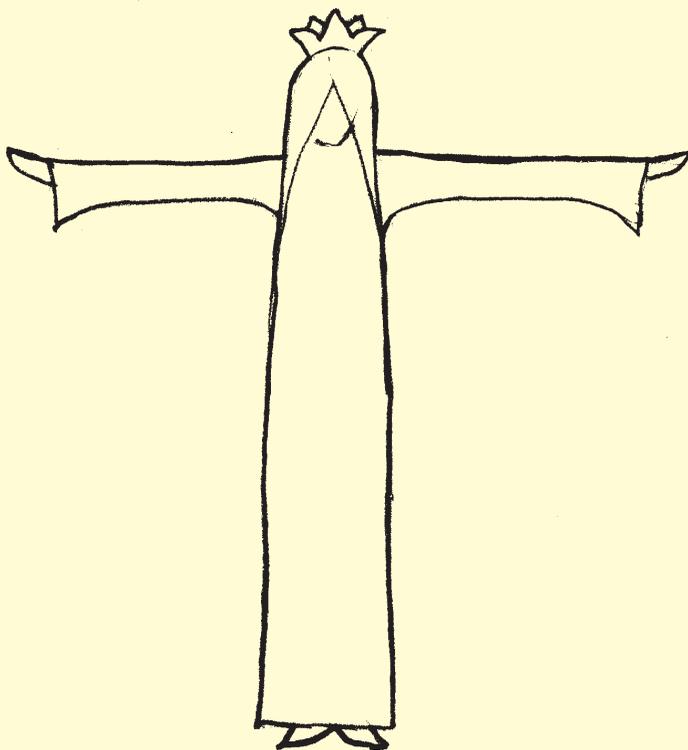
Taigi, įsiklausykime į didžiuosius Lietuvos akmenis, atsukime į juos delnus, prigluskime. Gal pajusime, kad jie gyvi, tik savaip, lėčiau gyvi. Kaip ir medžiai.

Akmuo kaip ženklas, kaip dvasinė sąvoka ir tiesiog daiktas turi daug prasmės lygmenų. Yra nuomonė, kad lietuviški koplytstulpiai – tai savą raidos kelią nuėjusių akmeninių stulpų – menhirų atmaina. Tokie akmenys gali būti tiek mirusio žmogaus dvasios, tiek transcendentinės būtybės nusileidimo vieta [26] (plg. su Mandala). Dvasinėse rusų eilėse ir liaudiškuose užkeikimuose, užkalbėjimuose svarbiausioji šventenybė yra sala, kur guli šventas akmuo. Po tuo akmeniu paslėpta visa pasaulio jėga ir išmintis. Akmens ypatingumą patvirtina ir pinigai – regimas atitikmuo kažkokios vertybės ar jėgos, turinčios visuotinę reikšmę. Mitiniai Aukso vilna ir Auksinis akmuo; akmuo, į kurį dievdirbių paveikluose remiasi Sofijos – dieviškos Išminties pėdos; dao išminčių nemirtingumo perlas; stebuklingasis šventasis akmuo, kurį, pagal viduramžių Europos sakmes, išsaugojo angelai Dievo mūšio su Šėtonu metu ir nuleido į žemę, kad jau tada, priešvaniniais lai-

kais, jis pažymėtų pasaulio vidurį ir taptų pergalės prieš blogį įžadu [8]. Pagal Rytų padavimą visažinojimo Akmens skeveldros iš Šambalos pasklido po visą pasaulį. O Baltijos gintaro gydomąsias, apsaugas, stebuklines ir burtų galias žinome ir jaučiame. Pats *gintaro* pavadinimas rodo, kad šis protėvynės *medžio* kraujas skirtas mums *ginti*. O brangiųjų akmenų, kristalų stebuklai tikriausiai glūdi kristalinėje gardelėje, kurioje slypi dar neatskleista esmė. Galime tik spėti, jog tai vėlgi keistos gyvybės rūšis. Panašiai, kaip ir visa mūsų Žemė – gyva (Gaja).

Žmogus – tobuliausias Aukštėjo kūrinys, tvėrinijos Ašis. Tai tas pats Kryžius, Medis, galintis pakaušiu (viršūne) bei rankomis (šakomis) kaupti dangaus galias arba savimi perkeisti gyvatišką, apatinę, žemės gyvybinę jėgą, ir privalantis šią sukauptą Visatos galią skleisti aplink save, sudvasinti medžiagą (materiją), teikti, dalinti, spinduliuoti saule ir trykšti šaltiniu.

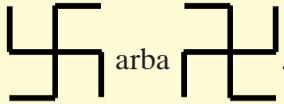
Tai mano, Ašies – Aš, pareiga.

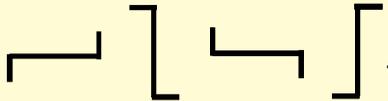
SVASTIKA

Dabar įsivaizduokime – Sutvėrėjas “priverčia” kryžių suktis. Tegu padalintoji Visuma, sutvertieji ir atskirtieji Dangus ir Žemė vystosi, tobulėja, tegu keičiasi vietomis ir papildo vienas kitą. Tegu šviesa mainosi su tamsa, mirga ir žėri, tegu naktis keičia dieną, o sutemose brėkšta aušra. Tegu vandenyno banga užgesina ugnikalnį, o žaibas įskelia gaisrą. Tegu gimsta kūdikėlis ir miršta senukas. Te susiima už rankų bernelis su mergele ir šoka rateliu.

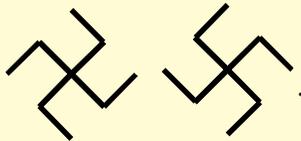
Taigi pažvelkime į svastiką – besisukantį kryžių:

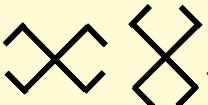
Kryžiaus linijos, išjudintos begalinės visatos kirstinės “užlūžo”, įgavo energetinę išraišką – sūkurį [17]:

Tai rodo judėjimo ratą kryptį ir išryškina bendrumą su skrituliu. Pasukta svastika rodo didesnę jėgų sancaupą sankirtos taške ir aukštesnį judrumo laipsnį:

Baltų kraštuose dažniau sutinkama pasukta svastika, “judrusis” kryžius, o Rytuose – nepasukta [17]. Kitaip pasukti, supriešinti

sūkuriai virsta naujais pavidalais:

Šie simboliai liaudyje vadinami išverstu Ugnies kryžiumi, kablių kryžiumi ir pan. Tačiau tokie vardai apie gautus simbolius nieko nepasako. Rombų, trikampių jungties ir pan. pavidalų prasmė kita nei svastikos. Tai greičiau persikeitimų, virsmų įvaizdiniai. Stačias – – tai išorės, skvarmos virsmas (pvz. gimimas,

mirtis), o gulsčias – – tai vidinis, esmės virsmas (pvz. vestuvės, Kalėdos) [23]. Tačiau virsmo sąvoka visiškai dera ir su su-priešintos, uždarytos, didžiulės persikeičiančios energijos sankau-pos samprata. Rytuose dažnesnis statmenasis simbolis (čia asmens tobulėjimui svarbiausia mirtis ir gimimas, kūnų keitimai – reinkarnacijos). O baltų kraštuose dažniausiai vaizduojami esmės virsmai, ištisos jų grandinės . Pagal mūsų protėvių pažiūras išorinių persikeitimų (mirties, gimimo) kokybei didžiausią įtaką gali daryti tik vidinis asmens gyvenimas – esminiai virsmai jo širdyje, dvasioje.

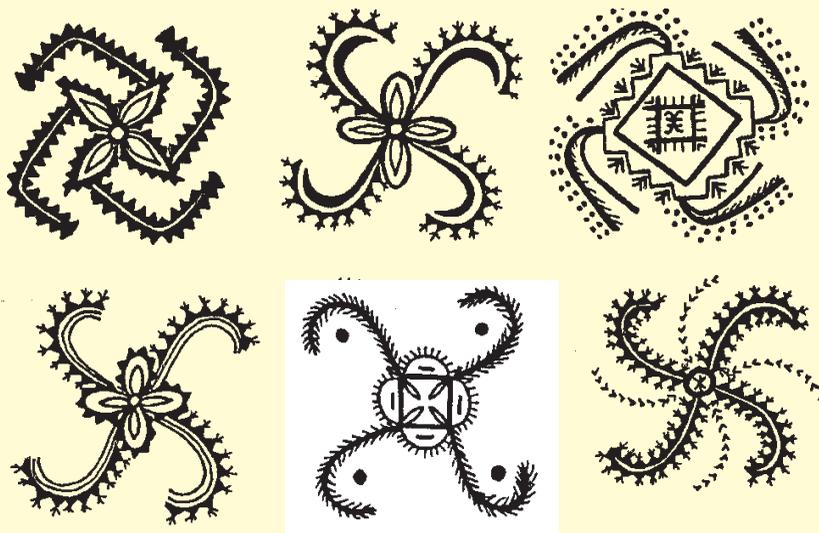
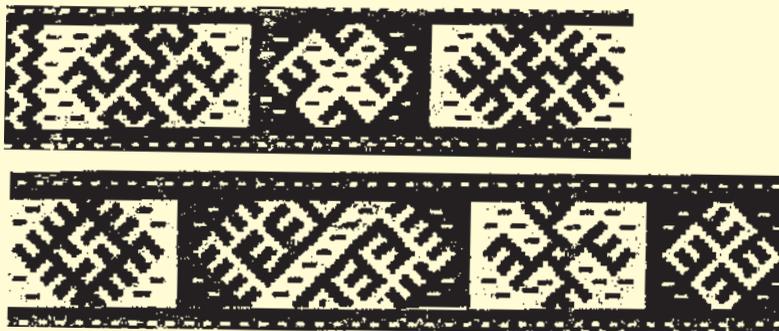
Taipogi + = = , t. y. begalybė, begalinė kai-ta (erdvėje – Mebiuso juosta).

Sanskrito kalba *su* reiškia ‘gerai’ ir yra susijęs su palaima, *as* ‘būti’; žodis ‘suas’ sako, maždaug, ‘būk laimingas, geros sėkmės’. Tai – lyg visa ko gero linkėjimas. Tačiau aiškiausiai svastikos kaip simbolio, kaip sąvokos ir kaip apeiginės priemonės ypatingumą rodo būtent lietuvių kalba. Jau vien raidžių derinys *sv* (*šv*), įtiki-na, jog svastika – ypatingai svarbus, svarus, sveikas, švarus, švy-tintis, taigi – šventas simbolis. Svastika – tai Dievo, Jo kūrybos, šviesos, Jo kibirkšties *švystelėjimas* (svastelėjimas) tarp mūsų. Net pati šviesa kaip tokia. Metraštininkai ir tautosaka mini baltų švie-sos dievybę Švaistiką ar Svaistiką (Suaixtix, Swaickticks) [45]. Kal-ba rodo, kad svastiką mūsų protėviai naudojo kaip nusilenkimo, maldos, apsaugos priemonę įvairiose, mums jau nebežinomose garbinimo apeigose. Svastikos pavadinimas rodo, kad, galbūt, *šven-tės* metu kažkokį, tikriausiai būtent nulenktais galais kryžiaus pavidalo daiktą, reikėdavo ypatingu apeiginiu būdu *šveisti* (trinti, valyti) ir *sviesti*, *švystelėti*, *šveisti* (mesti). Galbūt, tuo metu *svasti-ka* ypatingai *švystelėdavo* ne tik šviesos blyksniu, bet ir jėgos pliūpsniu (energetiniu impulsu). Šitų, mūsų senųjų žynių, vaidilų, krivių kapuosna nusineštų dalykų, jau tikriausiai niekad nebeat-rakinsim.

Štai dar keletas sąvokoms *švėsti* (*sviesti*, *svastika*) atliepiančių žodžių – pvz. *svetys*, *svotas*, *svotba* (slavų *свадьба* ‘vestuvės’), sanskr. *svadha*, arba lenkų *świat*, rusų *свем* (kas kartu yra ir šviesa, ir pasaulis)...

Pav. 14

Svastikos austinėse juostose ir margučių raštuose

Šia proga galim kitomis akimis pažvelgti ir į tokį, rodos, labai jau ūkišką dalyką kaip sviestas. O juk tai – svastikos brolis. Galbūt ši, iš kanopinių pieno (o gal tik iš šventos karvės, kaip Indijoje?) gaminamą peną vartodavo tik švenčių progomis, ir tai ne maistui, o apeigai, – *sviestą* reiktų *sviesti**. Indijoje manoma, kad svieste sukaupta kosminė energija: jis gaunamas iš pirmojo ir maistingiausio maisto – pieno (kuris pats yra vaisingumo ir nemirtingumo simbolis), šį mušant dievišku “rimbu”. Krišna vaikystėje vaizduojamas žaidžiantis su sviesto rutuliuku.

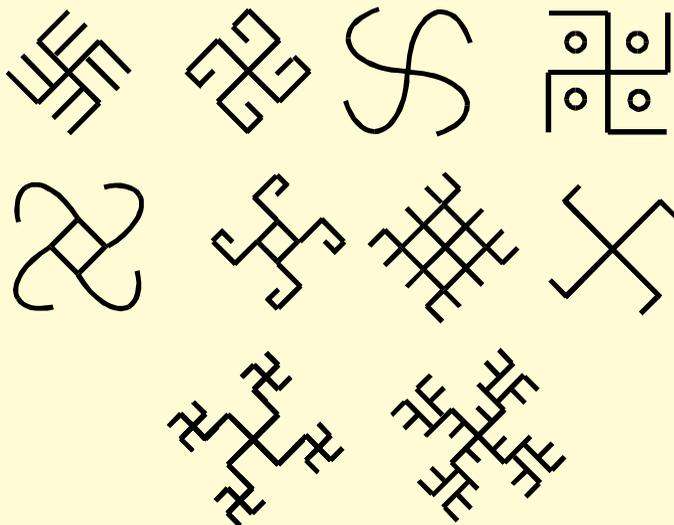
Svastika vainikuoja daugelio senų tautų religinius simbolius. Tai “kūjis”, išskeliantis žiežirbas iš Erdvės ugniakuro, ir šios žiežirbos tampa Pasauliais. Žiebti kibirkštį – *kurti ugnį ir kurti pasaulį* – tas pats. Svastika – ir “griaustinio kūjis”; jis taps neberekalingu, kai blogio karalystė žlugs. Tai ir “Tvėrimo kūjis”, rodąs sukimaši Laiko cikluose. Sudėtingi šio simbolio įvaizdiniai slepia Visatos paslapčių raktą. Jis gimė mistinėje pasaulėvydoje ankstyvųjų arijų, kurie patalpino jį ant paties amžinybės slenksčio – ant Gyvatės Šešos galvos. Tai Visuotinės Kūrybinės Jėgos, kylančios iš tyros Dvasios ir pasibaigiančios tankioje materijoje, pradžia ir pabaiga. Kas suvoks jos prasmę, visiems laikams išsivaduos iš didžiojo Mono (majos, iliuzijos) vilionių, gundymų, žavesių grandinių [24].

Svastika – toks talpus simbolis, kad juo vaizduota daugybė iš pirmo žvilgsnio net priešingos prasmės dalykų. Budistams, kiniečiams ir mongolams svastika reiškia “dešimt tūkstančių tiesų”. Tai mistikų, išminčių, pašvęstųjų, aiškiaregių ženklas ir įrankis. Žinių saugumo, slaptumo, neliečiamumo, apsaugos, amžinos tylos, kurios uždangą galės pakelti tik išrinktieji, įvaizdinys. Kai kur

* Taip žiūrint, beveik visas senovinis mūsų maistas – dvasinis. Plg.: *duona* ir daina, diena, dovana, dangus, sanskr. dhana; *rugys* ir raugas, ragas, rega, ragana; *kviety*s ir kviesti, kvaišti; *medus*, *midus* ir medis; *alus*, *sula* ir sala, saulė, siela, rus. sila; *vaisiai* – vaistai. Pagal seną dainą *sūris* spaustas devyniakampis (9 – šventumo įvaizdis), o sanskrito kalba *sūrya* – tai saulė.

svastika vadinama gamiruotuoju kryžiumi, nes esanti sudaryta iš keturių viename taške sujungtų raidžių **Г** (*gama*) [7]. Tačiau, turbūt būtent raidė *gama*, kaip ir skaičius 7, kilo iš svastikų. Svastikos simboli žinojo beveik visos senosios pasaulio tautos. Ji laikyta slapta, galinga burtų priemone, saulės, šviesos ženklų, gyvybės bei derlingumo šaltiniu, o iš kitos pusės – perkūno, dangaus rūstybės, svaidomų žaibų įvaizdžiu. Yra ir paprastesnių svastikos pavidalo aiškinimų. Ji reiškusi senovės pasaulio žemėlapi, kuriame vaizduojamos keturios upės, tekančios iš vieno šaltinio į 4 puses – šiaurę, pietus, rytus ir vakarus (Rojus? dangiškoji Jeruzalė?). Kiti teigia, kad svastika esanti dangaus planas, rodantis Grįžulo Ratų padėtį įvairiais metų ketvirčiais [7]. Galima šiame ženkle išžiūrėti ir 4 įėjimus – iš šiaurės, pietų, rytų ir vakarų. Svastika gali žymėti ir keturis pirminius elementus – žemę, vandenį, orą, ugnį.

Svastika baltams – prūsams, lietuviams, latviams, o ir visiems senovės arijams, – kilmės ir tikybos simbolis, šviesos, laimės, sėkmės, apsaugos įvaizdinys. Ji austa, drožta, piešta ir siuvinėta. Lietuvių tautodailėje yra abi svastikos – kairioji ir dešinioji. Liaudyje svastika vadinama įvairiai: Ugnies kryžius, Perkūno kryžius, Laimos kryžius, kablių kryžius, šakų kryžius. Latvijoje rasta XII a. vilnonė skara, išdailinta 42 puošniomis svastikomis, kurių čia yra 20 va-

riantų. Rasta ir III a. žalvario segių, išgrazintų Ugnies kryžiais [12].

Svastika padeda aiškintis ir tai, kodėl kitur pasaulyje šventu laikomas skaičius 7, o baltų kraštuose, Lietuvoje toks dieviškas, visaapimantis, šventas skaičius yra 9.

Visais laikais ir daugumoje šalių skaičius 7 laikytas šventu. Babilono bokštas buvo 7 aukštų, Roma pastatyta ant 7 kalvų; indų tikyba teigia, kad pasaulį sukūrė 7 jėgos; Buda sėdi po šventu figmedžiu su 7 vaisiais; senovės Graikijoje žinota apie 7 pasaulio stebuklus ir 7 garsius išminčius; Biblijoje kalbama apie pasaulio sukūrimą per 7 dienas, apie 7 nuodėmes, 7 dorybes ir 7 bado metus; dabartinę savaitę sudaro 7 dienos; vaivorykštė yra 7 spalvų, o oktavoje – 7 natos [7]. Indijos jogas atveria savo kūne septynias čakras, pakeldamas, pervesdamas per jas “gyvatišką jėgą” kundalini, kuri pražysta tūkstantalapiu lotosu virš jo galvos džiugioje susijungimo su Aukščiausiuoju, panirimo Jo švieson palaimoje. Islamo mistikas veržiasi link Dievo sosto per septynias paslaptingas “stoteles”, kartodamas dangiškąjį kelią, kuriuo kadaise perėjęs pranašas Muhamedas. Žinomi ir 7 dangūs, vis aukštesni ir skaidresni, judėjų kosmologijoje; 7 pirmosios krikščionių maldos “Tėve mūsų” prašymai – meldimai; 7 filosofinio akmens gaminimo eigos lygmenys. Senojoje Mezopotamijoje dangiškoji šventykla įsivaizduota septyniapakope (piramide). Krikščionių šventraščiuose 7 – Sofijos – dieviškos Išminties skaičius [8].

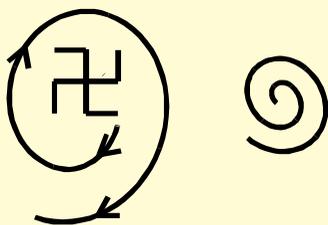
O baltų tautosaka, dainos, pasakos, simboliai ir visa pasaulėjauta rodo ką kita. Laimės ieškoma už devynių kalnų, devynių jūrų; kovojama su devynagalviu slibinu; Elenytė turi 9 brolius; ‘labai daug’ – tai devynios galybės; Eglė žalčių karalienė žemėje viešėjo 9 dienas; Kalėdų elnias – devyniaragis; per Rasą renkamos trejos devynerios žolelės; Kūčioms ruošiami 9 patiekalai; dainoje spaudžiamas devyniakampis sūris; dirbama iki devinto prakaito; lakštingala vadinta devyngerkle; senoji baltų savaitė turėjusi ne septynias, o devynias dienas; o jau kai viskas gerai baigiasi, – atsiduriama devintame danguje. Skaičiaus 9 šventumas akivaizdus net kalbos lygmenyje – palyginkime žodžius *Dievas*, *davė*, *dvyas* (stebuklas, nuostaba), *dovana* ir *devyni*.

Beje, devynetas svarbus ne tik baltams. Lotynų liturgijoje “Kyrie eleison” kartojamas 9 kartus; gieda 9 angelų chorai; Centrinės

Azijos mitologijoje devynaukštė pagoda simbolizuoja dangų; islame maldos vėrinys yra 99 karoliukai; pagal islamo sampratą visatą sudaro 9 sferos; kūrėjus įkvepia 9 mūzos [43].

Tai kur septyneto ir devyneto bendrumas? Juk negali būti, kad tokie seni, svarbūs, esminiai pasaulėžiūriniai dalykai įvairiose tautose būtų suvokiami visiškai skirtingai. Be abejo, taip ir nėra.

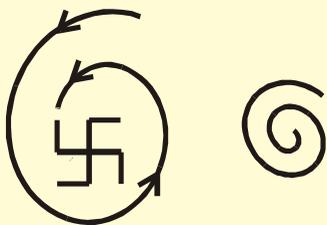
Štai pažiūrėkime. Teigiamą (pagal laikrodžio rodyklę, stebėtojo atžvilgiu – dešininę besisukančią) svastiką sudaro keturios septyniukės – 7. Šios teigiamos, vyriškos, besiskleidžiančios svastikos sukurtas sūkurys (atkreipkime dėmesį – *sūkurys* visada ką nors *sukuria!*) brėžia devyneta:

Taigi besisukanti svastika (septynetai) ir rašomas devynetas išreiškia tą patį – radimąsi iš vieno taško, skleidimąsi, dieviškos ugnies įžiebimą viename tuštumos (begalybės, chaoso) taške ir jos plitimą į aplinką, mitinio Kūjo įskeltą kibirkštį, pirminį postūmį, kūrybą. Taigi simboliai , 7 arba 9 išreiškia šventumą, dieviškumą. Na, o šventumą vaizdžiai išplėtus, “padidinus” gaunamas visuotinai priimtas Dievo skaičius – 777.

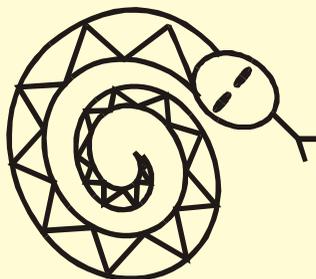
Čia vėl matome tą patį baltų ir kitų tautų pasaulėžiūros raiškos (ne esmės) skirtingumą, kaip ir jau aptartu Kiaušinio bei Medžio (grūdo ir daigo) atveju. 7 rodo dar neįvykusį poveikį (lyg “kūjo” pakėlimą), o 9 – jau įvykusį, jau įskeltą kibirkštį, įsuktą, sukurtą sūkurį.

O ką, šitaip žiūrint, rodo neigiama (prieš laikrodžio rodyklę, kairėn besisukanti) svastika? Svastiką sudaro keturios raidės (graikiškai *gamma*). Ši svastika “traukia” į vidų, į ašies tašką, o jos sukurtas sūkurys brėžia šešeta:

Taigi skaičius 6 Lietuvoje turėtų būti žemės simbolis. Tai patvirtina ir raidė gama – Γ . Graikų Γ ea (*gea*) reiškia ‘žemė’ (plg. *gea* – *gama* – *žemė* – *gemė*). Taigi simboliai \swastika , Γ arba 6 žymi traukimąsi vidun, į iščias, slėpimąsi, gimdymo vietą, tamsą, moteriškumą, žemiškumą, gyvybės gimimą.

Kita vertus, svastiką \swastika sudaro dvi raidės S (\int) – lietuviški žalčiukai arba gyvatės (plg. *gyvatė* – *gyvata* – *gyvybė*). S, žaltys, gyvatė – tai žemiškoji gyvybinė jėga (Rytuose – *kundala*), spirale susisukusi apatiniame žmogaus jėgų rate (*čakroje*) ir vijomis, sūkuriumi kylanti aukštyn. Ši gyvatiška (S) jėga gali iškelti į tobulybės šviesą, o, nesugebant jos valdyti, gali “išsukti” į juodžiausią bedugnę. Čia prisiminkime tūkstantagalvę induistų gyvatę Šešą, kuris laiko žemę ir yra Višnu guolis, kuomet pastarasis miega laikotarpiuose tarp pasaulio kūrimų. Šeša – požeminiame pasaulyje gyvenančių gyvačių (plg. raidė **G** – *gyvatė* – *gyvybė* – *gea* ir skaičius “6”) valdovas. Tai žiedu susisukęs roplys – begalybės simbolis [10]. O juk *Šeša* – tai *šeši*.

Jis gal net ne nuodinga gyvatė, o lietuviškas žaltys, žemiškos gyvybės šaltinis ir palaikytojas, “atšliaužęs” į Indijos mitus iš baltų žemių baltų – nuo šešėliuotos upės Šešupės? Beje, ant valdovo

Šešos galvos yra svastika, ir būtent “žemiškoji”, šešetą brėžianti (卐).

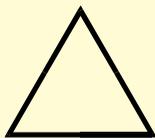
Na, o beprotiškai “išdidinę” (suabsoliutinę) žemiškumą, žemės galias ir apatines žemąsias žmogaus jėgas (energijas), gausime visišką tamsą, begalinę gelmę, juodą požemį, pražuvą, pragarmę – žinomą šėtono skaičių 666.

Žemė nuo dangaus, tamsa nuo šviesos, ramybė nuo judėjimo, kaupimas nuo teikimo, vanduo nuo ugnies, moteris nuo vyro neatskiriami. Dėl to Lietuvoje vienodai dažnai sutinkamos, įvairiems raštams naudojamos abi svastikos:卐 ir卐 (dažniausiai – pasuktos). Lygiai taip pat Rytuose naudojamas jin/jan simbolis arba . Kiniečių šventraštyje “I czin” net kiekvieno žmogaus bruožai, kurie vadinami “devynetu” ir “šešetu”, aiškinami kaip visuotinių visapasaulinės kūrybos jėgų jin (žymima trūkia trigramų, heksagramų ar pan. linija) ir jan (žymima ištisine linija) simboliai.

Beje, grafiškai $6+9=$ Čia vėl galime pastebėti begalybės ženklą arba Mebiuso juostą (8) rate, arba tą patį Rytų jin/jan. Tad šių dviejų simbolių suma ir yra dar nepadalintoji visuma, begalybė, o žmogaus (Adomo) atveju – vyriškumas ir moteriškumas kartu, t. y. žmuo prieš žmonos ir žmogaus atskyrimą.

Kituose kraštuose dažniausiai pasitaiko “moteriškoji” svastika卐. Teisybė, beveik visur būtent ji vadinama vyriška, teigiama, gerąja (atseit, jos galus dešinėn “nulenkia” aplink žemę sukdamasi saulė). Tačiau juk svastikos esmė – judėjimas savaime, kryžiaus sukimasis (o ne sukimasis aplink kryžių).

TRIKAMPIS

Grįžkime prie valingai padalinto, perskelto pusiau rato. Jį kertąs skersmuo atskyrė Žemę nuo Dangaus, taigi ir apačią nuo viršaus, tamsą nuo šviesos, moteriškumą nuo vyriškumo. Gavome simbolį arba vaizdžiau .

Rytų pasaulėvaizdyje tai atrodytų šitaip: . Šis ženklas galbūt pranašesnis, kadangi vaizdžiau rodo tai, kad šviesos be tamsos (vyriškumo be moteriškumo ir t. t.) nėra, kad jie vienas iš kito kyla, viens kitą papildo ir tik abu kartu sudaro dievišką visuotinybę.

Taigi gavome dvi rato puses: viršutinę ir apatinę . Jas nubraižyti, išausti, išpjaustyti ar iškalti paprasčiau apibendrinus – atvaizdavus trikampiais. Be to, trikampis – raiškus būdas grafiškai vaizduoti dieviškumą – Trejybę, nebegaliojimą medžiaginio pasaulio dėsnių Dvasios lygmeny (Ten 1=3) ir pan. Taigi rodo į Dangų, aukštyn ir simbolizuoja viršų, šviesą, veiklumą, jėgą, vyriškumą, net dvasią, sielą ir Dievą. O rodo į žemę, žemyn ir simbolizuoja apačią, tamsą, lėtumą, moteriškumą, jautrumą, intuiciją. – tai dieviška aukštybių *ugnis*; – tai žemiškas gelmių *vanduo*. Šios dvi galios (stichijos) – ugnis ir vanduo – visapasaulinio vyksmo, kūrybos pagrindas. Visi kiti elementai – jų išvestinės.

Šių dviejų pradų santykį (Rytuose – jin/jan) žymi Dovydo žvaigždė (hebrajų tradicijoje), sudaryta iš abiejų trikampių: .

Oras yra ugnies stichijos pradmuo; astrologijoje jis žymimas . Žemė – vandens stichijos pradmuo; astrologijoje jos ženklas .

Trikampis, trejetainiškumas – tai ir Trejybės įvaizdis. Tai nuo neatmenamų laikų žmonijos pašamonėje glūdintis suvokimas, kad

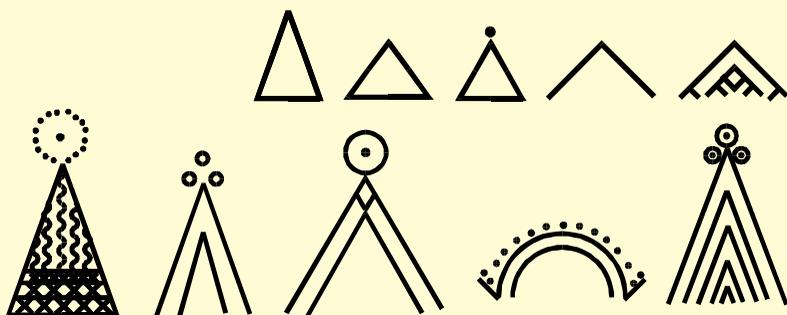
dvasiniame lygyje $3=1$, trys viename ir vienas trijuose. Šios dieviškumo būklės išraiška plokštumoje – lygiakraštis trikampis, kuris atspindi visišką darną ir pusiausvyrą, lygsvarą (visi jo kampų taškai vienodai nutolę vienas nuo kito ir nuo centro). Iš čia ir Apvaizda, atkreipta į mus nuo šventyklos durų: arba arba . Tai raiškus mūsų protėvių dievybės suvokimo ir tokios sudėtingos sąvokos vaizdavimo kūrinys. Tai Dievo akis trikampyje, kuris dažnai būna saulės rate arba švyti spinduliais. “Akis apskritime, skleidžianti šviesos spindulius, – amžino triasmenio Dievo šventumo simbolis. Trikampis reiškia Šv. Trejybę. Liaudies sąmonėje šie visi vaizdiniai susiliejo į vieną – Apvaizdą – žmogų ir pasaulį globojančio ir saugančio Dievo simbolį. Trikampis neretai drožiamas ir kryžiuje (dažniausiai virš kryžmos)” [5].

Krikščionybėje Dievas suvokiamas kaip vienas Asmuo, tačiau Jo būtis yra asmeniniai trijų Esybių santykiai. Mokymas, kad dieviškame lygmenyje trejybiškumas ir vienatimumas tampa tapachiais, nėra būdingas vien krikščionybei. Tai įvairių tikybų motyvas. Pavyzdžiui, Trimutri induizme. Arba baltiškasis triasmenis Aukštėjas Visad–estis, apjungiantis dievybės kaip aukščiausios galybės ir Dievo kaip asmens – Aukštėjas (Tėvas) bei amžinybės, begalybės – Visad (moteriškasis pradas, Šventoji Dvasia) ir vienkartybės – Estis (vyriškasis pradas, Sūnus) sąvokas [13]. Jo vaizdinis pavidalas – nuostabi tokios sudėtingos sąvokos raiška tautos kūryboje – lietuviškasis kryžius – saulutė.

Į žmoniją žvelgia daug atidžių akių: Dievo , Saulės , Žemės ...

Vienas svarbiausių tikybos, dvasinių ženklų – – tai Dievo, Dangaus, dangiškojo Tėvo, stogo simbolis. Šis trikampis dažniausiai atviras į apačią. Kartais jis braižomas ir viršutinio pusapskritimo pavidalo: . Šis pavidalas – tai dieviška apsauga, dangiška pastogė, pasaulio stogas. Kitame lygmeny – šventas Kalnas, turto “krūva”, taipogi vartai (išėjimas – įėjimas), tiltas (tarp

dangaus ir žemės, tarp 2 būklių, laikotarpių ar pan.), vaivorykštė. Baltų kraštuose ši dangiška pastogė, kartais sąjungoje su kitais ženklais, vaizduojama įvairiai:

Virš pagrindinio simbolio kai kur esantys šviesuliai, žvaigždės vaizduoja Dievo šviesą, dangiškos meilės sklidimą, dieviškų kibirkščių įžiebimą, net skaisčias sielas. Tačiau šie ženkleliai šiuo atveju nėra esminiai, tai greičiau papuošalai ar papildymai. Lygiai kaip ir trikampių viduje esą raštai – tai jau Dievo pasireiškimo pavidalai, įvaizdiniai pasaulio, esančio po Juo ar Jame.

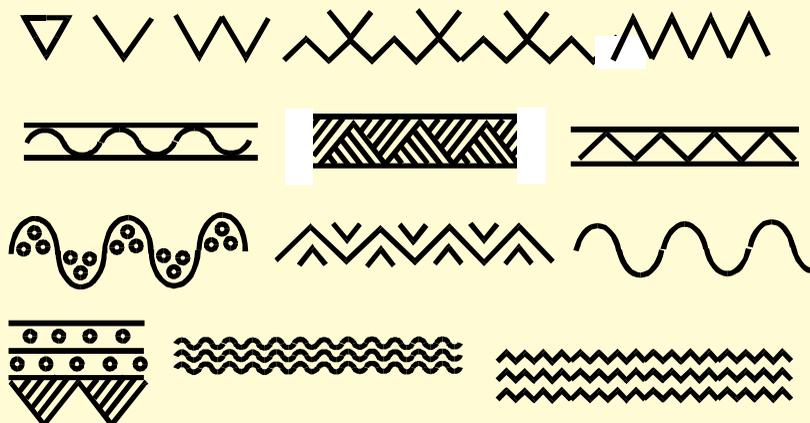
Pats Aukščiausiasis atvaizduojamas kukliu \wedge (jei išvis Jį galima kaip nors vaizduoti...).

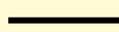
Įdomu ir tai, kad \wedge yra skaičiaus ‘devyni’ senasis grafiškas pavaizdavimas [18]. Tai dar sykį patvirtina kalbos lygmenyje ir tautosakoje pastebėtą skaičiaus *devyni dyviną dieviškumą*.

Na, o trikampio, “rodančio” žemyn atmainos – zigzagai, bangelės (vandens simboliai) bei įvairiai užbrūkšniuotos ar užtaškuotos juostos (žemės simboliai). Visų jų bendrumas – žemiškume, medžiagiškume. Tai gražiai apjungia latviška *maros* sąvoka. “Liaudies dainų Mara siejasi su žeme, vandeniu ir dangumi ir įkūnija visą medžiaginį pasaulį. Jos valdos – žemė, kalnai, šaltiniai, upės, marios ir visi skysčiai – pienas, kraujas ir kt. Marą raštuose žymi aštriai laužytos ir vingiuotos linijos. Tai sieja su vandeniu. Nuožulnūs brūkšniai šalia vingiuotų linijų ją sieja su žeme. Beveik ant kiekvieno liaudies meno kūrinio yra Maros ženklų. Ant indų jie randami nuo akmens amžiaus” [16].

Lietuviškai tai būtų *marios*, kurios mums jau siejasi tik su vandeniu, na gal dar – gėlmės ramybe ir tamsa. Tačiau su žeme, su tuo, kad “dulke buvai, dulke pavirsi” lietuviškai sieja visa, kas *mirę*. Slavų žodis *mup* taip pat labai talpus – tai visas mūsų žemiškas ‘pasaulis’ ir kartu ‘taika’ (plg. su aukštesniu slavų pasaulio lygmeniu – su jau minėtu *svem*, kuris kartu yra ir *šviesa*). O visa apibendrinanti žemė – pasaulis – mara – tai Marė, Morė, Marija, materija, žemės moteris – motina ir Dievo sutvertas žmogus, galinti tapti net tiltu, pervedant į šį regimą pasaulį Dievo Sūnų.

Taigi, žemės simboliai atrodo taip:

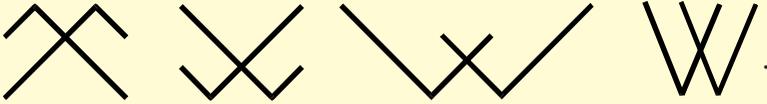

- – tai Maros vandenys,
- – tai Maros žemė,
- – tai ir taurė, ir luotas – valtis, ir karstas,
ir dauba – guolis, ir lopšys, ir iščios.

Raidė M mistinė beveik visose Rytų ir Vakarų kalbose ir yra bangų simbolis: Maitreye – paskutinysis mesijas (budizme, induizme); gr. Metis – dieviškoji išmintis; Mimra – žodis, Logosas; liet. Mirtis ir Motina; netgi Mozė; tvano vandenų vardas – Mabul. Judaizme ir krikščionybėje Mesijas visada susijęs su Vandeniu, Krikštu, su zodiako ženklu Žuvimis (gr. Meenam) [24]. Visos zig-zaginės raidės: M, W, Z, V, N gali būti vandens ir žemės simboliai.

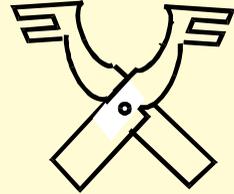
Dar vienas įdomus trikampis (kampų) derinio simbolis – latvių

Jumis arba lietuvių ‘žirgeliai’ (liaudyje dar vadinamas ‘dviguba varpa, sukryžiuoti kirviai, žirgų galvos, gaidžių galvos’ ir pan.):

Vienuose šių ženklų kampai nukreipti aukštyn, kituose – žemyn. Dėl to tikėtina, kad tai – dviejų skirtingų simbolių grupės (pavadinimų iškraipymą jau esame aptarę). Pažįstamas ir įprastas simbolis yra senųjų stogų “žirgeliai”, pačia savo patalpavimo vieta rodąs, kad yra vyriškas viršaus, dangaus stogo, aukštybių apsaugos (trobai, sodybai, jos gyventojams) įvaizdinys.

Kiti “jumiai” nukreipti žemyn. Dėl to turėtų reikšti kažką žemiško. Tam visiškai tinka įprastinis šio simbolio aiškinimas – tai moteriškas derlingumo, vaisingumo ženklas. Latvių sakmėse Jumis yra vaisingumo dievybė. Jis gyvenąs dviguboje varpoje, riešutų porėlėje, iš vieno kamieno išaugusiuose dviejuose medžiuose – žodžiu visur, kur yra ko dvejetas [12]. Tad tai žemės – maros įvaizdinių atmaina.

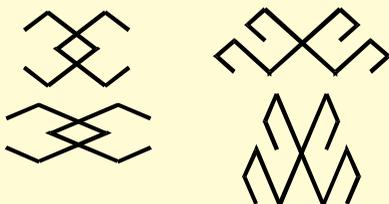

Simbolis taip pat vadinamas Jumiū. Tai gali būti

žemiškas ketvirtainis po dvigubu Dievo stogu . Arba tai žemės – motinos “bangos” – raidė M, sujungta su žemės ir dangaus jungties simboliu rombu . Arba dvasios paukštis virš paparčio žiedo – vydos įgijimo, išsilaisvinimo akimirka. Bet kuriuo atveju tai rodytų aukštybių, dieviškumo prisilietimą prie materijos, prie žemės. Dėl to suprantamiau, kodėl latviai šį Jumi vadina Dievo sūnaus simboliu. Tačiau aiškintis ženklų derinių prasmę – ne mūsų užduotis. Nuo raidyno mokymosi iki žodžių ar sakinių (pvz. juostų) perskaitymo – ilgas kelias.

Įvairūs “moterišku” ir “vyrišku” trikampių ir kampų apibend-

rinimai – latviški dvigubo Jumio (liaudiškai ‘rupūželē, vēžiukas’) ir Martinio simboliai. Kokią esmę juose regėjo senovės baltai taip pat anksti spręsti.

Dažnai senuosiuose raižiniuose, raštuose grafiškai vaizduojamas paukštis: , ir pan. Paukštis – dvasinio lygmens būtybė, tačiau turinti tamprų ryšį su medžiaginiu pasauliu: tai du Dievo stogeliai ar viršutiniai Rato lankai, o kartu – panašu į žemiškąją raidę “M”. Paukštis simbolizuoja žmogaus sielą ir šventąją Dvasią (balandis), tobulumo troškimą, skrydį Aukštyn; meilę, ištikimybę, skaistą (gulbė), o kartu ir tiesos aiškintoją, nelaimės pranašą, kelio rodytoją, visažinystę (pelėda, varnas), likimo seikėtoją (varnas, gegutė). Paukštis tupi baltiškojo Medžio viršūnėje. Jis – tarsi siekiamybė, kelrodė žvaigždė, bet kartu ir akivaizdi galimybė – juk siela yra kiekvieno žmogaus dalis. Netgi ne aukštyn reikia žiūrėti, o išvysti savo vidų. Tada jau skrisim.

Trikampius ir vėl sujungę, gausime naują ženklą – rombą arba kvadratą: , kurio esmė būtų ta pati kaip ir rato (+). Tai aptarsime vėliau. Dabar atkreipkime dėmesį į mūsų protėvių suvokimą. Kaip matėme, baltiškos “roželės” ar “erškėčiai” – ne gėlės, o greičiau saulės, šuliniai ar kryžiai, – taigi apibendrintos dvasinės sąvokos, o ne medžiaginiai žiedai. O štai gėlės – tulpės, lelijos žiedas audiniuose ar raižiniuose yra žemyn nukreipto trikampio pavidalo:

ir pan. Tai – jau moteriškas simbolis, žemės gėlė, didžiausias jos, o ir moters

medžiaginis papuošalas. Tačiau *paparčio žiedas* audžiamas (braižomas) taip: . Tai nebe žemiškos gėlės, o visuotinybės, Dangaus ir Žemės jungties simbolis. Paparčio žiedas – tai *tiltas* tarp Šiapus ir Anapus arba *anga* Ten, bedugnės šulinys arba takas

vaivorykšte. Tai visažinystės šaltinis, atrandamas, pražystantis tik skaisčioje širdyje. Baltiškas tūkstantalapis lotosas.

Dabar padaliną perpus skritulį pasukime: .

Gausime ir , arba ir , arba ir , arba ir .

Pirmasis išpūdis, pažvelgus į šiuos ženklus, aiškus: tai – mėnuliai. Jei į ratą žiūrėtume kaip į saulę (visumą, savaiminį šviesos šaltinį), tai mėnulis – saulės šviesos atspindėtojas, perdavėjas, saulės (visumos) dalis. Jis pats nešviečia, yra priklausomas nuo stipresnės jėgos, jis nepastovus, dažnai keičias savo matomą pavidalą. Tai nepilnumo, kitimo įvaizdinys. , žymi dylantį mėnulį, o , – pilnėjantį. Astrologijoje mėnulis – dvasios, jautrumo, emociingumo, nepastovumo įvaizdinys. Mėnulis, kaip nepilnumo simbolis, gali žymėti papildymą ir virsmą iš vienos būsenos į kitą [17]. Du mėnulio ženklai jau gali sudaryti “pilnus”

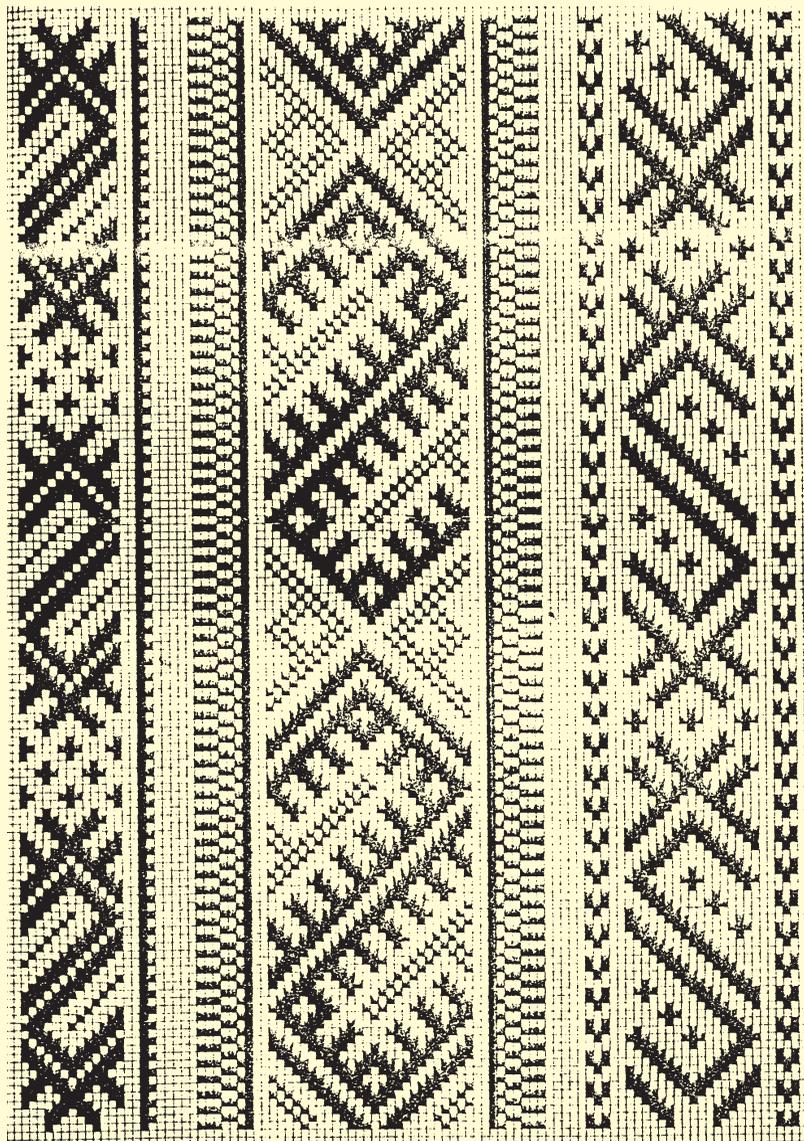
pavidalus – kryžmą ir rombą: ir .

Liaudies raštuose šis simbolis braižomas ar audžiamas įvairiai: . Įdomu tai, kad mėnesio ženklais vadinami ir “S” pavidalai [17], vadinamieji “žalčiai”. Tai suprantama, kadangi kitaip (ne į ratą) sujungus pusemėnulių (trikampių) gaunamas

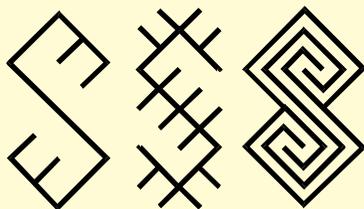
būtent “žalčiukas”: .

Teisybė, žaltys, “S” pavidalas yra savarankiškas simbolis, vaizduojantis sūkurį, sraigą, zigzagą, spiralę, apibendrinus – gyvatę (mūsų krašte nenuodingą – žaltį), gyvybės jėgą. Tačiau šioje “gyvatiškoje” jėgoje yra daug “mėnuliškų” savybių – ji judri, nepastovi, paslaptinga, valdoma (bent jau taip turėtų būti...) galingesnių dvasinių jėgų. Be to, ir į “S” pavidalą galima žiūrėti kaip į visumos dalį – tai pusė svastikos (ugninės ir švytinčios savaime,

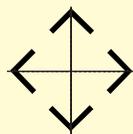
Pav. 15
"Žalčiai" austinėse juostose

kaip ir saulė (○). Taigi tarp “mėnulio” ir “žalčio” ryšys yra. “Žalčiukai” senojoje tautodaileje labai mėgiami. Ypač jie dažni juostose.

Dabar įsivaizduokime visų 4-ių krypčių trikampius horizontalioje plokštumoje. Tai atsidūrusiojo kryžkelėje (virsme) galimos judėjimo kryptys.

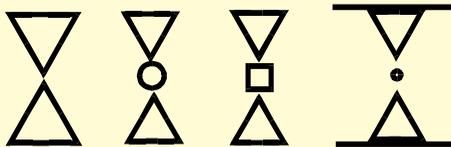

Kaip pasakoje: eisi tiesiai, – viskas baigsis gerai, nes žengi aukštyn, dievop (∧); pabandysi grįžti – pamatysi, kad kelio atgal nebūna, kad grįžimas – mara (∨), o šiuo atveju – dvasinė ar kūniška pražūtis; kryptys kairėn ir dešinėn (< ir >) ves į medžiaginius (pažemės, plokštuminius), mėnuliškus (nepastovius) pasiekimus, nuotykius, pergales ar pralaimėjimus. Įdomu tai ir kalbos lygmenyje. Štai lietuvis bus *teisus*, žengs į *tiesą*, jei eis *tiesiai*. O slavas yra *teisus* (*прав*), sukdamas dešinėn (*на право*).

– tai kelrodė žvaigždė – dangun pakylėta visų 4-ių krypčių suma.

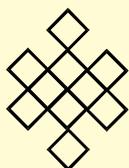
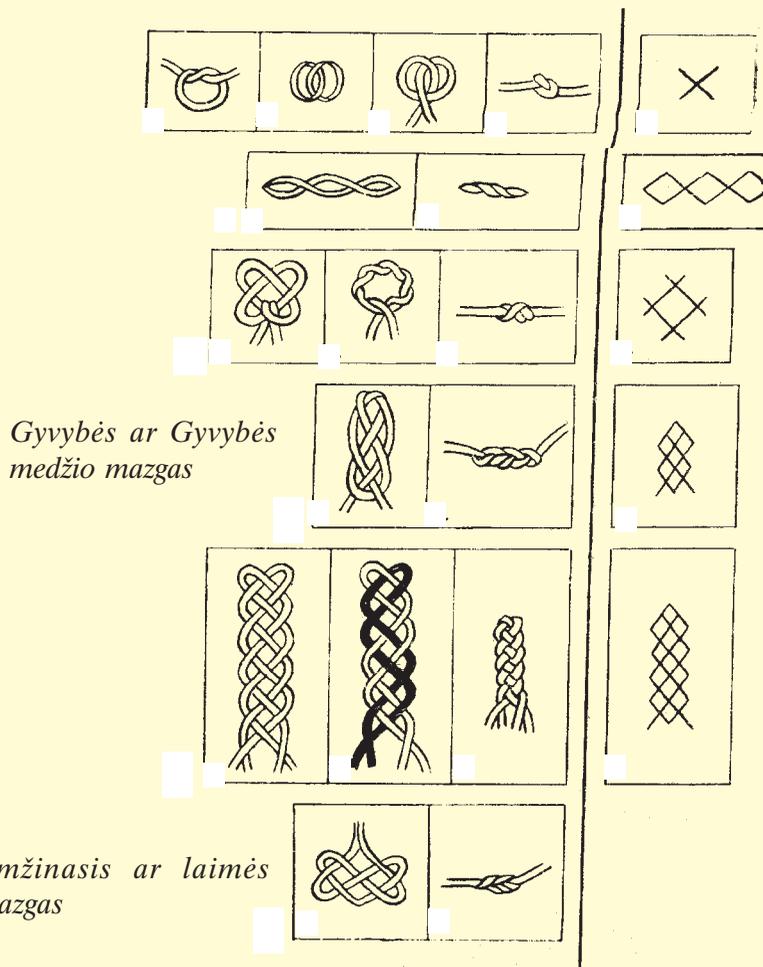
Prisiminkime dar kartą stulpus, senosios statybos klėčių, prieangių ramsčius. Jų apibendrintas pavidalas maždaug toks:

Šie stulpai jungia dvi piramides, dangaus ir žemės simbolius (△ ir ▽), tarp kurių dažniausiai yra rutulys arba kubas. Paprastai ši piramidžių jungtis vadinama “saulute”. Saulė, žinoma, gali būti tarp dangaus ir žemės. Tačiau juk šiuose stulpuose “žemė” – viršuje, o “dangus” – apačioje. Be to, saulutei vaizduoti visai netinka kubas. Todėl labiau tikėtina, kad šis stulpas simbolizuoja dangaus ir žemės jėgų veikiamą, jų saugomą ir jungtimi tarp jų esantį žmogų, kuris, kaip dieviškos sielos savininkas, Aukščiau-

Pav. 16

*Aptartų simbolių ir mazgų – kryžių atitikmenys
(piešiniai iš [27])*

– tibetiečių “Budos žarnos” – Gyvybės mazgas arba Laimės siūlas, t. y. begalinis mazgas, senas simbolis, budizme ženklinantis sėkmę, laiką ir nepastovumą bei jų ryšį, laimingą kelių persikūnijimų labirinte.

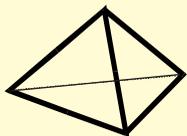
siojo kibirkšties nešėjas, gali būti visuotinybės įvaizdinys – ženklinamas rutuliu (ratu) ar kubu (kvadratu). Rodyklė į jį (žmogų) iš viršaus žymi dangišką, dievišką poveikį, pagalbą, apsaugą. O rodyklė iš apačios rodo žmogų veikiančias žemiškas jėgas ir pavojus. Šių dviejų, “viršutinių” ir “apatinių” galių sankirtoje esantis asmuo yra lyg virsme, pavojingoje, nepusiausviroje būklėje, tačiau sykiu ir saugomas, globojamas iš “viršaus” ir “apačios”. Todėl simbolis **X**, kuriam dažnai priskiriama maginė apsaugos reikšmė, yra greičiau ne pasuktas kryžius (kuris taipogi, žinoma, gali saugoti), o dangaus ir žemės galių susitikimo vieta. Tai virsmo simbolis, pažymintis persikeitimo tašką. Lietuviškos trobos ramstis rodo, kad į šį tašką mūsų protėviai statė save. Virsme esąs asmuo yra pavojuje – grasos srity, dėl to turi būti susikaupęs, atsiribojęs nuo aplinkos. Gal dėl to ir vaikai žaisdami sako “čiur!” (“manęs nebegalima liesti”) ir sukryžiuoja du pirštus?

Be to, ši jungties, tarpininko tarp Dangaus ir Žemės, perkeitėjo ir persikeičiančiojo reikšmė visiškai tinka žmogui – stulpui, prisiminiui Medžio, Ašies, Stabo sąvokas.

Tam neprieštarauja ir požiūris į X pavidalą kaip į mazgą [27]. Mazgas – kryžius – tai mūsų surišimas su kuo nors (pvz. dangum ir žeme), įtvirtinimas ir kartu užrakinimas, paslaptis, apsauga. Jau vien dėl to mūsų senieji audiniai, mežginiai, pinikai, juostos – ne buitiniai, o šventi dirbiniai. Mazgas – surišimas (atrišimas) reikšminga dvasinė bei apeiginė sąvoka: pradžia – užuomazga, pabaiga – atomazga, vaisiai mezgasi, užmezgami (arba nutraukiami) tarpusavio ryšiai ar santykiai, gyvybė užsimezga, sutuoktiniai surišami, susitaikymo sakramente gaunamas išrišimas, juosta aprištas žmogus atsiduria maginiame apsaugos rate, vainikai pinami (kryžiavimas – mazgas – vija – spiralė – ratas), pinamos kasos (vidinės darnos, tvarkos, velnio – chaoso “įpynimo, supančiojimo” įvaizdinys), pinami ir aptvarai, tvoros, rakandai, baldai, mezgami rūbai, tinklai (visa tai – apsauga nuo blogio išorėje) [27].

Simbolinis mazgo atrišimas neatsiejamas nuo gimimo, mirties, vestuvių papročių. Kiekviena paslaptis ar mįslė yra mazgas, o atsako radimas – mazgo atrišimas; tad kosmosas simboliškai kuriamas užrišant ir atrišant mazgus, – pakopomis [27]. O jei sankir-

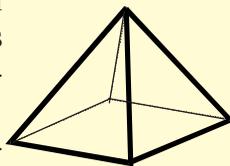
toje – ✕ – Žmogus, tai būtent jis – kosmoso kūrinys ir kūrėjas, tarpininkas (mediumas – medis), mezgantis, pinantis, audžiantis, rišantis, rišamas ir išrišamas.

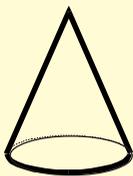
Dar vienas svarbus ir paslaptingas trikampis, jo erdvinė, trimatė išraiška – trikampė piramidė – dieviškumo išraiška, kurioje visos 4 plokštumos – lygūs trikampiai, o visi 4 kampai yra pusiausvyroje – vienodai nutolę vienas nuo kito.

Keturkampė piramidė “pažįstama” geriausiai. Tokie yra didingieji Egipto statiniai. Šioje piramidėje 4 lygūs trikampiai sudaro 4-ias sienas ir 4-ias “stogo” plokštumas vienu metu.

Šią piramidę aptarsime nagrinėdami ketvirtainiškumą, kadangi ji jungia dievišką skaičių 3 su žemės skaičiumi 4. Be to, šitokia piramidė – senosios baltiškios statybos, mūsų sodybų ir Pasaulio Medžio meninės išraiškos – šiaudelių sodo pagrindas.

Pamatui imant bet kokį lygiakraštį daugiakampį, galima gauti piramides, kurių šonus sudaro 5, 6, 7 ir t.t. trikampiai. Padauginę pagrindo kampus iki begalybės, gausime ratą. Trikampis, kvadratas ir skritulys vėl susivedė į viena. Piramidė, kurios pagrindas skritulys, yra kūgis.

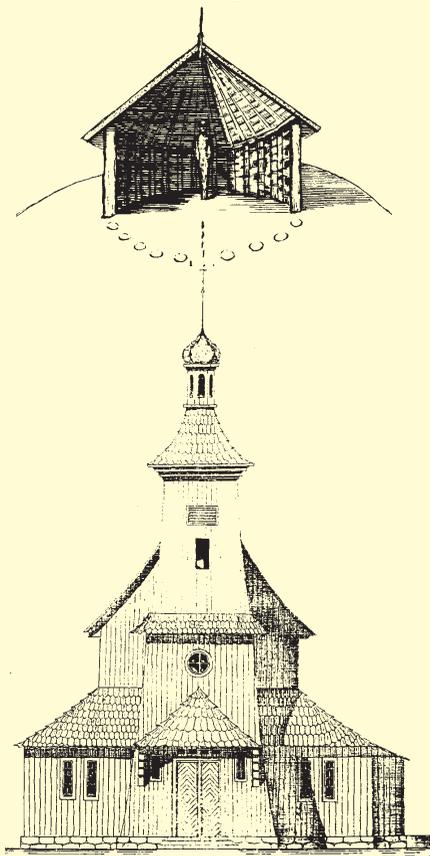
Piramidžių (ir kūgio) skvarma turi ypatingą galią kaupti ir paskirstyti Visatos jėgas (kosminę energiją). Daug žinoma pasakojimų apie piramidėse negendantį vandenį, žūstančias bakterijas, neyančias mumijas, savaime pasigalandančius skutimosi peiliukus bei stebuklingus išgijimus. Gal su tuo susijusi ir ypatinga kalnų galia, nenumaldoma trauka vėl juos aplankyti kiekvieno, nors sykį ten buvusio.

Galbūt, būtent dėl savo piramidiškumo kalnai yra nepaprastą Visatos jėgą kaupianti ir skleidžianti “dievų buveinė”.

Protėviams tai buvo žinoma. Užtenka pažvelgti į jų sodybas ir šventyklas. Ir dabartinės bažnyčios, jei jos nesušiuolaikintos, statytos senoviškai, turi smailus bokštus ar kupolus.

Taigi Egipto piramidė padės mums pereiti į lietuvišką trobą ir pradėti nagrinėti ketvirtinį žemės ir žmogaus gyvenimą

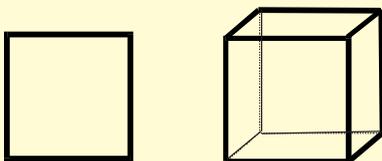
Pav. 17
Šventykla (I tūkstantmečio I pusė) ir
bažnyčia (XX a. I pusė)

KETVIRTAINIS

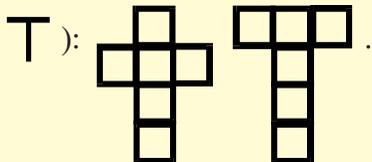
Jei Dievas, vienas trijuose ir trys viename, suvokiamas kaip “rymantis pats savyje”, tai Jo “persikėlimas” iš bematės beribės erdvės į trijų matmenų ribas – kūrybinės veiklos, medžiaginės Viasatos pradžia – išreiškia save skaičiumi 4. Kai $1=3$ “išeina” iš dieviškos vienybės būklės, Jie skyla (prisiminkime pagrindinę kūrybos ir pažinimo sąlygą!) ir tampa $1+3$, t. y. 4.

Trimatė erdvė, medžiaginis pasaulis raiškiausiai atvaizduojamas erdviniu ketvirtainiškumu – kubu.

Kubo, kaip ir kvadrato, kampų taškai išsidėstę skirtingais atstumais vienas nuo kito; tad šiuose pavidaluose “įrašyta” nuolatinė įtampa [19]. Medžiaginiam pasauliui nebūdinga ramybė, pusiausvyra, darna. Tai gali sukurti tik į medžiagą įlieta dvasia (kubą dengianti arba jo viduje išvelgta piramidė).

Padarius kubo paviršiaus išklotinę, gaunamas kryžius (+ arba

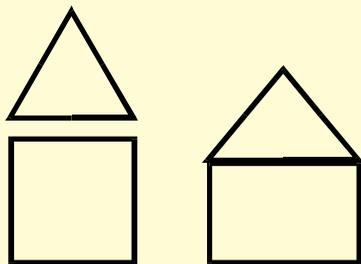
O juk būtent kryžius, kryžma (kaip ir keturkampis) vaizduoja pasaulio ketvirtainiškumą: 4 pasaulio šalis (šiaurė, pietūs, vakarai, rytai), 4 metų laikus (pavasaris, vasara, rudenio, žiema), 4 paros tarpsnius (rytas, diena, vakaras, naktis), 4 gamtos stichijas (ugnis, oras, žemė, vanduo), 4 žmogaus gyvenimo laikotarpius (vaikystė, jaunystė, branda, senatvė), net patį žmogų (kūnas, jausmai – geismai, mintys, dvasia – siela).

Skaičius 3 – vyriško prado, Dvasios simbolis; skaičius 4 – moteriško prado, medžiagiškumo simbolis. Jų dermė, susijungimas, “santuoka” yra Gyvenimo dvasioje ir materijoje įvaizdinys. 3

– nematoma, o 4 – pažinu. Visatos medžiagą (4) moksle galima “suvesti” į 4 cheminius elementus – deguonį, azotą, anglį, vandenilį. O štai Dvasia, dieviška Jėga (3) – nepažinu. Būtent trikampio ir keturkampio sąjunga (3+4) sudaro šventą skaičių 7. Taigi ši 3-jų ir 4-ių, trikampio ir keturkampio (piramidės ir gretasienio) jungtis, tasai medžiagos sudvasinimas, sušventinimas atrodytų taip:

O juk tai – mūsų namas.

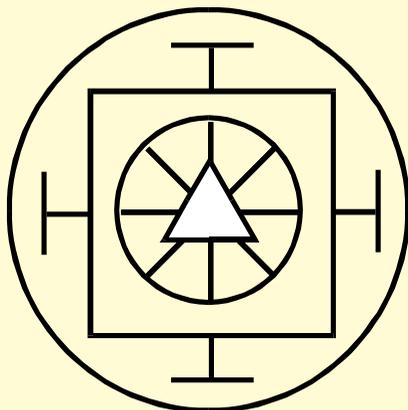
Kvadratinė skvarma, ja apribota erdvė – visada saugi, patikima “sala” ar šventykla. Iraniečių mitologijoje Vara – slėptuvė, teisuolių susibūrimo, išsigelbėjimo nuo didžiausių nelaimių vieta – kvadratinis gardas, aptvaras. Labai artima jam ir kvadratinė Jamos buveinė Rigvedoje [10] bei dangiškoji Jeruzalė Apokalipsės knygoje. Tai kvadratą sieja su ratu, kuris taip pat yra apsauga, riboja uždara, patikimą erdvę.

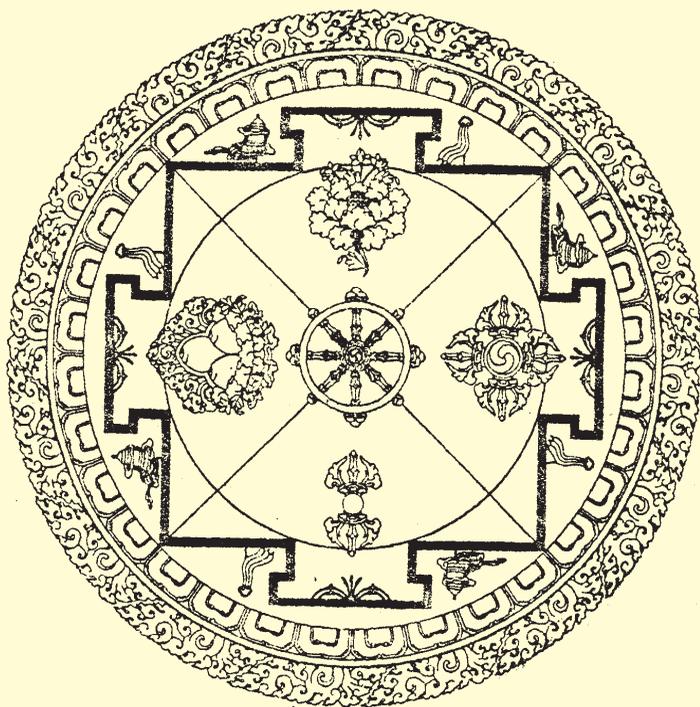
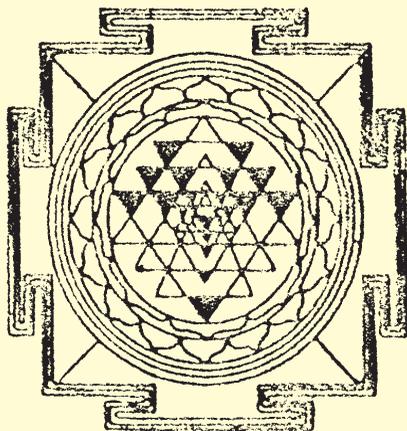
Vaizdi rato ir stačiakampio ryšio bei bendrumo išraiška – Rytų Mandala (kuri, kaip matysime vėliau, nėra vien tolimų kraštų sąvoka). Mandala – apskritimo ir kvadrato derinys. Pagal senąsias kinų pažiūras dangus laikomas apvaliu, o žemė – kvadratine. Paprasčiausias Mandalos pavidalas yra išorinis ratas su įrašytu į jį kvadratu; į šį kvadratą savo ruožtu įrašytas vidinis ratas, kurį dažnai sudaro aštuonialapis lotosas arba 8 atkarpėlės, dalijančios šį ratą. Kvadratas nukreiptas pagal pasaulio šalis. Kiekvienos pusės viduryje būna T pavidalo vartai. Vidinio rato centre vaizduojama

šventenybė – dievybė, jo simbolis ar atvaizdas.

Yra įvairių šio pavidalo atmainų. Pats bendriausias Mandalos supratimas – tai visatos, “kosmoso žemėlapis” atvaizdas. Išorinis ratas reiškia visą visatą ir aprėžia jos ribas erdvėje, o taip pat vaizduoja visatos sąrangą laiko požiūriu. Šiame

Pav. 18
Rytų Mandalos

išoriniame žiede neretai atvaizduojami 12 sąryšyje esančių priežasčių, tarpusavio priklausomybėje esančių kilmės grandinės grandžių, iššaukiančių ir užtikrinančių gyvybinio srauto nenutrūkstamumą [10]. Į išorinį ratą įrašyto kvadrato kraštinės vaizduoja pagrindines kryptis, visatos erdvinius atskaitos taškus, kirstines, kurių įėjimo į gyvenamą pasaulį taškus būtina ypač dėmesingai saugoti. Į kvadratą įpieštas aštuonlapis ratas (janta) simbolizuoja moterišką pradą, gimdymo guolį, kurio viduje dažnai talpinamas vyriško prado simbolis (vadža). Kviečiamasis dievaitis (dievybė, tam tikras Dievo asmuo, pasireiškimas) iš Dangaus nusileidžia į mandalos vidurį, pažymėtą lotosu. Čia įvyksta apvaisinimas, kurio išdava – sėkmė, gausa, vaisingumas ir panašios žemiškos gėrybės. Dievaičio judėjimo žemyn, iš dangaus į žemę, į mandalos vidurį, motyvas įveda mandalos sandaron statmeną ašį (vertikalų matmenį). Tačiau ši, dangiškoji, kryptis akivaizdžiai atsiskleidžia ir pasireiškia netgi kaip pagrindinė tik ritualo metu [10].

Mandalos principas išplitęs žymiai labiau nei Mandala kaip tokia. Jis yra visuotinas ir kaip visatos (ar jos dalių: plg. su taip vadinamom astrologinėm mandalom) atvaizdas ir kaip priemonė pasiekti pašamonės gelmes apeigos arba asmeninės meditacijos metu. Abi šios mandalos paskirtys sujungtos į viena: tas, kuris medituoja arba dalyvauja atitinkamoje apeigoje kaip vadovas (dvasininkas, šventikas, žynys, vaidila, kunigas), įeina mandalos vidurin ir laukia dievybės, dieviškos Dvasios, nusileisiančios ant jo.

K. G. Jungas pabrėžė mandalos, kaip psichokosminės sistemos, įtakojančios ypatingą visatos ritmą, jungiantį makro– ir mikro– kosmą, visuotinumą. Mandalos sąvoką ir patį jos pavidalą, nepriklausomai viena nuo kitos, atskleidė ne tik skirtingos religinės sistemos, bet ir kūrybingi žmonės (dailininkai, šokėjai, architektai ir t. t.) [10]. Mandalos suvokimas, vidinis jos esmės išgyvenimas padeda vieningu ritmu sustyguoti žmogų ir visatą, užčiuopti, suvokti, sugauti ir perkeisti visatos jėgą (kosminę ener-giją), įsileisti savin Aukštybių matmenį.

Pagal Rytų pažiūras regimas pasaulis – apgaulė (iliuzija, Maja). *Mandala*, kaip šio pasaulio atvaizdas, modelis – *mono dalis* arba žemiškoji *mano dalia* (kadangi, kol esu čia, kūne, tasai “monas” ir yra mano gyvenimas, mano aplinka, *mano namai*).

Mandala – tai savo pasaulėžiūros teigimas įvaizdinių pagalba

ir gyvenimas pagal šią pasaulėžiūrą. Pavyzdžiui, lietuviai savo mandalą braižo, šokdami rateliu arba sustodami “kvadrato kampuose” sutartinę giedant, “šulinuką” ausdami ar ugniakurą įdegdami trobos vidury. O tobuliausia mandala – tai lietuviška sodyba. Ją dabar ir aptarsime.

Kvadratas, keturių šventų namo kampų pavidalas – paprasčiausias pasaulio sąrangos atvaizdavimas. Atviras keturkampis turėtų simbolizuoti namą, būstą, medžiaginį pasaulį, o uždaras keturkampis – menamą anapustinį (transcendentinį) pasaulį . Uždaras pavidalas – išbaigtas būvis, galutinė kūrybos išdava, o atvirų linijų pavidalai vaizduoja tapsmą, žengimą tobulesnėn būtin [17].

Dievas sutvėrė žmogų pagal savo atvaizdą. Aukščiausiojo Dvasios atspindys žemiškame lygmenyje, Jo Meilės virsmo iš Ten į čia išdava yra asmens esmingasis Aš, jo dvasia – siela. Jei ją įmanoma kur išvysti, tai tik akyse, tik *veide*, kuris yra *Vidaus veidrodis*. Todėl *Dievas* atspindi *veide* (*diev* → *veid*) [13]. Jei tikrai taip, tai Aukštėjo “aplinka”, angelų lygmuo, Dausos ar Rojus, pervirtęs Žemės – Dangaus ribą, turėtų veidrodiskai atspindėti žemiškoje žmogaus aplinkoje. Ir tai turėtų būti atsekama pačiose seniausiose kalbose. Pažiūrėkime, kaip mūsų protėviai įvardino savo apgyventą aplinką.

Namas – dieviškos *minties* atspindys ($m-n - n-m$), Aukščiausiojo mįslės *minklė* (prisiminkime kalėdines giesmes, kur mįslės ir minklės būdu vaizduojama Pasaulio kūrimo pradžia), Jo *menas*, Jo žaidimas, Jo Esmės slėpynės, prisidengimas žemiškumu. Pasaulis, kaip *menama* tikrovė, skvarmų žaismėje paslėpusi dievišką tikrovę, apgaulė – *monas*. Plg. su latvių *maja* (namas) ir rytų kraštų pasaulėžiūrine sąvoka *maja* (pasaulis kaip visuotinė iliuzija, vaizduotės vaisius).

Sodyba – aukštybių Rojaus *sodo* – *daušų* atspindys ($d-s - s-d$).

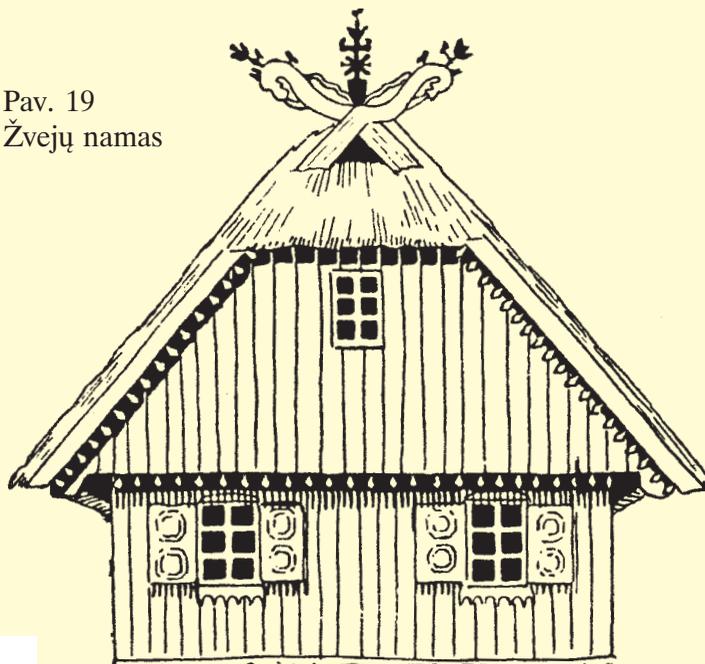
Troba – Dievo *bertas burtas* ($b-r-t - t-r-b$).

Būstas, butas – *būties* ir *buities* vyksmo vieta. Iš kitos pusės – tai *stuba* – žmogaus gyvenimo *stuburas*, jo vėliavos *stiebas, stabas*, siejantis jį su Aukštybėmis ($s-t-b - b-s-t$).

Kaip matome, visiems pavadinimams galima taikyti “veidrodinio atspindžio dėsnį”. Tad jau vien kalba rodo, koks ypatingai svarbus, visiškai ne buitinis dalykas yra *mano namai*.

Namai – tai ne vienas pastatas, tai visa žmogaus aplinka, visa jį supanti įsavinta, iš dumpio, chaoso išplėsta, sava erdvė. Tai sodyba, sodas, laukai, net kaimynai – kaimas, sodžius. Nenamai prasideda ten, kur giria, upė, marios, kalnai – kur neįsavinta, nepažinta, laukinė gamta, kur nebeveikia sodžiaus dėsnių apsauga. O namų ašis, stuburas, vieta, kurioje *mano namai* jungiasi su *Dievo namais*, kur žmogaus gyvenimo Medis sutampa su Pasaulio Medžiu – tai trobos vidury, tai mano namų ugniakuras – dvasinis ir medžiaginis Židynys – Aukuras. Tai pagrindinė dangiškų ir žemiškų galių, nusileidžiančių ir pakylančių Ašimi, sankaupos vieta (čia Mandaloje apsireiškia dievybė). Matome, kad lietuvių valstiečio pasaulyje, jo įsavintoje aplinkoje yra visi Mandalos bruožai. Tai Visatos (plačiąja prasme) ir žmogaus namų (siauresne prasme) atvaizdas (modelis).

Pav. 19
Žvejų namas

Kitu požiūriu, namas yra baltiška piramidė. Jo statybos sąranga aiškiai piramidiška.

Tai kas tada yra krikštasuolė, kur trobos kampą šventina kryžius ar šventi paveikslai, o virš stalo (namų altoriaus) kabo šiaudelių sodas – Pasaulio Medžio bei Rojaus Sodo atspindys, be to turintis ir Visatos jėgų paskirstymo, apsaugos, blogio “nuvaikymo” galią. Turbūt iš čia – ir šios vietos *suolo* ypatingumas: čia saugiausias pašarvotas velionis, čia krikšto laukia naujagimis, čia *sąla* į naują gyvenimą pervedama nuotaka. Čia susikaupiami mal-dai ir kasdieninių bei šventinių apeigų metu atveriamos širdys, ištiesiami stuburai Ašimi nusileisiančiai dievybei, leidžiama namus užlieti Šventajai Dvasiai. Plg. *leisti* ką žemyn ir *leisti* – sutikti, priimti, pritarti. Kad mano *sielą* (*s-l – l-s*) paliestų tai, kas iš Ten nuleista, aš turiu laisva valia Tai priimti – *leisti*. Taigi minėtasis *suolas* – saugiausia *sielos sala*, iš čia kyla *siūlas* į *Saulę*, čionai liejasi aukštybių *sula*.

Iš pirmo žvilgsnio atrodo keista, kodėl švenčiausia trobos vieta yra ne jos viduryje – pagrindinėje Visatos jėgų sancaupos vietoje, o seklyčios, svetainės kampe (senas šios patalpos pavadinimas – *menė*; tai žodžio *namas* veidrodinis atspindys – ryšio su dievišku-mu vieta). Tad kur, vis dėlto, toji vieta kur “atsiveria dangūs” – židiny ar krikštasuolė? Mūsų senoji troba nėra tasyklinga ketur-kampė lygiašonė piramidė, ir joje jėgų srautai gali nukrypti priklausomai nuo stogo šlaitų ir sienų santykio. Be to, kuomet norime semtis jėgų, ieškoti poilsio, ramybės, einame *prie* medžio, o ne kasamės po jo kamieniu; suklumpame ir palaimą priimame *prieš* kryžių, o ne po jo kotu, šildomės *šalia* židinio, o ne jo viduje.

Taigi svarbiausia Namų vieta yra *šalia* Ašies, ten kur prieš krikštasuolę kabo Sodas. Būti pačioje Ašyje esame per silpni... Tas milžiniškas galias atlaikyti, aukuro ugnyje nesudegti ar nuo kryžiaus nužengti gali tik pašvęstasis, Dievo Sūnus, gal dar kunigas (prisiminkime metraščių pasakojimus apie draudimus žiūrėti, liesti kunigą (vaidilą, žynį) susitikimo su Dievu metu ir dar kelias dienas po to, – nuo galingų jį supančių (jame susikryžiausių) jėgų eilinis žmogus tiesiog mirtų).

Galų gale, senos lietuviškos trobos stogas trimis piramidiško-mis plokštumomis į vieną tašką sueina dviejuose namo galuose, o

ne jo viduryje. Šis sankritos taškas yra būtent virš “sodo” prikabinimo vietos, greta krikštasuolės. Šiuo požiūriu šiaudelių sodas galbūt veikia tarsi antena, lyg pagrindiniu kanalu siunčiamų visatos bangų keitiklis ir perdavėjas (plg. suolas – virsmų vieta).

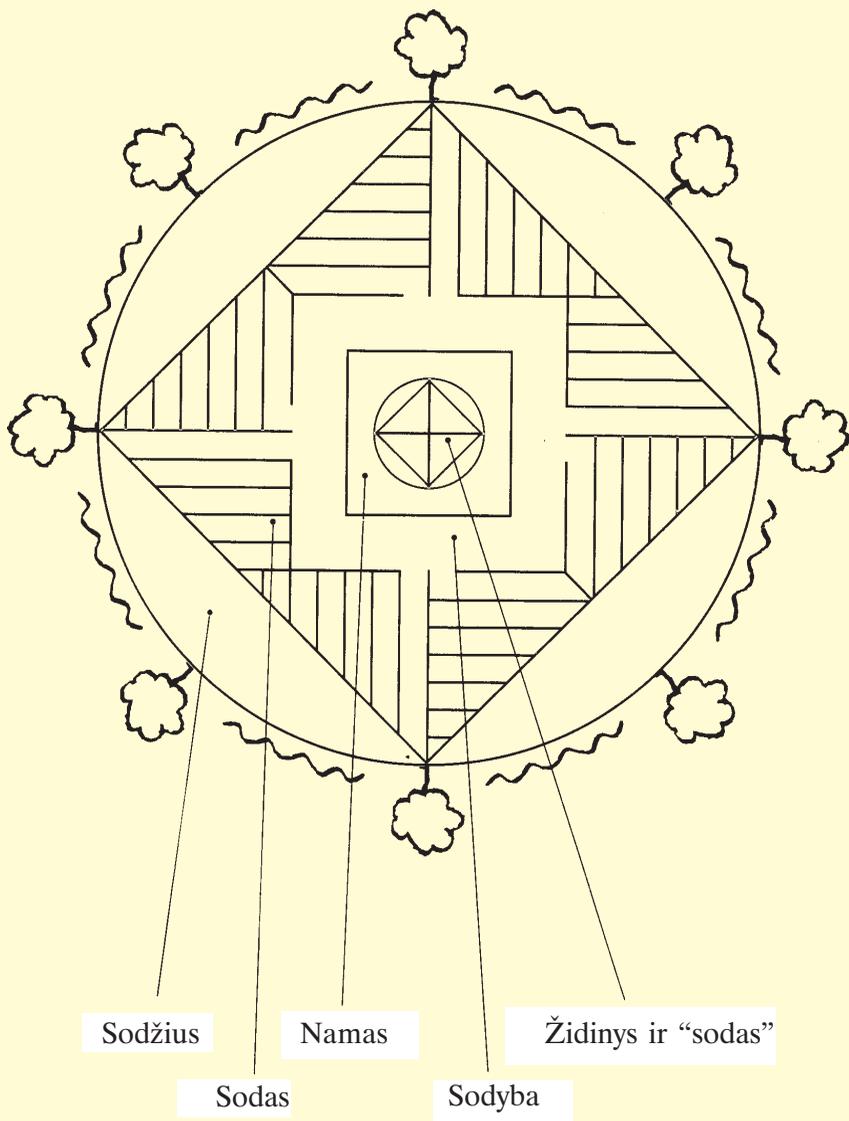
Herodotas yra teigęs, kad piramidėje esąs Sarkofagas (ar net keli) – apgaulė, akių dūmimas. Mat *po* piramide esąs ežeras, jame – *sala*, o saloje – tikrasis sarkofagas. O mūsų baltiško namo menės *suolas* yra būtent *po* stogo piramide (ne joje).

Iš tiesų, žemiški įvykiai, kad ir kokie svarbūs būtų, vyksta *po* Dievo stogu , medžiaginėje erdvėje . Atsidurti tame stoge (piramidės viduje) galėsime tik palikę (ar perkeitę) kūną. Gal ir Egipte pagrindinės šventenybės, svarbiausio galių taško reikia ieškoti *po* piramidėmis, o ne jose.

Namas – tai Kryžius, ant kurio žmogus aukoja savo žemišką buvimą, darbu ir malda bandydamas pateisinti savo atėjimą į šią Erdvę ir šį Laiką. Dar vienas namo lygmuo – jis pats kaip Pasaulio Medžio simbolis. Troboje matome visus tris Medžio lygmenis: šaknis – požemį, rūšį; kamieną – sienų ribojamas patalpas; lapus, viršūnę – pastogę. Pagal šį paskirstymą taip pat matome, kad pastogė – ne žmonių, o Dievo vieta. Mums gyventi skirtas antžemis, medžiaginis pasaulis . Na o požemį (sunkiai suvaldomas, dažnai pavojingas ir nesuprantamas žemės gelmių jėgas) palikime paslapyje, tegu bus tai draudimo erdvė, atribojanti snaudžiančius pavojus. Tegu ten ilsisi ramybėje “faraonas”. Nežadinkim.

Žmogaus namai – tai ir gyvenamas namas, ir kiemas, rūtų darželis ir kryžius prieš trobą, ūkiniai pastatai, išdėstyti kvadratu, šulinys ir pirtis, kūdra ir vaismedžiai, daržas ir sodybą riboją medžiai, ir ūkio laukai, palaukės akmenys ir pamiškės žemuogynai. Žmogaus namai ir jo kaimynų namai – kaimas sudaro tėviškę, tą mūsų Pasaulį, pažįstamą ir saugų, iš to kas svetima išplėštą ir kūryba bei darbu pašventintą. Įdomu, kad lietuvių kalboje sudėtinga rasti tinkamą žodį chaosui nusakyti, išversti. Matyt, mūsų protėvių namus supę girios, upės, ežerai, pelkės jiems nekėlė baimės ar priešiš-

Pav. 20
Baltų Mandala

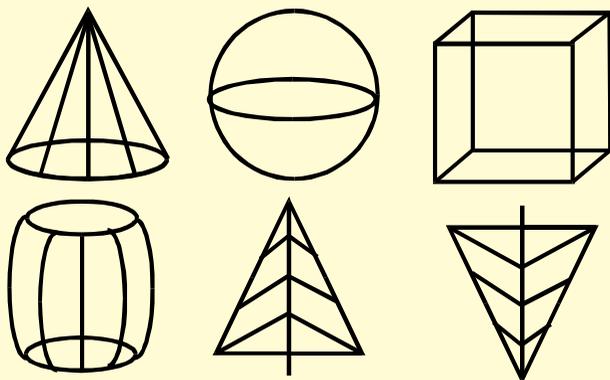
kumo. Jie juto, kad Visa – ir namai ir nenamai – yra Viena; kad tai, kas ne mano, dar nėra blogai. Todėl lietuviškos mandalos išorinė riba – graži. Tai arba Dangaus danga, vaivorykštės lankas, iš už kurios į žmogaus gyvenimą ateis dieviškumas. Arba medžiai, senoji laukinė protėvynės giria, kurioje, vis dėlto, – ir grybai, ir uogos, ir vaistai, ir malkos, ir medus, ir šventieji neliečiami ažuolynai. Net mūsų kalba teigia, kad *giria* – tai *gėris* ir *gyrius*. Išvis – labai sunku atrasti, kas gi senovės baltui buvo blogis?

Lietuvišką mandalą labai gražiai galima “nubraižyti” mūsų kalbos žodžiais: iš esmės tai *sodas*, kuris yra *dausų* (*s-d – d-s*) atspindys. O visi “ratai” atrodytų taip: *sodžius* (kaimas); *sodas* (sodinami, auginami medžiai, krūmai, daržai, javai – dirbama žemė); *sodyba* (kiemas, ūkiniai pastatai, šulinys ir pan.); *namas* (*mandalos* vidurys, vieta, kur aš *sėdžiu*, kur mane lanko dieviškasis mokytojas ir teisėjas – *sūdžia*); ir *sodas* (šiaudinis, esąs tarp krikštasuolės ir židinio).

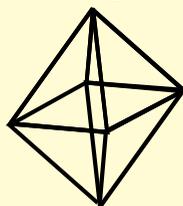
Pamatę, kaip vaizdžiai senasis namas jungia Dangų ir Žemę, jau vien tuo sudvasindamas materiją, kaip jis vienu metu yra ir Visatos Medis, ir atpirkimo Kryžius, ir Mandala, ir piramidė, pereisime prie jo viduje esančio mažojo Medžio.

Lietuviškas šiaudelių sodas – vienas įdomiausių, su senosiomis dainomis ir juostomis šimtarastėmis gretintinas, senosios baltų kultūros reiškinių. Dabar jis dažniausiai vadinamas “vestuviniu sodu” ir gaminamas tėra puošybai ar vien išorinei santuokos apeigai. Lygiai kaip ir juosta – šiandien tai tėra graži spalvų pynė, papuošalas, vaizdi seniena. Protėvių laiškų juostų raštu nebeperskaitome. O juk sodas seniau ne gamintas, jį *augindavo* – rankomis ir širdimi. Vestuvinis yra tik vienas iš daugelio jo lygmenų. Sodas dažniausiai augintas iš įvairių javų šiaudelių, suveriant juos ant siūlų. Siūlai turį būti natūralaus pluošto, geriausiai – linas, kad neiškraipyti galių lauko, jėgų srautų. Senos sodų augintojos sako, kad vėrimo siūlas turįs būti netgi be mazgų. Tačiau kaip tai atlikti, jau nebežino. Gal panašią prasmę – nemegsti mazgo – turėjo ir

senovinis šiaudelių varstymas ant ašutų, suklijuotų vašku. Sodų būta įvairių – iš medžio vytelių, nendrių, rūtų stiebų, kiaušės šerių gamintų, kūgio, rutulio, kubo, statinaitės pavidalo, ar net vietoj sujungtų šiaudelių kabinta eglaitės arba kadagio viršūnė [20]:

Tačiau dažniausias ir geriausiai “sodo” – kaip Pasaulio Medžio, Visatos Ašies, Mandalos centro, Rojaus sodo atspindžio – esmę atskleidžia dviejų piramidžių pavidalo šiaudelių sodas. Apibendrintas jo vaizdas yra toks:

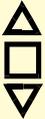
Apžvelkime keletą šios skvarmos lygmenų.

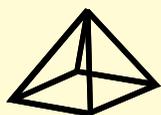
I. – dangus + žemė;

II. – Paparčio žiedas (visažinystės ženklas), Visata, trečioji akis;

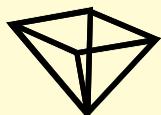
III. – namas–Medis: 1) požemis, rūsys – – šaknys – praeitis, pašamonė, paklydę vėlės, demonai; 2) antžemis, gyvenamas plotas – – liemu – dabartis, sąmonė, žmogus; 3) stogas, pastogė – – viršūnė – ateitis, antmonė, dvasios, angelai.

Aukštutinis trejetainiškumas \triangle apreiškia ketvirtainiškumą \square . Pastarasis ženklina dangiškąjį Žmogų, belytį Adomą (*Žmuo*), suvokiamą kaip nepasireiškusi Gamta. Šis vėl tampa septynetainiškumu, išreiškdamas iš savęs tris papildomus pradmenis: žemąją žemiškąją arba apreikštą fizinę gamtą, materiją ir mūsų *Žemę* – dieviškojo *Žmogaus* nuotaką, *žmoną* (plg. *žmuo* + *žemė*).

Šie trys pavidalai sudaro pilnumą – apibendrintą medžio simbolį, Visumą vienybėje arba Visatą [24].

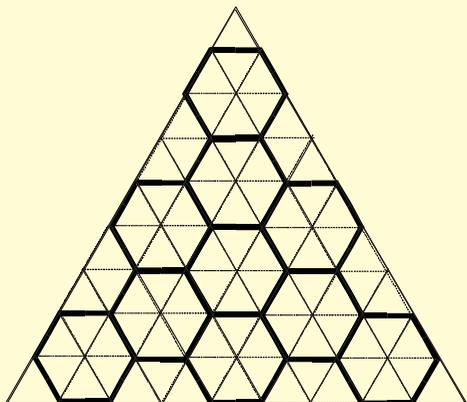
– piramidė “surenkanti” aukštybių galias;

– piramidė, “siunčianti” aplinkai, prie stalo, krikštasuoly sėdintiems.

Visi šie prasmių sluoksniai turi bendrą esmę – tai Dievo sutvertos Visatos apibendrinimas žemiškomis priemonėmis. Dėl to pakankamai geri ir kitų, anksčiau atvaizduotų pavidalų sodai – ir kūgis, ir rutulys, ir kubas, ir medis gali būti apibendrinta visuotinio išraiška. Tačiau kvadratas tarp trikampių, rombas ir ypač dvi keturkampės piramidės šiuos be galo sudėtingus dalykus simbolizuoja vaizdžiausiai. Be to, ne visi pavidalai turi “piramidišką” galią kaupti ir teikti Visatos jėgas.

Auginant senąjį šiaudelių sodą, piramidiška jo skvarma dažniausiai būdavo visa užpildoma mažesniais to paties pavidalo nareliais. Visas sodas atrodydavo tarsi didelis rombiškas korys (prisiminkime šiaudelių jungimą vašku). Išvis, *bitės* (plg. su žodžiais *būtis*, *būti*, *būstas*, *buitis*) ir visa, kas su jomis susiję, baltų kultūroje yra ypatinga. Tai atskira tema. Mums svarbu tai, kad bičių korys – tobulas kūrinys, kiekviena savo akele teigiantis aptartų pavidalų ypatingumą. Štai kaip atrodo viena piramidiška sodo sienelė iš šono:

Matome, kaip po šešis jungdamiesi lygiašoniai trikampiai sudaro korio akeles (piramidėje susidaro erdvinis korys).

Tą pat gausime, sujungę sukryžiuotų žemės bei dangaus trikampių (Dovydo žvaigždės) kampus:

Mažiausias ir esminis informacijos vienetas, visos šiuolaikinės skaičiavimo sistemos pagrindas yra *bit*'as. Graikijoje Efeso ir Eleusino šventikės buvo vadinamos *bitėmis*. Viduramžių krikščionių mene avilys simbolizavo Mariją, kurioje slypi “visa saldybė”, t. y. Kristus. Senovės Egipte vabzdys bitė buvo siejama su saule, laikyta sielos simboliu ir vadinta “lietuviškai” – *bit*, o tai žymis hieroglifas yra bendras bitei ir faraonui. Taigi faraonas (beje, ant jo kepurės rangosi žaltys – tas pats išsiveržimo pro Bramos angą simbolis), kuris pagal senovės Egipto pažiūras – ne žmogus, o Dievo įsikūnijimas, yra *bitė*. Lietuviškai sakytume – tobula *būtis*. Ši dievybė *būna* (šįame ir pomirtiniame gyvenime) koryje (lietuviškai) arba piramidėje (egiptietišškai). O ir visas medžiaginis pasaulis – korys: šešiakampiais išsidėsto plunksniniai debesys ir galaktikos, senieji valstiečių vienkiemiai ir kristalėliai baltoje snaigėje. O lietuviškas šiaudelių sodas – Dievo *buvimo* ženklas ir mūsų protėvių visažinystės pavyzdys – kartu yra ir piramidė, ir korys. Marškose “suvystyta” mumija taip pat akivaizdžiai siejasi su vabzdžio

lėliuke, kuri savimi teigia, jog ateityje iš jos *būtinai* išsiris *bitė* – prisikels faraonas – dievybė.

O jei į aptariamąjį, tokį iš pirmo žvilgsnio paprastą šiaudinuką žiūrėsime kaip į Pasaulio Medį, tai nebebus keista, kodėl *medis* ir *medus* Lietuvoje skamba beveik taip pat. Juk per Gyvybės Medį (kurio ženklas šiame lygmenyje vėl yra šiaudelių sodas – piramidė, korys) dievybė – tobula būtis – bitė lieja mums savo malones, midų, atneša medų. Medų per medį, iš dausų į sodą. Ir nieko čia keisto. Juk Rojaus Sodas ir mums, ir egiptiečiams buvo bendras...

Ir dar – prisiminkime, kad senovėje ir bitės, ir medus buvo girioje – t. y. už mūsų nubrėžtos Mandalos ribos. Tad arba lietuvišką Mandalą pernelyg “sumažinom”, arba anapus mūsų “sutvarkyto” pasaulio – irgi gėris (giria), o ne chaosas...

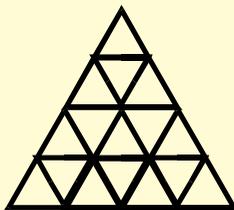
Dabar prisiminkime trikampį. Teigėme, kad dieviška Trejybė (1=3), pereidama į veiklos, kūrybos lygmenį, “įsižemina”, tampa

1+3. Matematiškai tai reikštų, kad trejete slypi ketvertas, arba – kiekviename lygiakraščiam trikampyje yra keturi lygiakraščiai trikampiai.

Tai simbolizuoja dieviškumą kūrybiniame vyksme, neapibrėžiamos Dvasios bendrumą su sutvertuoju medžiagiškumu. O juk šis trikampis – tai vėl “sodo” sienelės dalis. Kiekvieną mažesnę trikampį galime vėl dalinti į keturis ir taip tęsti pasaulio tvėrimo

darbą – augintį sodą:

ir t. t.

Gauname pirminio ketveto begalinį dauginimąsi – medžiaginio pasaulio augimą ir kartu išliekantį ryšį su dievišku 3.

Jei taip tobulai dera Žemės ir Dangaus trikampėliai, kartu sudarydami darnią visumą, tai ir žmoguje įmanoma suderinti kūną ir sielą, nepriešpastatant jų, neneigiant ir neatmetant kurio vieno, o jungiant ir būtent tuo vykdant Aukščiausiojo Mintį, menant Jo

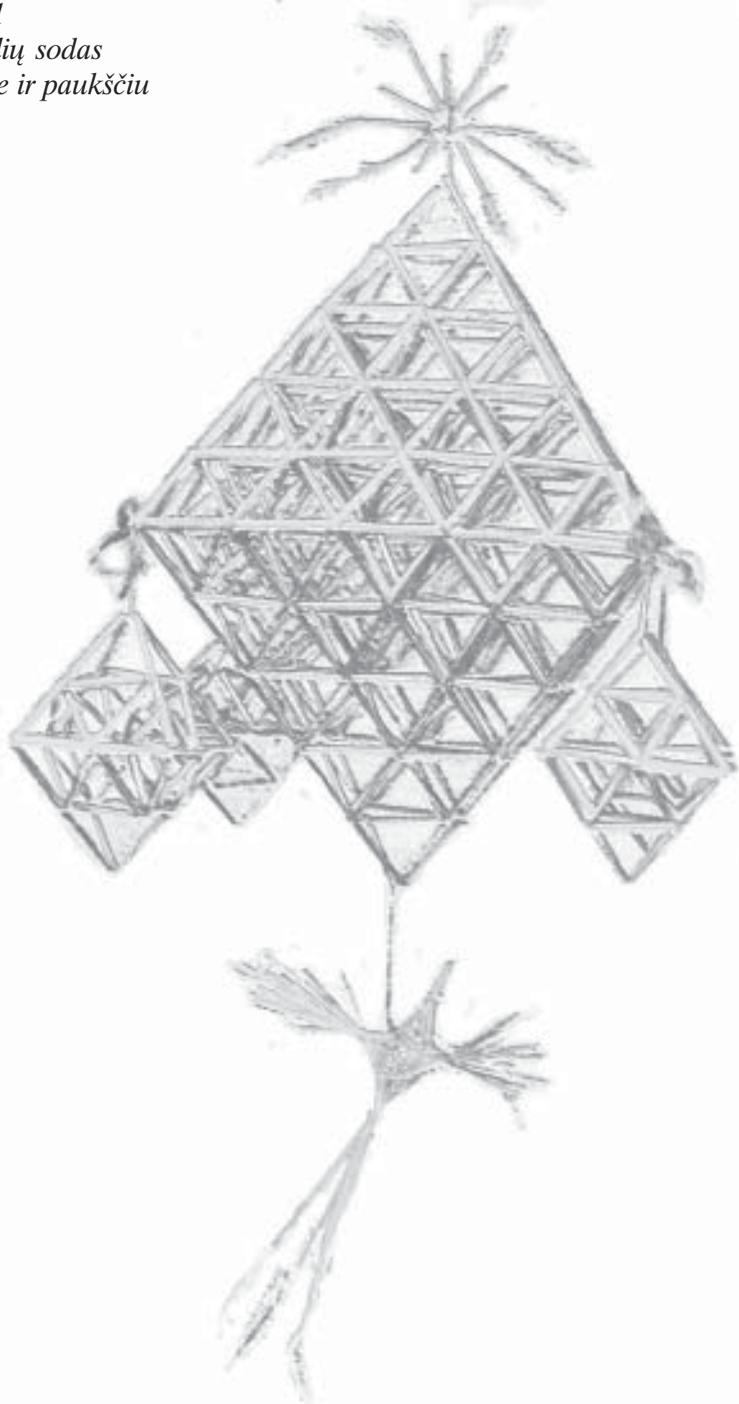
Mįslę. Užtat sodas – šiaudelių vėrinys virš stalo, obelys, susodintos aplink trobą, visa žmogaus įsavinta erdvė – sodyba, sodžius – yra materijos, daikto sudvasinimo pavyzdys, dieviškumo įliejimas į žemę žmogaus, kuris savo ruožtu yra laikino kūno ir nemarios sielos jungtis, pastangomis.

Vienas šiaudelių sodo lygmenų iš tiesų yra vestuvių simbolis. Tiksliau – ne vestuvių, nes veda vyras (mergina – teka), bet sutuoktuvių, kadangi sodas rodo būtent vyriško ir moteriško pradų (\triangle ir ∇) jungtį, susiliejamą. Platesne prasme jį galima suvokti kaip Žemės ir Dangaus santuokos įvaizdį. Tarp jų esąs kvadratas – žmogaus simbolis – juos rišanti grandis, bendra abiems piramidėms. Tai jungtis tarp dangaus ir žemės, o kartu – jų abiejų bendras kūdikis, abiejų dalis. Kadangi vyro ir moters sąjunga, siekiant pervesti į pasaulį naują gyvybę, yra vienas svarbiausių žmogaus gyvenimo įvykių, tai jis turi vykti sode (juo pašventintoje erdvėje) – prie Gyvybės Medžio. O kūniškosios sueities metu pati pora tampa Visatos Ašimi, Tiltu, kuriuo Dievo siunčiama naujo žmogaus siela pervedama į žemiškąjį pasaulį – motinos iščiose pažadintą kūdikį [21]. Šiuo požiūriu sodas simbolizuoja žmogaus gyvenimo Rato vidurį, metų rato viršūnę – skaidrią Rasos šventę, vasarovidžio nakties paparčio Žiedą, – kai *žmogus* ir *žmona* kartu (*žmuo*) tampa tuo lotoso žiedu Mandalos viduryje, kurin nusileidžia Dievo kibirkštis – nauja Siela.

Dėl to sodas – ar tai būtų su meile sodintos ir augintos obelys, kriaušės, slyvos bei serbentai, ar ant širdies šerdies vertas trapus javų šiaudo mezginys, ar dviejų jaunų žmonių atliekamas virsmas į naują gyvenimą, savo pasaulio kūrimo pradžia, – yra Rojaus sodo veidrodinis atspindys žemėje: *dausos* – *sodas*.

Sodas – erdvė, kurią privalome įgyventi ir sergėti (plg. Pr 2,16). Dangišką Sodą praradome, tačiau už žemiškąjį esame atsakingi. Jei sugebėsime būti skaidrūs laidininkai dieviškai šviesai, gal kada vėl pajėgsime peržengti veidrodinę dausų ribą...

Pav. 21
Šiaudelių sodas
su saule ir paukščiu

PABAIGA,

kuri susisuka žiedu ir įsikanda pradinį tašką

Paliatėm, net pasukiojom ir lyg kaladėles vieną ant kito statėm svarbiausius, visuotinius, visose senosiose tautose žinotus simbolius. Iš šių pagrindinių “kaladėlių” jau galima sumeistrauti sudėtingiausią ženklą, užrašyti žinią.

Pamatėme, kad norint *suprasti (su protu)* tenka *suprastinti* – dalinti visumą dalimis, smulkinti. Taip darėme ir su simboliais – karpėme visumą gabaliukais. Ir gavome daug ženkliukų – atvaizdavimo plokštumoje galimybės bei žmogaus suvokimu apribotų Tiesos lopinėlių. Jau vien todėl visi simbolių aiškinimai yra riboti.

O norint *įminti* Pasaulį, *įsisąmoninti* Aukščiausiojo mūsų prasmę, Jo *meno mintį*, Jo žaidimus – *monus*, suvokti *Visumą*, – reikia vėl pakilti Aukštyn ir aprėpti *visą sumą*. Visa Tiesa yra vientisa.

Atsidūręs svarbiausiame pasaulio Taške – viduryje švento Rato – Bažnyčioje, Romuvoje ar savo vidinėje Pilyje – gali įsileisti savin Aukštybių matmenį, turi pajusti tave kertančią Visuotybės Ašį, privalai leistis prikalamas prie atpirkimo Kryžiaus, nukryžiuojamas ant Pažinimo Medžio. Tada stabtelės svaiginantis ir apgaulingas Svastikos sukimasis, jos apriboti erdvė ir laikas išsiplės iki begalybės, ir nuolankųjį užlies Tvėrėjo Šviesa, kurioje panirusi dėkinga siela patirs Romybę.

To niekas nebeaprašinėja...

II skyrius

SPALVOS

*Tai – Lietuva,
medaus ir gintaro spalva*

Rožiniais atšvaitais nušvinta aušra, žydra gelme vilioja giedras dangus, žalia gyvybės galia sprogsa pavasario pumpuras, auksine šiluma užlieja motina saulė, margu kilimu siūruodama akina birželio pieva, kvapą gniaužia mėlynas rudens nakties aksoimas, žaižaruojantis žvaigždynų akimis, švinu pilkuoja žiemos jūra, juoduoja kapo duobė...

Spalva taip pat yra simbolis, įvaizdinys, kurio pagalba Aukščiausiasis apreiškia sutvertąjį Pasaulį.

Spalvos prasmė aiškesnė slavų žodyje *свет*, kuri galime sieti su *свет* 'šviesa' ir 'pasaulis' bei *цветок* 'gėlė, žiedas'. Čia ir spalva, ir šviesa, ir pasaulis jungiasi į darnią visumą, kurios svarbą rodo šventumą nusakanti garsų jungtis *sv(šv)*.

Taigi spalvoje yra šventumo dažai. Ar bet kurioje? Ar visos spalvos vienodai "geros"?

JUODA – jokių spalvų (svet'o=švieto) nebuvimas: kur šviesos nėra – tamsa, o spalva – tas pats šviesos bangos virpesys. Dėl to juodoje spalvoje – atgrasiausi pavojai ir kartu neribotos galimybės. Visatos "juodoji skylė" – tai besotė ryklė, sučiulpianti viską iki paskutinio šviesos blyksnio. Tačiau kas anapus? Gal kažkur TEN toji juoda pražūtis sprogsa skaisčia balta Pradžios liepsna? Juk tamsi naktis – tai ir praėjusios dienos mirtis, ir būsimosios gimimas vienu metu. Juodoj *nakty nyksta* praeitis ir *noksta* ateitis. Juodumoje galime išvelgti akivaizdžią viltį (bent jau mūsų platumose). Juk metų rato naktį – žiemą – ne tik niūri tamsa ir dargana, bet ir švytintis, skaistus, baltas sniegas (☯) šviesoje – juodas taškas, tamsoje – baltas blyksnis).

Vadinasi, juoda spalva – ne niekas, o begalybė, neribota, tačiau dar nepasireiškusi galimybė, pirminis chaosas, mitiniai van-

denys, dar neapvaisintos Visatos iščios...

Beje, ir juoda, ir balta spalvos yra kitų spalvų suma, mišinys: sumaišę visų vaivorykštės spalvų *dažus*, gausime juodą spalvą (tai – materijos lygmuo); o nukreipę visų vaivorykštės spalvų šviesos *spindulius* į vieną tašką, gausime baltą spalvą (tai – dvasios lygmuo).

Taigi vėl, kaip ir kalbėdami apie ženklus – pavidalus, pradėdame nuo Nieko (Visko) – Juodumos, kurią Viešpats “apvaisina” – taria Žodį, įžiebia šviesą, blykstelį *balta* ugnimi tamsoje (arba, kalbant geometrinių simbolių kalba, – deda Tašką).

RAUDONA – tai plintantis Visatos kamuolys, rutulys, ridinys, ratas. Raudona – karščio, plitimo, judesio, aistrų, visokiausių galių ir galimybių spalva. O mūsų pasaulio lygmeny – pačios žemės gyvybę plukdanti spalva; tai – kraujas, galingos raudonos upės, maitinančios žemės gyventojus.

Raudona – tai pats Visatos *radimasis* ir *riedantis* visuotinis *Rėdos ratas*; raudonas įžiebtos ugnies *ridinys*.

Beje, *ruda* – tai ta pati *raudona*, tik jau gėstanti, – palyginkim *gesti* (šviesai, ugniai ir pan.) bei *gesti* (sugesti, tapti blogesniu), – mirštanti, vėstanti. Sukrešęjas kraujas.

Taškas arba visuotinis Rutulys “skyla” į Dangų ir Žemę, viršų – apačią ir t. t. (tai taip pat aptarėme, nagrinėdami pavidalus plokštumoje ir erdvėje).

Mūsų aukštybių spalva bus MĒLYNA. Ne tik todėl, kad pažvelgę aukštyn matome mėlyną dangų. *Mėlis* – tai *meilė*, poreikis duoti ir kurti, tai Rojaus *molis*, iš kurio lipdoma tobula būtybė (aukštos kilmės žmonių ir kraujas “mėlynas”).

Nors tai dangaus spalva, turinti būti lyg ir “aukštesnė”, tobulesnė, tačiau ji yra nepilna. *Mėlynas* – tai *mėnulis*, kuris pats nešviečia, o tik viena puse atspindi saulės (pilnumos) šviesą. *Molis* netapo žmogumi (Adomu), kol nebuvo įpūsta *siela* (*mėlyne* nušvietė *saulė*).

Taigi viršutinis *mėlynas* ratlankis, trikampis ar pan. (dausos, rojus), apšviestas *geltonos* saulės (dieviškos dvasios, sielos), atspindi Dangaus – Žemės veidrodyje, virsmo plokštumoje ar pan.; ir tasai *žalias* atspindys yra Žemė.

Tad *žemė*, toji, kuri *žemai*, t. y. apatinioji sutvertojo Rutulio pusė (Rėdos rato apačioje – *žiema*) yra ŽALIA.

Kas toji mūsų *žemė*? *Žemė* (lot. *humus*, hebr. *adamà*) ir *žmuo* (lot. *homo*, hebr. *adam*) – esmiškai tas pats, neatskiriama rojaus vienybė. Nedarna, blaškymasis įvyksta, kai *žmuo* skyla, kai prarandamas *žmogaus* ir *žmonos* vieningumas (puolimas) ir dvi *žmens* pusės (lytys) skausmingai ieško viena kitos arba kaunasi.

Čia prisiminkime ir žemės deivę *Žemyną*, kuri yra tarsi moteriškoji (žemės ir žmonijos) pusė – *žmona* (*ž–m–n*). Tai lyg *žmonių* kūnų gimdytoja, *giminės* (ž virsta g) pradžia. *Žodis žmonės* taipogi kilęs iš *žmonos*, o ne iš *žmogaus*.

Žemėje spalvų daug. Pirmiausiai – jau minėta raudona. Tai pirmapradės (dar nepadalinto riedulio) galios, kraujo karštis, gelmių lava (apatinioji čakra). Šis raudonis artimas požemių juodumai. Raudonoji spalva neturėtų žemei būti tokia svarbi (deja, šiuo laikotarpiu ji dažnai tampa vyraujančia).

Žemėje daug ir mėlynos spalvos. Tai – vandenys. Upių, ežerų, jūrų – marių gelmė mus tampriai riša su dangumi (plg.: *nerti* gylin – į vandenį ir nirti į *nirvaną*). Prisiminkime pirmapradį vandėnyną, iš kurio į krantą atėjo gyvybė.

Tačiau vandens mėlis dažniausiai yra žalsvas. O žalia – tai mėlynos ir geltonos mišinys.

GELTONA – saulės spalva. O *saulė* – tai šviesa iš viršaus, dangiška *sula*, lemties *siūlas*, įdvasinančios *seilės* (plg. su mitais apie žmonijos kilmę iš dieviško spjūvio, aklojo gydymą patepimu šventojo seilėmis ir pan.). Tad iš esmės tai *siela*, kurią įpūtus į Rojaus *molį*, randasi *žmuo* – *žemė* (*geltoną* ilieję į *mėlyną* gauname *žalią*).

Žemiškame lygmeny tai būtų saulės šviesa ir šiluma, vandėnynų gelmėse įkūrusi “gyvybės laužą” (ugnis + vanduo = gyvybė; geltona + mėlyna = žalia).

Geltona – tai medaus ir gintaro spalva. Prisiminę ryšius medus – medis – bitės bei gintaras – gintis – žinoti (*g~ž*), suvoksime, kokia svarbi ši spalva mūsų tautai.

Teigiama, kad šventųjų *aura* auksinė (lot. *aurum* ‘auksas’).

Įdomiausia, kad geltona, kuri tarytum “aukščiau” už Dan-

gaus mėlyną, kalbiškai (kaip ir regimos šviesos spektre) yra akivaizdžiai artimesnė žemės žalumai:

geltona – *жёлтая* (rus.; vėl *g~ž*)
зелёная (rus.) – *žalia*.

Tad vėl grįžome prie *žalios* žemės spalvos. Tai ir *žolė*, ir *qžuolas*, ir *žaltys*.

Kalboje suskamba *žalios* žemės spalvos ir taip mūsų krašte gerbto *žalčio* ryšys. *Žaltys* – tai nenuodinga gyvatė. O *gyvatė* ir kalboje, ir mitologijoje simbolizuoja *gyvybę* (*gyvatą*). Daugelio tautų mituose gyvatė, atstovaujanti vyrišką pradžią arba dievybę, apvaisina žemės moterį (mūsuose – *žaltys Žilvinas*). Jau aptarėme, kad juostų ir audinių raštų “žalčiukai” audžiami “S” pavidalu. Tai sielos raidė, vėl primenanti žalios žemės ir geltonos saulės ryšį. Simbolis “S” (žalias žaltys, žemės gyvybė – gyvatė) – taip pat ir jin/jan ženklas pagrindas. O šis pavidalas vėl rodo visų įmanomų priešpriešų (bei spalvų) sąveiką ir dermę: vyriškas ir moteriškas pradai, *Žilvinas* – *Eglė* (beje, – visad žalias medis), dangus ir žemė (geltona – mėlyna – žalia), šviesa ir tamsa (juoda – balta) ir pan.

Tad kas tas žaltys – gyvatė, kodėl Biblijoje jis – blogio simbolis?

Grįžkime prie *žemės*, *žmogaus* ir *žmonos*. Sakėme, kad *žmuo* – neatskiriama rojinė Jų vienybė. Jame – juose pabudęs žaltys – gyvatė – gyvybinė galia (kundala) išsivynioja, pakyla, suteikdama galimybes pažinti Gyvybę, Gėrį ir Blogį ar tapti “kaip dievai”. Slavų *змеј, змея* (žaltys, slibinas, gyvatė) beveik tapatus slavų senžodžiui *змай*, prūsų *smoi* ir lietuvių *žmuo*, reiškiantiems žmogų. Tad gyvatė (*змея*) – *žmens* dalis, jo protas (“gudrus kaip žaltys”...) ir gyvybinė galia, kurią paleidus ir nemokant suvaldyti, patenkama gyvatės (energijų, jėgos garbinimo, puikybės) vergijon, vyksta Puolimas, valdžią įgyja nuodėmė. “Gyvatė” pradeda kandžiotis – jaukus žaltys tampa nuodinga angimi, suyra rojaus darna.

...Bet mūsų protėviai *žalčio* nebijojo, jį gerbė ir mylėjo, – vadinas, savo gyvybines galias valdyti mokėjo, su žaliaja gamta taikoje gyveno. Čia ryškus atitikmuo ir su lietuvišku velniu, kuris baltų kraštuose visai nebuvo metafizinio blogio įsikūnijimas (kaip pvz. krikščionybėje šėtonas), o dažniausiai tik pašaipos vertas ir

lengvai nugalimas žioplys ar net žmogaus sumanumu įkinkytas pagalbininkas.

Dėsninga, kad kiekviena minėtųjų žemės spalvų – žodžių – sąvokų turi ir “tamsiąją” pusę: *galingas žalias žaltys* gali tapti *žalinga* (g~ž, *galia*~*žala*) nuodinga gyvate; *mėlyna meilė* virsti *melu*; o *raudonas* kraujas imti trupėti *rūdimis*; tada *geltonais* kaulais su-barška *giltinė*.

Žaliają gyvybės spalvą jau šiek tiek apšvietėme. Tačiau pereinant prie tobuliausios visų spalvų Spalvos dar kartą žvilgtelėkime į žemišką žalumą. Ką reiškia žodis *žilas*? Tai išmintis, patirtis, garbingumas, dorumas. Neginčytina, kad yra kalbama apie baltą spalvą. Kam gi tai pačiai spalvai reikalingas dar vienas žodis? Gal tuomi mums rodoma, kad *žalioje* žemėje labai daug balto – *žilo* dieviškumo?

Gal lietuviškas kalbinis jin/jan (viršaus – apačios vienybė) būtų žodžiai – spalvos :

		<i>čakra*</i>	
ŽILA	balta	<i>I</i>	Dievas
ŽELTA (<i>жёлтая</i> ‘geltona’ – rus.; <i>zelta</i> ‘auksas’ – latv.)	geltona	<i>E</i>	siela
ŽALIA	žalia	<i>A</i>	žemė
ŽALA	raudonai rUda	<i>U</i>	požemis

* *Čakros* – Rytų pasaulėžiūroje žmogaus galių sankaupos sūkuriai, ratai (energiniai centrai). Kiekvienos jų virpesys atitinka tam tikro garso (lentelėje – jį žyminčios raidės) virpesį. Čakros išsidėstę būtent tokia tvarka: viršutinioji atitinka garsą *I*, žemiausioji – *U*. Tokių kalbinių sutapimų yra daug: pvz. *kulti* (kryptis – stipriai žemyn), *kalti* (silpniau žemyn), *kelti* (su išorine pagalba – aukštyn), *kilti* (asmeniškai, be pagalbos – aukštyn); arba suvokimo, regos išsiplėtimo atveju: *žiūrėti*, *maityti*, *regėti*, *vydėti*.

Dabar turbūt nesunkiai atpažįstamos ir mūsų vėlių Vėliavos spalvos (visai ne atsitiktinės):

	<i>lygmuo</i>	<i>raktinis žodis*</i>	
GELTONA (atspalvis medaus, gintaro)	dvasios	skaista	dvasia – siela
ŽALIA (atspalvis žolės)	mentalo ir jausmų	skaistra	protas, išmintis meilė
RAUDONA (tamsiai)	aistrų–geismų ir materijos	aistra aitra	pojūčiai kūnas

Na, o viršuje** “įrašę” BALTAŲ Vytį gausime mūsų tautos ženklų pilnybę.

Matome, kad žalią žemės ir žmonijos spalvą atitinka mentalo ir jausminis paties žmogaus lygmuo. O tai tarsi mūsų (o ir visos žemės) vėlė, astralas, informacinis laukas ar aura. Tai vėlgi rodo, kaip tampriai visa tikrovė susieta su mūsų pačių vaizduote, mintimis, pojūčiais. Iš čia ir Rytų menamoji tikrovė – *maja* arba, kaip sakėme aptardami mėlyną spalvą, žemė ir žmogus – tai žalias dausų *atspindys* (aptariant mandalą tai buvo *dausos~sodas; d-s ~ s-d*).

* Matome, kaip “leidžiantis žemyn” mažėja šventų saulės ir sielos raidžių “S” ir daugėja raudonų, karštų ir net kruvinų, užgijančių materijos “R”.

** Aptartoje lentelėje “virš” geltonos spalvos (*skaista*) galėtų būti raktinis žodis *aista*, o toliau kylant “aukštyn” – *aisa* bei *esa*... Tų nebesuvokiamų erdvių atspindys (medžiaginis, tautosakinis ir kalbinis simbolis) žemėje – tyras ryto gaivos lašas – *rasa* (= dangiškoji beformė *esa* + įžeminanti *r*).

Paminėję vis aiškios vietos nerandančią mėlynąją spalvą, galime vėl ją “išskirti” iš žalios ir mėlynajai skirti minčių lygmenį (plg. *mėlynas – mėnulis – mėnuo – manas – menta – mentalas*), o žaliajai – šviesuosius jausmus. Bet tai sąlyginis dalijimas – pvz. *meilė* – jausmas, tačiau ir dangaus *mėlis*.

O paruduoti grasanti tamsiai raudona rodo kovas, deginantį aistrų karštį bei kūno laikinumą, mirtingumą.

Sunkiausiai apibūdinama tobula spalvų spalva yra BALTA. Tai visų spalvų jungtis arba kiekvienos jų šaltinis. Ši spalva – lyg visko, ką aptarėme, apibendrinimas ir tuo pačiu grįžimas ten, kur pradėjome. Baltą suvokiame tik palyginę su juoda – šviesai apsisireikšti būtina tamsa; absoliučioje šviesoje šviesos blyksnio nepastebėsi; tačiau galingas visuotinės šviesos “smūgis” gali apakinti (išdava – tamsa). Tad šviesa – tamsa, balta – juoda, dvasia – medžiaga, vyras – moteris ir pan. yra būtinos sąlygos kaitai, pažinimui, vystymuisi, tobulėjimui, kūrybai.

Žodis “balta” mums beveik nieko nepasako. Matyt, tai tokia kertinė, pirminė sąvoka, kuri pati kitas aiškina, o ne atvirksčiai. Baltą spalvą įmanoma aiškinti nebent šviesos pagalba: vis dėlto balta – pati *šviesiausioji* spalva. Vėl prisiminkim slavišką spalvos įvardinimą *ubem* ir sąvoką *cbem*, reiškiančią “aukštutinįjį” pasaulį ir šviesą. Matom, kad šviesiausioji (balta) spalva yra tikroji Spalva (*ubem*).

Balta – švaros ir gėrio, šviesos, šventųjų ir žynių, skaistos ir tobulumo spalva. Ji artima absoliutui, pradžiai, taip pat ir pa- baigai bei jų jungčiai ir dėl to yra dažna gimimo, vestuvių, išven- tinimų ir mirties apeigose. Ji buvo gedulo spalva baltų ir slavų kraštuose, Azijoje ir kitur. Balti nuotakų, kandidačių į vienuoles, einančių pirmos komunijos iškilmių rūbai reiškia skaištą ir mer- gystę. Taigi balta spalva – akinanti, tyra, skaisti, beribė šviesa – viena iš nedaugelio (sąlyginių) galimybių apibūdinti Dievą.

Prisiminkime, jog ir mes patys esame *baltai*.

Todėl vėl pažvelkime į svarbiausiame mūsų Valstybės ženkle tebešiuolijantį *balta* raitelį ant *balto* žirgo, iškėlusį švytintį kala- viją. Kas padės suvokti (prisiminti) jo prasmę? Gal senas, bet vis dar skaisčiai *baltas* lietuvis nuotakos nuometėlis, ant kurio išsiu-

vinėtą Gyvybės medį saugo visuotinės darnos sargybiniai – *raiteliai su iškeltais kalavijais*. O gal Rericho paveikslas “Svetovito žirgai”, kur jau pabalnoti, žmonijai padėti pasiruošę *balti žirgai* ganosi šventuose Lietuvos ažuolynuose? Juk *Svetovitas* – tai šviesusis švytintis Vytis. Arba mitinis *Sventovitas* (šventasis Vytis) – dievų dievas, aukščiausiasis Dievas, kurio svarbiausi reikmenys – *kalavijas*, šventykla ir *baltas šventasis žirgas*. Arba musulmonų Muntazaras, kuriam jau pakinkytas *baltas arklys* ir kuriam atvykus prasidės žemėje naujasis laikmetis. O gal biblinis Mesijas – *raitelis su ugniniu kalaviju, atjosiantis ant balto žirgo*, įvykdysiantis paskutinį teismą ir atbaigiantis pasaulį?

O ką regime avatare Kalki (induištų dievybės įsikūnijimas), kur Višnu (*Dievas*), *sėdėdamas ant balto arklio su švytinčiu kalaviju rankoje*, naikina blogį, atstato doros įstatymų veikimą ir paruošia pasaulį perkeitimui bei atgimimui? Čia, o ir daugybėje kitų vietų, Biblijos ir Vedų pasakojimai sutampa. Įsidėmėtina, kad raitelis ant balto žirgo (Kalki) – vienintelis dar neįvykęs Višnu įsikūnijimas, vienintelis mesijinis, *ateities* avataras.

Galų gale – atsitiktinumo ar Apvaizdos valia mes susigražinome nepriklausomybę būtent *Baltojo arklio* metais (pagal Rytų kalendorių)?

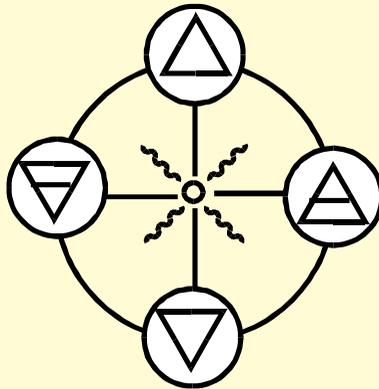
Pažvelkime dar kartą ir išvyskime pagaliau mūsų stebuklingąjį *Baltą Vytį...*

Ar sugebės *baltai* likti *balti*, ar sušvytės akinančia dieviškos spalvos liepsna, ar pajėgs Dvasios Raitelį priimti? O gal ugninis kalavijas juos, nesugebėjusius savo užduoties suvokti ir įvykdyti, nutrenks *juodon* Begalybės tuštumon? Ir tada vėl viskas prasidės iš Pradžios.

III skyrius

PAMATINĖS VISATOS GALIOS

Keturi “drambliai”, laikantys Visatą, keturios pagrindinės stichijos, kūrimo elementai ir Visatos sąrangos svarbiausios dalys – tai ugnis, vanduo, oras ir žemė. Jų visuma – keturtadalis ratas ar kryžius, kurio vidury, ašyje – visa jungianti ir žadinanti tveriančioji galia, šviesa, visatos jėga.

Ši simbolių (geometriškai) jau aptarėme I-je dalyje.

Tačiau kiekviena nupieštojo rato sandarinė dalis – taip pat simbolis.

Tad ką mums sako sąvokos – ugnis, oras, žemė, vanduo?

UGNIS – *slibinas*

ORAS – *paukštis*

ŽEMĖ – *elnias*

VANDUO – *žuvis*

AŠIS

medis – žmogus – Dievas

UGNIS

Tai tūkstantmečius žmonijos sąmonę žadinantis įvaizdinys; visuotinis, neišsemiamas. Įvairiausių pasaulio tautų mituose, šventraščiuose, pasakose ugnis – dieviškumo apraiška, aukštesnio, skaistesnio, dvasinio pasaulio simbolis.

Astrologijoje ugnies ženklas – trikampis, nukreiptas aukštyn . Pamename, jog tai – vyriškas dvasios, dangaus, Dievo įvaizdis.

Viešpats kalba Mozei iš degančio krūmo; dievaitis Perkūnas siunčia blyksinčius žaibus; rieda dangumi ugninis saulės vežimas...

Dievas – tai šviesa; o ugnis šviečia. Dievas – tai meilė; o meilė, kaip ir ugnis, šildo sužvarbusias širdis, teikia atilsį, ramybę.

Iš čia – visi nuostabieji, dieviški ugnies įvaizdžiai: nakties tamsą suplėšanti *aušros žara*; saugų ratą aplink save brėžiantis *laužas* gūdžioje girioje; *žiburys*, rodąs kryptį keliautojui; viduržiemio pūgą nuginkluojąs namų *židinys*; šventumą žadinantys *žvakė* ir *smilkal-las*. Ir beribės meilės liepsna. Ir skaistus paparčio žiedo švytėjimas.

Ugnis rusena, liepsnoja, spinksi, dega, žėruoja, spindi, blykčioja, švyti, žaižaruoja, tviska...

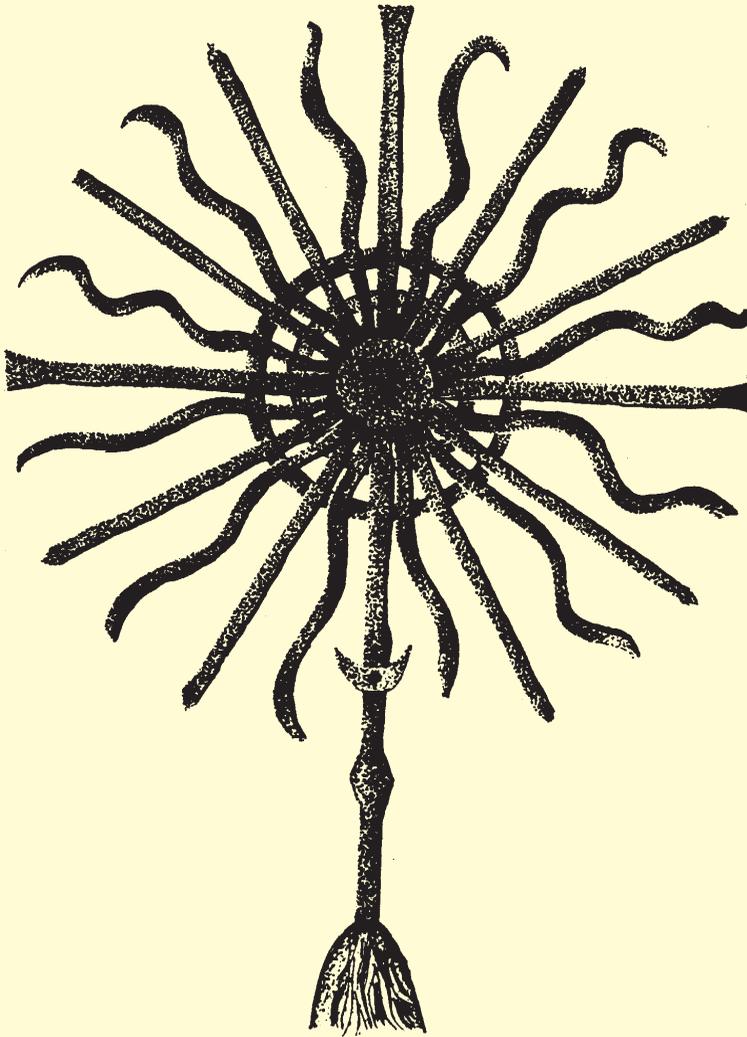
Tačiau Dievas – tai ir tiesa, teisingumas. Tad ugnis ne tik šildo bei šviečia, bet ir degina.

Baudžiančios ugnies įvaizdžių pasaulyje gal net daugiau. Tai pelenais visa verčiantis gaisras; gyvastį nutrenkęs ar trobą uždegęs žaibas; alinanti dykumos kaitra; įvairiausi žudymo įrankiai – nuo raganų laužų iki megatoninių bombų ar lazerių. Ir vaiko skausmas palietus karštą lygintuvą. Ir deginanti aistros kaitra. Ir skaudi skais-tyklos liepsna, ir apgaulingos pelkės žaltvykslės. Ir galų gale – naikinan- ti beviltiška juodoji pragaro ugnis.

Tad ugnis yra spalvota. Apie juodąją nebekalbėkim. Tikėkime, kad jos išvysti neteks. Pragaras regisi net ne degantis; tai stingdanti šiurpi beribė juoda beviltiška tuštuma.

Dieviška ugnis – *balta* skaisti šviesa. Tai ir žėrinti, šviečianti, bet nedeginanti paparčio Žiedo, vydos ugnis.

Perkeičianti ugnis – *žydra*. Tai *žaiždras*, kuriame visa lydosi, tirpsta, garuoja, mainosi. Skaistyklės valanti liepsna. Toks Ugni-

Pav. 22

*Ugninis – spinduliuojantis – žaibuojantis saulėto ir perkūniško
Viešpaties simbolis*

nis (Rytuose – Agni) pasaulis. O žemėje – gal ultravioletinis bei radioaktyvūs spinduliavimas.

Saugi, šviečianti, šildanti, žemę gimdymui žadinanti, apvaisinanti, gyvastį palaikanti yra *geltona* motinos Saulės ugnis. Ji pažįstama, patikima, labiausiai apmąstyta, apdainuota ir aprašyta.

Pradžia, pabudimas, šviesos pergalė prieš tamsą – *rožinis* aušros brėkšmas.

Alyviniai šešėliai, *vyšninės* žaros – vakaro tilties, pabaigos spalvos.

Šalta *mėlynoji* dangaus ugnis – tai sidabrinė mėnulio šviesa ir nakties dangaus aksome švytintys tolimi žvaigždynai.

Raudona – karščio ugnis. Viena vertus, būtent ji yra baudžiančioji ir pikta gaisro, karo, mirties liepsna. Tačiau šis blogis – ne ugnies savybė, o žmogaus tamsiosios pusės apraiška. Kai žmogus renkasi gėrį, karštoji ugnis tampa draugu ir pagalbininku. Būtent ji rusena ugniakuro žarijose, linksmi straksi šventiniame lauže, jaukiai žėruoja židinio liepsnoj.

Ši ugnis kepa ir verda – perkeičia žmogaus kūnui skirtą maistą. Šie žodžiai rodo virtuvės, viryklos, ugniakurio ypatingumą ir svarbą. Kepama tiesiog ant ugnies; *kepti* – tai *kaupti* ugnies galias ir jų pagalba keisti vidinę daikto (maisto) sąrangą. O žodis *virti* rodo *virtimą*, kitimą, naujų savybių išsigijimą. Perkeitimas, virsmas (šiuo atveju maisto) vyksta ne tik ugnies, bet ir vandens poveikyje. Jau vien tai rodo, koks sudėtingas pasikeitimas vyksta. Prisiminę, jog virtuvės ugniakuras statytas namo vidury (sodybos Ašyje), *vartuose* Dangun, atrasime *virtuvės*, *virimo*, t. y. perkeitimo ugnimi ir vandeniui *vertę*. Teisybė, ir kepant (kaupiant) vanduo turi ne menkesnę reikšmę – tešla užminkoma su vandeniui; kepamos mėsos skaidulose “verda” gyvūno skysčiai.

O kas matė *žalią* ugnį? Tai nebent paslaptimi ir pavojais spinksinti pelkynų *žaltvykslė*, įrodanti *žaliojo* pasaulio monus. Žaliosios kemsynų akivarų ugnys visai greta gūdaus juodos nakties papartyno su jo stebuklinguoju *baltu* vasarovydžio nakties Žiedu. Apgaulinga, žalinga žaltvykslių ugnis (kurios iš tiesų netgi NĖRA, ji tik rodosi) bando nukreipti žmonijos žvilgsnį nuo tikrosios *baltosios* paparčio vydijos šviesos (kuri taipogi YRA, deja, ne kiekvienam).

ORAS

Jį aptariame atskirai, tačiau primename, jog tai – ugnies stichijos dalis, tegu sąlyginai ir savarankiška (astrologijoje žymima perkirstu ugnies trikampiū .

Žemišku požiūriu orą galima palaikyti ugnies priežastimi ar sąlyga – *deguonis* palaiko *degimą*. Tačiau oras – tik vieno žaismingo ugnies pasireiškimo (plevenančia liepsna) galimybė. Žemės gelmių, ugnikalnių lavos, saulių ir žvaigždžių ugnims bei dvasios liepsnai oras nebūtinai.

Greičiau oras – tai ugnies kuriama aplinka žemei, žmogui, gyvybei reikštis.

Jei Ugnis – dieviška Priežastis, švytintis žaibas, įdegantis Pasaulio laužą, spinduliuojantis Pradžios taškas ar Aukščiausiojo siunčiama dvasia – siela, tai *oras* – šios dvasios buvimo erdvė bei pirmasis sielos “kūnas”, apvalkalas – *aura*.

Oras tarsi skaidrus, bespalvis, tačiau gali virpėti įvairiaspalvėmis varsomis. Auros spalvos atskleidžia daugelį kūno, psichikos ir dvasinių būtybės savybių.

Oras – tai bures genantis vėjas, gaivinantis vėsos dvelksmas, ežero raibuliavimo ir dūmo plevėnimo priežastis. Oras – tai galimybė išskleisti sparnus, skristi. Paukštis – dvasios įvaizdinys, bet jis pasireiškia, savo savybes išskleidžia tik ore.

Tačiau oro galių kovos, sūkuriai, kilimai ar slėgiai – uraganų, audrų, pasišiaušusių bangų, stogus plėšiančių vėtrų, medžius raudančių viesulų, smėliu užpustytų oazių priežastis.

Oras geras, tyras, skaidrus, gaivus, grynas. Ir oras blogas, tvankus, slogus, grėsmingas, niūrus.

Kaip ir ugnį, nėra čia vien šviesios ar vien tamsios pusės. Visa mainosi, sūkurioja, kinta, slegia, kelia.

Nematomoji oro dalis, aura, dar sudėtingesnė. Astralų, vėlių pasauliuose vyksta savas keistas mirguliuojantis gyvenimas.

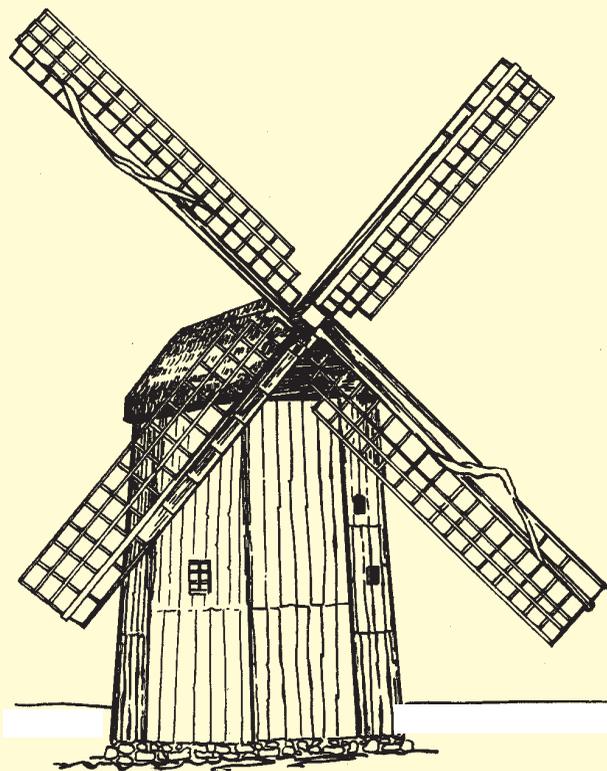
Žemiškai sąmonei oras – tai dangus; pakilti į orą – tai kilti aukštyn, į mėlynę, link žvaigždžių, saulėn, net Dievop. Pakilti, atsiplėšti nuo žemės, pasijusti bekūniu ar tarsi ant sparnų – visa tai jau dvasiniai oro erdvių įvaizdiniai.

Ir iš tiesų, veržiantis (kylant?) Dievo link, tenka pereiti astra-

lo, dvasių pasaulį. Ir atsispirti jo vilionėms. Kadangi tai vis dar apgaulingoji spalvinga majos skraistė, monai. Dar ne toji vienintelė tikroji beribė akinanti šviesa.

Čia prisiminkime *dvasios* ir *sielos* bylą. Ką reiškia šios sąvokos, kurios dažnai maišomos tarpusavy, o neretai painiojamos netgi su *vėle*? Krikščionybėje siela – dieviškoji, esminė sutvertojo žmogaus dalis, tačiau šventoji Dvasia – Trejybės, t. y. paties Dievo dalis. Bendrumas akivaizdus, tad kodėl žodžiai – du?

Galima tokia prielaida: *siela* – tai Aukščiausiojo kibirkštis, patsai dieviškumas, amžinas, nemarus, begalinis šviesos šaltinis – *ugnis*; o *dvasia* – tai šios ugnies pasireiškimas, spinduliai, šiluma ir šviesa (aukščiausias *oro* lygmuo?). Palyginimui: jei siela – saulė, tai saulės spinduliai – dvasia.

Pav. 23
Oro galias žabojantis vėjo malūnas

ŽEMĖ

Tai vėlgi, kaip ir oras, nėra visai savarankiška stichija. Žemė – vandens elemento dalis (astrologijoje žymima žemyn nukreipto vandens trikampio perkirtimu ▽). Dėl to jos esmė išsamiau atsiskleis aptariant vandenį. Žemės be vandens tiesiog nėra: prisiminkime aukščiau jau aptartus kalbinius ryšius – *Mara* (jos vandenys ir jos žemė), *marios*, *mup* – rus. ‘pasaulis’, *mirtis*, *mara* – sanskr. ‘mirtis’ ir t. t.

Be to, žemę jau nagrinėjome – ir kalbėdami apie žalią spalvą, ir apie gyvybę – gyvatę, ir apie sodybą – mandalą, ir apie medį. Čia prisiminkim, kad kai kuriose Rytų sistemose nagrinėjami ne 4 tvėrimo elementai, o 5: penktasis yra būtent medis. Tačiau aptardami geometrinius simbolius teigėme, jog medis – žemės dalis (arba ašis, centras). Tad visa, ką rašėme apie žalio medžio, girios svarbą baltiškai dvasiai, gali būti pasakojimo apie žemę dalimi. Čia nebesikartosime.

Beje, kai kur minėtas penktasis elementas yra vadinamasis efyras ar akaša. Jį priskiriame astralo, energijų pasauliui, taigi – oro stichijai.

Prisiminkime tik tiek, kad žalia – tai žemės spalva. Šiuo atveju tai geri meilės, rimties dažai. Žalia ugnis – apgaulinga, žalias vanduo – užsistovėjęs ir dumblėtas, žalias oras graso nuodingais garais; tačiau *žalia žemė* – pati gyvybė, lapojanti, žydinti, besistiebiani aukštyn, pavėsi, maistą, šilumą, apsaugą teikianti.

Tad, aptariant žemę (atskirtą nuo vandens), lieka pažvelgti į kietą ir sąlyginai negyvą jos dalį.

Žemė – tai, visų pirma, maitinanti dirva – sotinančios duonos kasdieninės pradžia; sodų ir girių saugotoja bei penėtoja; žydinčių pievų ir povandeninių dumblių Motina. Žemė pagimdo ir šventąjį ažuolą ir lanksčią smilgelę. Tad vienas nuostabiausių žemės pasireiškimų – žalioji augalijos pasaulis... Tačiau grūdas nesudygtų, daigas neužaugtų, vaisius nesubręstų be vandens ir ugnies – saulės.

Aiškesnė, labiau apibrėžta, griežta, kieta žemė – tai akmenys, kalnai, uolos. Kalbėjome, kad kalnas ar akmuo, kaip ir jau minėtas medis, tinka būti Pasaulio ašies, vidurio, centro (stuburas, stabas, *stabs* – akmuo) įvaizdžiu. Akmens tvirtybė tarsi ženklina

Pav. 24
Antkapio akmuo

materijos amžinumą. Namų (asmeninio gyvenimo Ašies) statyba pradedama dedant *kertinį akmenį*. Namų – lauko riba, persikeitimo, virsmo vieta – sakmėmis ir dainomis apipintas *slenksčio akmuo*. Židinio, *ugniakuro akmenys* (kūnas) – tai ugnies (sielos) teikiamos šilumos (dvasios) palaikytojai, saugotojai. Kaip ir *pirties akmenys*: prisiminkime, kad pirtis – seniausiųjų šventų apeigų vyksmo vieta. Čia susiduria ir veikia visos 4 pamatinės galios – žemė, ugnis, vanduo ir oras. Akmuo – tai ir seniausias aukojimo stalas, altorius, ir aukuras.

Sustingę ir tvirti (kol netapo smėliu...) *paminkliniai*, atminties ir antkapių akmenys. Tiesa, antkapiui tinkamesnis medis – kryžius, lengvas, kylas aukštyn, “neprispaudžiantis” vėlės ir nepalaikantis apgaulingos medžiaginio amžinumo iliuzijos. Medis lengviau virs-

ta pirmine žeme nei akmuo.

Akmuo – tai *mokas* ($k-m - m-k$), išminties bei energijų sandauga ir *mokymo vieta* ($omuo + k = akmuo$). Pats žodis *akmuo* – dvasinis, pamatinis įvaizdinys. Kaip ir *vanduo*, *omuo*, *tarmuo*, *sesuo*.

Smėlis – smulki, byranti žemė. Ir turbūt būtent jis, o ne akmuo, kuris vis dėlto kažkada virs smėliu, tinka būti amžinybės, begalinio laiko byrėjimo simboliu.

O štai dulkės, kuria buvai ir kuria pavirsi, viskuo ir niekuo kartu, įvaizdinys – pelenai (žemė, materija, išsklaidyta ir išskaitinta ugnimi).

Dirva, molis – minkšta (vandeniu persmelkta) žemė, imli, paslanki, ji leidžiasi “lipdoma” į bet kokį pavidaļą. Kartu tai visos gyvybės maitinanti motina, iščios.

Po žeme – maitinančios šaknys, gimimas, gyvybės pradžia. Po žeme – irimas, puvimas, kūniška mirtis, gyvybės pabaiga. Žemės gelmėje – stebukladariai nykštukai (po kelmu ar uola), pikti ar kvailoki velniūkščiai (kemsynuose, po pelke) ir grėsmingi pragarų pragarmės demonai. Vienprasmiskumo nėra. Požemis ir laikas iš medžio gimdo anglį (grafitą) ir deimantą, iš sakų – gintarą. Medžio mirtis prisikelia brangakmenio švytėjimu.

Žemė – tai ir dykuma, ir oazė, ir vandenyno dugnas, ir snieguota viršukalnė, ir gelžbetoninis didmiestis, ir svajingas kaimas, ir nuogas šaltas meteoritas, ir neįžengiamos džunglės.

Žmogus – taip pat žemės vaikas, “nulipintas iš molio”.

VANDUO

Tai viena paslaptlingiausių, sunkiausiai apibūdinamų Tvėrinių jos dalių, apatinioji visuotinybės Rato pusė: ▽.

Apie ugnį kalbėti lyg ir lengviau: įvardijai tai dieviška šviesa, ir sąlyginai aišku. Tačiau vanduo, tarsi esantis arti žmogaus, žemai, o ne dangiškose aukštybėse, teka tarp sąmonės pirštų, neįgyja pavidalo nei žodžiu, nei ženkle.

Vanduo beformis; iš vienos pusės tai – grėsmingas chaosas, tačiau iš kitos – galimybė “supilti” į bet kokią indą, suteikti sudėtingiausią, tobuliausią pavidalą.

Vanduo skaidrus – matosi, kas yra jame ir po juo, o kartu atspindi tai, kas yra virš jo; tad stebėtojai jis – jungtis, visapasaulinis ryšys.

Vanduo – Visatos pradžia, pirminė tvėrimo medžiaga, Pasaulių pagrindas. Pradžioje Dievo Dvasia sklendeno viršum vandenų (judėjų ir krikščionių Biblijoje) ir Bramos kiaušinis plaukiojo pradžios vandenyse (indų Vedose).

Būtent vanduo, begalinė gelmės tamsa siejama su chaosu ir blogio valdomis. Tačiau bandysime vandenį apginti. Mums tai paslankioji ir jautrioji, imliausia ir visada laukianti būties pusė... Gal kartais priima, sulaukia ir piktojo. Bet ne čia vandens esmė. Taip ir norisi pasakyti – ne “jo”, bet “jos”, nes vanduo (kaip sesuo) – kraštutinis moteriškumas, motiniškumas, pasaulių iščios, gyvybės syvai ir versmė.

Ant vandens plūduriuoja lelija – lotosas. Čionai nusileidžia apvaisinanti dievybė – ugnis.

Jūros dugne buvo pradėti dievybės – žalčio – Žilvino ir moters – Eglės vaikai – medžiai. Neišlaikius išbandymų darna suyra, iškyla kraujo puta ir užsiveria vartai į paslaptingąją Žalčio Gelmę.

Mariose sprendžiasi vandens (Jūratė), ugnies – dangaus (Perkūnas) ir žemės – žmogaus (Kąstyti) drama. Pagal visus pasaulio tvėrimo, darnios kūrybos mitus Perkūno rūstybė visiškai teisėta: vis dėlto dieviška ugnis, žaibas, Perkūnas, o ne žmogus (nors išties artimesnis vandenims nei ugnis), turi apvaisinti jūrų–marių mergele – Marą – Jūratę. Priešinantis kosminei darnai, įsigali chaosas – suyra gintariniai rūmai.

Vandenys pilni laumių, undinių, sirenų, karalaičių – gulbių ir pan. Tai vis gražios, geistinos, tačiau paslaptingos ir net pavojingos būtybės. Būtina mokėti su jomis elgtis – turėti žinojimą, maginę priemonę ar apsaugą. Tada šios vandenų mergelės gali daug kuo padėti.

Atkreipkim dėmesį, kad mitinės pirminių vandenų moterys – iš didžiųjų begalinių vandenynų ir jūrų. Būtent šie svetimi vandenys yra pavojingi, tamsūs, bedugniai, audringi, skandinantys. Juose beveik nejaučiamas bendrumas tarp vandens ir žemės. Tai akivaizdu palaimingame jūreivio, mėnesius praleidusio neaprėpiamuose vandenyse, šūksnyje: “Žemė!”. Jam jūra – grėsmingas priešininkas, o krantas – motiniška apsauga.

Tokia vandens – žemės samprata turbūt artima “jūrinėms” tautoms – kokiems portugalams, ispanams ar anglams.

Tačiau baltai neįjunta tokio ryškaus žemės ir vandens skirtumo. Mūsų ežerai nedideli, upės neplačios, mums krantai visad artimi, žalioji gamta supa vandenį, atspindi, išsibarsto salelėmis, užželia lelijomis. Baltiškiosios girios medžiai, krūmai, žolės, samanės, meldai ir jos upokšniai, šaltiniai, ežerai, pelkės neatskiriama. Tai neatsiejamos gimdančios, auginančios, maitinančios, troškuli malšinančios, saugančios ir mylinčios Motinos Žemės dalys.

Mūsų baltiškų girių vanduo geras. Jis tyras ir teikdamas gaivą tykiai teka, jis čiurlena, gurga, srūva, vilnija, alma, ūkoja, tyvuliuoja, tviska, spindi.

Mums svetimas triukšmingas vanduo – neturime užiančių kalnų upių, nėra krioklių (kurių net vardas mums siejasi su garsu, o ne su vandens kritimu). Tik pajūry pažįstamas rūstusis, grėsmingas ir triukšmingas, putojantis, bangomis lūžtantis, užiantis, šniokščiantis, riaumojantis, gaudžiantis vanduo.

Tačiau netgi mūsų veidrodiniai ežerai ir snūdžios upės pakankamai neatskleidžia lietuviško vandens išgyvenimo esmės. Tikroji *vandens gelmė mums – tai rasos lašas*. Vasaros ryto varsomis švytintys skaidros karoliai, paparčio Žiedą sergstintys deimantai, tobula forma to, kas neturi formos...

Tyras šaltinis, tyra ašara, tyra rasa. Ir krikšto vanduo, nuodėmės ir kaltes nuplaunantis, šventumu apliejantis gyvasis bei švėstas vanduo... Net Dievo Sūnus nulenkę galvą vandens krikštui.

Žemės rutulio trys ketvirtadaliai yra užlieti vandens. Tris ketvirtadalius kiekvieno augalo ar gyvūno masės sudaro vanduo, žmogaus smegenyse jo net iki 98 nuošimčių. Visi žmogaus fiziologiniai skysčiai – seilės, ašaros, kraujas, prakaitas, limfa, sperma, pienas – iš esmės taipogi vanduo. Tegu su tam tikrais priedais, bet vis dėlto pagrinde – vanduo. Kaip ir jūra – vanduo su druska. Arba mineralinis šaltinis.

Vanduo ne tik nuplauna nuodėmes, bet ir prisimena jas. Jis išlaiko informaciją, gali ją perduoti ar nuo jos išsivalyti. Geros bobutės ar žnyio užkalbėtas vanduo – gydo.

Užkalbėti, informuoti galima tik stovintį vandenį. Tekantis vanduo išardo įrašytą informaciją. Neveltui liaudyje nuo senų laikų gero vardo neturėjo maurais apžėlusios kūdros. Tekantis vanduo išsivalo pats. Jis gali nuvalyti ir viską, kas pakliūva į jo lauką [32].

Matyt, su šiomis vandens savybėmis susiję ir pirmosios kūdikio prausynos, ir vestuvinis pirmoryčių vanduo, ir velionio mazgojimas. Ir net pomirtinis pasinėrimas į Letos bei Stikso upę ar Maros vandenį.

Vanduo pritraukia viską, kas yra šalia, tirpina ir druską, ir cukrų, persismelkia visomis spalvomis, skoniais, kvapais. Vanduo – holograma. Kiekviename laše – Viseto įrašas.

Tad dar kartą prisiminkime nesuteptą, gėlą, skaištų ir tyrą rasos lašą. Kaip vandens pirmavaizdį. Šventenybę.

Prisiminkime, koks svarbus ir daugiaprasmiškas įvaizdinys yra rasos lašeliai ant rūtytelių darželyje ar ant rūtų vainikėlio senosiose mūsų dainose; kokia skaidri, šviesi, gili, tyra ir neprilygstama yra baltiškoji *Rasų* šventė; kokia talpi žodžio *rasa* veiksmožadinė forma *rastis*: ‘pradėti dygti, augti, kilti, susidaryti, įsisteigti, susikurti, pradėti egzistuoti’.

Žydų Kabiloje rasa yra išganymo ir gyvenimo atsinaujinimo simbolis; germanams tai – antgamtiškas elementas, kuris laša nuo pasaulio medžio ir yra po pasaulio pabaigos išlikusios žmonių poros maistas; Kinijoje manyta, kad rasa susidaro nuo mėnulio ir suteikia nemirtingumą; graikams rasa simbolizavo apvaisinimą ir vaisingumą [43].

Tai, kad žodis *rasa* įvardija toli gražu ne vien vandens lašą, o

yra gili dvasinė sąvoka, įrodo ir jo daugiasluoksnė samprata sanskrito kalboje: rasa – tai augalo sultys, vanduo, skystis; skonis, aromatas, kvapas, polinkis; pergyvenimas, išbandymas, patirtis, ragavimas; džiaugsmas, malonumas, saldumas, meilumas, šviežumas, švelnumas; viliojimas, patrauklumas, žavumas; masalas; noras, troškimas, geismas; tyla bei derlingumas; ir net šerdis, esmė, esa bei pažinimas ir religinis jausmas. Aprėpus šią visaapimančią puokštę nebekeista, kad sanskrite *rasa* – tai ir dievybė savyje, patsai Dievas.

Tekantis ar tyvuliuojantis vanduo sąlyginai aiškus. Tačiau šaltas tviskantis ledas, purus, akinančiai baltas sniegas, stebuklingus raštus braižantis šerkšnas, baltom adatėlėm nusagstyta šarma, neperžvelgiamas rūkas, kamuoliais kyląs garas, niūrus juodas debesis, skaudūs krušos riešutėliai, slaptinga besidraikanti migla – taip pat *vanduo*.

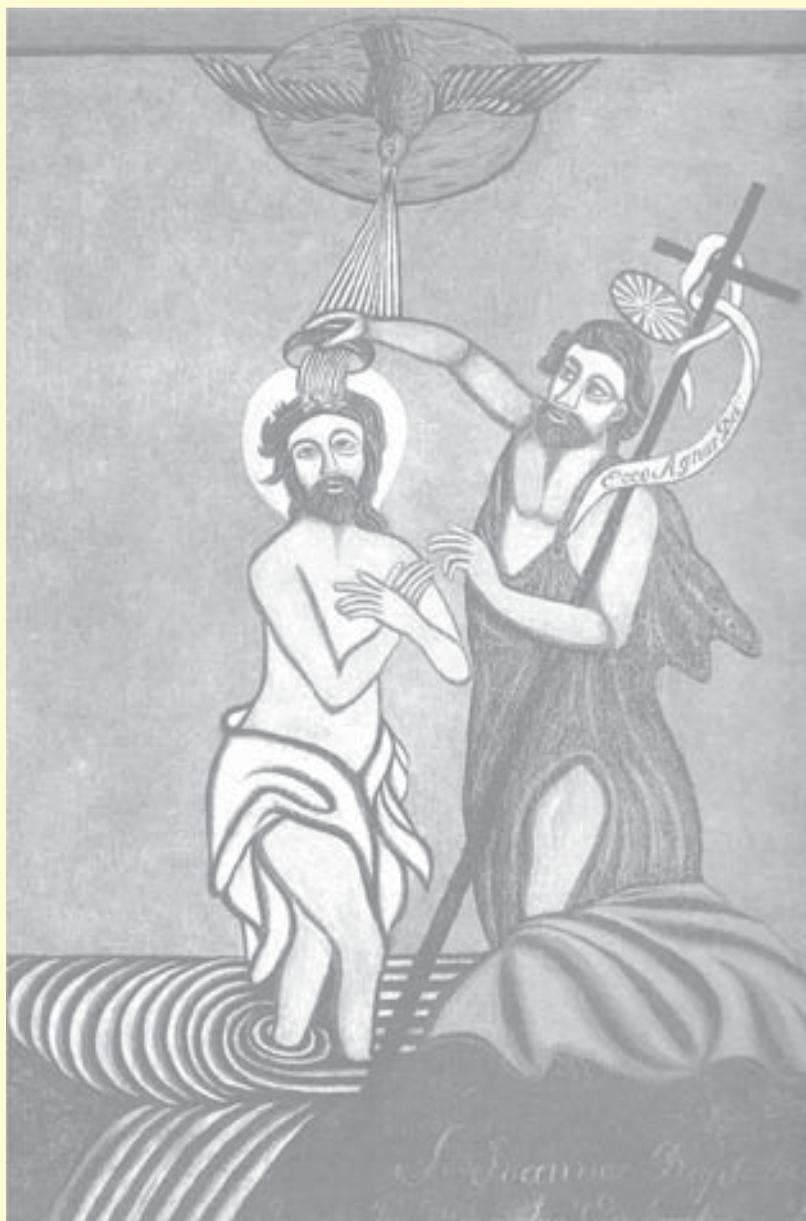
Šiose begalinėse jo apraiškose vėlgi matome vandens galią ir visuotinumą, galimybę įgyti bet kokį pavidalą ir tuoj pat jį prarasti, kilti aukštyr ir srūti prarajon. Net iš dangaus krintantis vanduo gali būti ir gaivinantis lietus, ir daužanti kruša, ir skandinanti liūtis; ir gyvastį gražinantis gurkšnis dykumoje, ir naikinantis visuotinis Tvanas.

Ore – paukščiai (dangun kylančios sielos simbolis), o vandenyse – žuvis. Ką ženklina tie šalti gelmių “paukščiai”?

Pats “vandenišiausias” dvyliktasis astrologinis ženklas – Žuvis – taipogi ir Kristaus simbolis. Jau aptarėme, kalbėdami apie raidę M, kad mesijas visose tautose siejasi su vandenimis. Kodėl ne su ugnimi? Išganytojas gimė Žuvų epochoje, o dabar, trečiojo tūkstantmečio pradžioje, žengiame į Vandenio (vėlgi vandenis liejantis pavidalas) laikmetį.

Ir vėl laukiame mesijo atėjimo? Ar nusileis dievybė į chaotišką šiandienos materiją; ar nusižemins, nugrims Žuvis į tamsias mūsų vandenyno gelmes? Ar, galų gale, pakels švytinti kalaviją ir nutrenks ugniniu žaibu?...

Prisiminkime įvaizdį, jog žemė – dangaus atspindys (arba *žemė* – *ugnies* vaizdas *vandenyje*). Saulė regima vandenyje, t. y. *visas saulės*

Pav. 25

Kristaus krikštas (bažnytinė vėliava, XIX a. I pusė)

vaizdas yra *kiekviename* tvenkiny, ežere ar balutėje. Nors tai nėra saulė (siela, ugnis), tačiau ten yra milijardai jos atvaizdų, atspindinčių, regimų ir šildančių *spindulių* (dvasia, poveikis, apraiška). Tad Dievas yra už (virš) pasaulio (ugnis, saulė), tačiau kartu ir pasaulyje – persmelkia kiekvieną žolę, akmenį, šaltinį (spinduliai, Šventoji Dvasia).

Geras, gimdantis, gaivinantis, kūrybinis vanduo teka; sustojęs vanduo – liūnas, bala, pelkė – yra užmaurojęs, dvokiantis, dumb-lėtas purvas. Stovintis, miręs vanduo tarsi grįžta į pradinę tamsos, chaoso būklę. Tačiau užankantis ežeras, pelkė, kemsai ir dumblynai virsta žeme – žalia, putojančia lapojančia. Tai vėlgi visos gyvi-jos iščios.

...Tačiau ne šaip gyvūnas, o tobula būtybė vaizdiniuose visad išnyra ne iš pelkės, o iš veidrodinio tyro šaltinio ar baltos bangos putos...

O štai tekančio vandens pavojus – srūti *žemyn*. Skysčiui savybinga veržtis ir užlieti, užpildyti *apačią*. Pasiekęs žemiausią lygį jis tarsi turėtų sustoti, vėl virsti beviltiškai plytinčia chaoso bala. Tačiau bekraštį vandenyną perskrodžia *ugnis* – saulė, pažadintas *vanduo* garuoja, kyla aukštyn – į *orą*, debesimis grįžta *žemėn*, krinta lietumi ar sniegu, sunkiasi dirvon, trykšta šaltiniu, ir vėl sukasi begalinis Ratas.

PABAIGA,

kurioje ieškome viršsprendinio

Mūsų atvaizduotas Pasaulis sprogo, išsiskleidė iš taško, išplito iki begalinio Rato, skilo, pulsavo, vystėsi ir parodė galimybę susisukti, susitraukti ir vėl panirti į motininį Tašką.

Mūsų *spalvos*, sušvitę tamsoje, išsiskleidę vaivorykšte, sužaižaravo tobulybės varsomis, tačiau graso vėl užgesti juodumoje.

Beribis moteriškas materijos *vanduo*, supiltas į vyrišką dvasinį *ugninį indą*, įgyja tobulą Pasaulio skvarmą. Ir mes bijome, kad Ugnis užges arba Indas suduš, ir vėl visa užlies chaoso bala.

Begalinio Rato, Akinančios Šviesos, Beribių vandenių įvaizdžiai daug kam yra tobuli, raminantys ir guodžiantys. Tai Amžinybė laike ir Begalybė erdvėje, tai nepalaujamas sukimasis Visuotinybės Ratu, tai užtikrintumas, kad niekas nesibaigs, kartosis vėl ir vėl, per Amžių amžius.

Tačiau kitiems to maža. Tai net baugina, sukelia beprasmybės pojūtį. Kokia šio begalinio Sukimosi prasmė?

Ir tada Begalinė Šviesa atsiunčia mums paguodą – Savo Žodį, Pažadą. Dievas nusizemina, apsireiškia Asmeniškai ir nusileidžia žemėn žmogumi. Mums pažadama, kad nors visuotinis Ratas sukasi aplink savo Ašį, tačiau pasaulio Vežimas vis dėlto juda į aiškų Tikslą.

Nors vaivorykštės spalvų lankas kylą ir leidžiasi, tačiau balta dvasios Šviesa yra virš bet kokio lanko. Šviesos banga, tegu ir sinusoide vingiuodama, tiesia spindulį tam tikra Kryptimi.

Ugnies – vandens (skvarmos – esmės, indo – turinio) prieštaros viršsprendinį rodo lotynų k. žodis *spiritus* – degantis skystis, *uginis vanduo* (alkoholis), simbolizuojantis dviejų priešingų elementų susiliejamą, ir kartu *dvasia* – *siela*, besiveržianti pas savo (o ir ugnies bei vandens) Kūrėją.

Pas Kūrėją, kuris “nulipino” mus iš *žemės* ir *vandens*, įpūtė *ugnį* (sielą) ir dovanojo *orą* (erdvę ir galią, aurą, praną ar akašą), kuris skyrė mus būti visa ko sankirta, ašimi, viduriu.

Pas Kūrėją, kuris taip apriboja Save, jog gali ištiesti mums ranką ir parodyti *Kelią*, *Tiesą* ir *Gyvenimą*.

Ir tada *Tikėjimas* nugali baime, *Viltis* apšviečia kelią begalybėje, o *Meilė* įprasmina Amžinybę.

LITERATŪRA

1. Šventasis Raštas I t. – Vilnius, 1990.
2. Lietuvių kalbos žodynas. – Vilnius, 1981.
3. S.Gorodeckis. Priešistorinių epochų atspindžiai lietuvių mitologijoje// Romovė. – Rumšiškės, 1989.
4. Kakoe vi derevo? // Nauka i religija. – 1991, Nr.1.
5. Alė Počiulpaitė. Apvaizda, Adomas ir Ieva, Šventoji šeima... // Liaudies kultūra. – 1991, Nr.4.
6. Jonas Vaiškūnas. Apie žvaigždžių simboliką baltų pasaulėžiūroje // Liaudies kultūra. – 1991.
7. Petras Stankeras. Svastikos keliai ir klyskeliai // Mokslas ir gyvenimas. – 1991, Nr.2.
8. E.Lazarev. Kliuč k tainam Atlantidi? //Nauka i religija. – 1991, Nr.4.
9. A. Kobzev. Kanon peremen – kitaiskaja biblija // Nauka i religija. – 1991, Nr.2.
10. Mifologičeskij slovarj. – Moskva, 1991.
11. Algis Uždavinsys. Tauta, dievybė, savastis // Aušrinė. – 1990, Nr. 8, 9, 10.
12. Alvydas Butkus. Latvių ornamento struktūra // Mokslas ir gyvenimas. – 1989, Nr.11.
13. Algirdas Patackas. Saulė ir kryžius // Kaunas, 1989.
14. Algirdas Julius Greimas. Tautos atminties beieškant // Vilnius–Chicago, 1990.
15. Aleksandras Žarskus. Rūta // Kaunas, 1988.
16. Latvių ornamentikos tyrinėjimai // Liaudies kultūra. – 1991, Nr.1.
17. Stasys Šimaitis. Archyvinių simbolių esmė baltų ornamentikoje ir pasaulėjautoje // Pranešimo medžiaga. Mašinraštis. – Kaunas, 1990.
18. Andris Mičiulis. Apie senovės latvių simbolinį raštą ir pasaulėjautą // Liaudies kultūra. – 1991, Nr.1.
19. Elizabet Cheič. Mašinraštis.
20. Jonas Vaiškūnas. Sodus ir visata // Liaudies kultūra. – 1992, Nr. 4
21. Aleksandras Žarskus. Vestuvinis virsmas // Kaunas, 1988–89.
22. Šri Parachansa Jogananda. Jogino autobiografija // Mašinraštis.

23. Algirdas Patackas, Aleksandras Žarskus. Mirties virsmas // Vilnius, 1990.
24. Jelena P. Blavatskaja. Tainaja doktrina // Riga.
25. Česlovas Kontrimas. Lietuvos geležiniai kryžiai // Vilnius, 1991.
26. Vytautas Bagdanavičius MIC. Lietuviško kopyltstulpio genezės klausimu // Ikikrikščioniškosios Lietuvos kultūra. – Vilnius, 1992.
27. Elvyra Usačiovaitė. Vieno liaudies ornamento morfologija // Ikikrikščioniškosios Lietuvos kultūra. – Vilnius, 1992.
28. Gaston Bachelard. Svajonių džiaugsmas // Vilnius, 1993.
29. Rasa Ambraziejienė. Mandala – mano dalia // Vydija. – 1994, Nr. 5.
30. Rasa Ambraziejienė. Spalva // Vydija. – 1996, Nr. 7.
31. Rasa Ambraziejienė. Vanduo // Vydija. – 1998, Nr. 8.
32. Vanduo gydo // Žvilgsnis. – 1991
33. Lietuvių liaudies menas. Mažoji architektūra // Vilnius, 1992
34. A. Andrejevas, E. Morkūnas. Vėjo malūnai // Vilnius, 1982
35. Lietuvių liaudies menas // Vilnius, 1993
36. Laima Nakaitė. Žalvariniai senolių laišakai // Vilnius, 1991
37. Lijana Laužikaitė. 1978–1940 m. statytų Lietuvos medinių bažnyčių architektūra // Liaudies kultūra. – 1998, Nr.6.
38. Paulius Galaunė. Lietuvių liaudies menas, jo meninių formų plėtojimo pagrindai // Kaunas, 1930
39. Junona Almonaitienė. Švenčių ratas // Vilnius, 1998
40. Lietuvos istorijos paminklai // Vilnius, 1990
41. Gilbert K. Chesterton. Ortodoksija // Aidai, 1998
42. Jonas Mekas. Laiškai iš niekur // Baltos lankos, 1997
43. Udo Becker. Simbolių žodynas // Vilnius, 1995
44. Omraam Mikaelj Aivanchov. Jazik geometričeskich figur // Moskva, 1994
45. Gintaras Beresnevičius. Baltiškų simbolių dinamika // Senovės baltų simboliai. – Vilnius, 1992.

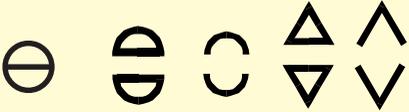
SIMBOLIŲ LENTELE

Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Įvardinimai	Esmė /samprata, simbolio prasmės/
•	taškas	žvaigždė bamba grūdas sėkla	pradžių pradžia; Kūrėjas; Viskas viename; šviesos šaltinis; centras; individualybė; vienintelis; vienetas (skaičius 1) <i>vyriskas pradas</i>

Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Įvardinimai	Esmė /samprata, simbolis/	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
	apskritimas skritulys rutulys	ratas vainikas žiedas saulė pilnatis mandala ola urvas iščios kiaušinis gemalas	Visata; viskas; begalybė, amžinybė (laike ir erdvėje); riba tarp Visatos ir chaoso; nulis (skaičius 0) arba begalybė <i>moteriškas pradas</i>	išplitęs, “sprogęs” <u>taškas</u>
	apskritimas su tašku centre	saulė pasaulis materija	taškas centre “laiko” ratą (Visatą)	Poveikis apsauga; maginis apribojimas

Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Įvardinimai	Esmė /samprata, simbolio prasmės/	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
	statmuo (vertikalė)	žaiabas stabas stulpas jin falas linga	kuriamoji galia; poveikis, veikla (aktyvumas); šviesos blyksnis; apvaisinimo galia; dangaus (Perkūno) trenksmas; ašis, stuburas, šerdis; centras; ryšys, jungtis tarp Pasaulių(ryšiai tarp dvasios taškų); vienetas (skaičius 1) <i>vyriškas pradai</i>	blyksnis (poveikis) iš <i>taško</i> ; dūris (poveikis) iš centro Poveikis “giluminė” veikla; ryšys su dievybe; “žaibiškas” trenksmas (suvokimas, perkeitimas); apvaisinimas (dvasinis ar fizinis)

Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Įvardinimai	Esmė /samprata, simbolis/	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
—	gulstinė (horizontalė)	žemė	neveiklumas (pasyvumas); tyla; laukimas; plokštuma; kairė – dešinė; ryšiai tarp materijos taškų; bala, chaosas, niekas; mulis arba dvejetas (skaičiai 0 arba 2)	plitimas iš <u>taško</u> “pažemiui”
—		jan	<i>moteriškas pradas</i>	Poveikis “paviršutiniška” veikla; kelias (jei su rodykle – aiški kryptis)

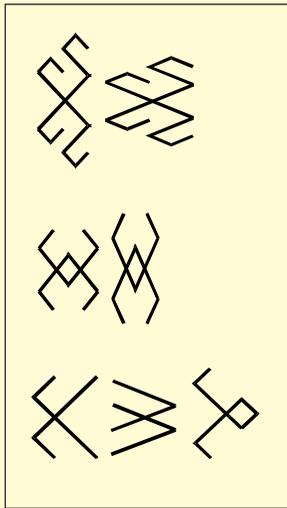
Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Įvardinimai	Esmė /samprata, simbolis/	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
	<p>statmuo kerta skritulį</p> <p>arba romba</p>	<p>mėnuliai; delčia ir jaunatis; dvi kryptys; kairė ir dešinė</p>	<p>Visatos (visumos) padalinimas; pusė, dalis; papildymas, virsmas iš vienos būsenos į kitą; dvejetas (skaičius 2) <i>moteriškas pradas</i></p>	<p><u>apskritimas</u> (arba <u>rombas</u>) + <u>statmuo</u></p> <p>Poveikis</p> <p>jautrumas emocingumas nepastovumas nesaugumas atspindžiai</p>

Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Ivardinimai	Esmė /samprata, simbolis/	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
	<p>horizontale kerta skritulį</p>	<p>jim/jan Dovydo žvaigždė</p>	<p>apraiška; vystymasis; dalijimas, atskyrimas: dangus ir žemė; viršus ir apačia; ugnis ir vanduo; dvasia ir materija; vyras ir moteris; jin ir jan; gėris ir blogis; diena ir naktis; aktyvumas ir pasyvumas; dvejybė, dvejetas (skaičius 2) ir šešetas (skaičius 6) <i>moteriškas pradas</i></p>	<p><u>apskritimas</u> + gulstinė</p> <p>Poveikis</p> <p>atskyrimas tvėrimas dvilypumas priešprieša konfliktas pusiausvyra</p>

Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Įvardinimai	Esmė /samprata, simbolis/	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
	trikampis viršūne į viršų	Dievas vyras ugnis Apvaizda Dievo akis Trejybė varpas	viršutinė Viseto pusė – dvasia, dangus; <i>vyriskasis</i> (aktyvus) pradas; trejetas (skaičius 3)	apskritimo (rombo) viršutinė pusė
  	kampas viršūne į viršų arba išgaubimas	dangus stogas šventas Kalnas Dievo stogelis pastogė tiltas vaivorykštė	arba devynetas (skaičius 9)	Poveikis apsauga dangiška danga jungtis, perėjimas

Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Įvardinimai	Esmė /samprata, simbolis/	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
	trikampis viršūne į apačią	žemė materis motina vanduo lelija tulpė	apatinė Viseto pusė – materija, žemė; <i>moteriškas</i> (pasyvus) pradas; gamta	<u>apskritimo</u> (rombo) apatinė pusė
	kampas viršūne į apačią	dauba, duobė guolis lopšys iščios		Poveikis
	arba įgaubimas	valtis, luotas karstas		perkėlimas “kitapus” (į karstą, per marias); grįžimas “atgal” (žemėn, į iščias)

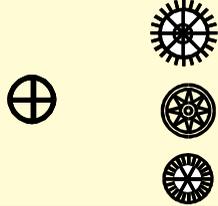
Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Įvardinimai	Esmė /samprata, simbolis/	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
	zigzagai, bangos	Maros vandenys	materija, žemė (sausuma ir vandenys)	žemyn nukreipto <u>trikampio</u> atmainos
	užbrūkšniuotos ar užtaškuotos juostos	Maros žemė	<i>moteriškas pradas</i>	
				Poveikis
				vaisingumas derlingumas

Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
žemyn arba aukštyn nukreiptų <u>trikampių</u> atmainos

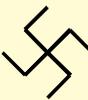
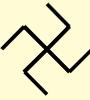
Jumio ir dvigubo Jumio ženklai;
žirgeliai, dviguba varpa, sukryžiuoti
kirviai, žirgų galvos, gaidžių galvos;
rupūžėlė, vėžiukas;
Martinio ženklai

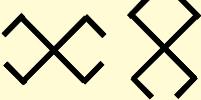
Poveikis
vaisingumas derlingumas

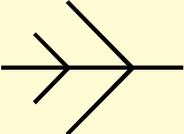
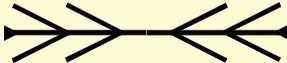
Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Ivardinimai	Esmė /samprata, simbolio prasmės/	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
+	kryžius	kryžma kryželis Dievo kryžius graikų kr. kryžkelė	dvasios ir materijos santykis; dvasia veikia (kerta) materiją; Viseto sankirta; keturios kryptys, pasaulio šalys; ketvertas (skaičius 4)	linijų sankirta; begaliniai 4-ių pasaulio krypčių spinduliai iš centro <u>taško</u> .
	Saulės kryžius	saulutės		Poveikis apsauga; pasirinkimas (kryžkelė)

Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Įvardinimai	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
     	kryžius	<p><i>TAU</i> kryžius; dievo Toro kūjis; stipis; šv. Antano kryžius;</p> <p>Maltos kryžius; Maros kryžius;</p> <p>lotynų kryžius; šv. Petro kryžius</p>	<p><u>kryžmos</u> išvestinės</p> <p>Poveikis</p> <p>apsauga palaiminimai maldavimai</p>

Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Ivardinimai	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
	kryžius	pasuktas kryžius; šv. Andriaus kryžius; palaiminimas; mazgas (gyvybės, amžinasis, laimės)	<u>kryžmos</u> išvestinės
		dvigubas kryžius; Kryžiaus žvaigždė;	Poveikis
		šulinukas; Žemės akis; roželė; saulutė; ketvertas (skaičius 4)	
		Auseklis; didysis slogučio kryžius; Aušrinė; aštuonetas (skaičius 8)	apsauga palaiminimas
		Slogučio kryžius; pentagrama; penketas (skaičius 5)	gelminis ryšys
			darna, gėris, brolybė;
			penki tvėrimo pradai; magija, burtai

Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Ivardinimai	Esmė /samprata, simbolio prasmės/	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
 	svastika		<p>besisukantis kryžius; visatos judėjimas; kūryba; šviesos (energijos) sklidimas ir kaupimas</p>	<p><u>kryžiaus</u> išvestinė, besisukdama brėžia ratą, spirale, sukuri.</p>
	kairinė, vidinė svastika	Laimos kryžius (laimė)	<p>kryžius sukasi kairėn, veikia įcentrinė jėga, sukuryrs suka į centro tašką; <i>moteriška</i> (materijos, žemės) svastika; šešetas (skaičius 6)</p>	<p>Poveikis</p> <p>saulė, šviesa; gyvybė; derlingumas; sėkmė, laimė;</p>
	dešininė, išorinė svastika	Perkūno kryžius; ugnies kryžius; dangaus kūjis	<p>kryžius sukasi dešinėn, veikia išcentrinė jėga, sukuryrs suka iš centro į išorę; <i>vyriška</i> (dvasios, dangaus, ugnies) svastika; devynetas (skaičius 9)</p>	<p>galia, jėga, energija; pašvėstųjų, žynių įnagis;</p>

Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Ivardinimai	Esmė /samprata, simbolio prasmės/	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
	<p>supriešinti sūkuriai</p>	<p>išverstas (suverstas) ugnies kryžius; kablų kryžius</p>	<p>persikeitimai, virsmai; perkeičiančios energijos sankaupa; nesisukanti, savyje “uždaryta” (potencinė) svastika</p>	<p><u>kryžiaus</u> išvestinė; <u>rombų</u> (mazgų – kilpų – angų) ryšiai</p>
	<p>ornamentas</p>	<p>pynė; kasa, mezginy</p>	<p>virsmų grandinė; paros, metų kaita; laiko tėkmė; sąryšiai (surišimai, atrišimai, išrišimai)</p>	<p>Poveikis per(si)keitimai santykiai ryšiai</p>

Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Įvardinimai	Esmė /samprata, simbolio prasmės/	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
	medis	<p>Gyvybės medis; Pažinimo medis; Saulės medis; gyvenimo medis; Atpirkimo medis; Pasaulio medis; ažuolėlis, eglutė; Laimos žąbas, šluota, spyglys; verba</p>	<p>ryšys, “tiltas”, jungtis tarp pasaulių (erdvių, kartų, epochų, žemės – dangaus ir t. t.); Visatos ašis; centras;</p>	<p><u>vertikalės</u> (kamienas) ir <u>horizontalės</u> (šakos) arba <u>kryžiaus išvestinė</u></p>
			<p>dangus – jungtis – žemė; šakos – šaknys; žiedai/vaisiai – liemuo/kamienas – šaknys; dangus – žemė/antžemis – požemis; dvasia/siela – vėlė – kūnas</p>	<p>Poveikis</p> <p>ryšys</p>

Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Ivardinimai	Esmė /samprata, simbolio prasmės/	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
	puslankis	mėnulis	nepilnumas; atspindys; dvejetas (skaičius 2)	pusė rombo (rato)
	zigzagas sraigtas spirale	žaltys gyvatė gyvata	gyvybės energija gyvybė	pusė svastikos
Poveikis				energijų įvaldymas; kundalini pakėlimas; žemės galių panaudojimas

<p>Pavidalas</p> 	<p>Ženklas /pavadinimas/</p> <p>rombas</p>	<p>Įvardinimai</p> <p>paparčio žiedas; anga kilpa atsivėrimas, perėjimas tiltas</p>	<p>Esmė /samprata, simbolis/</p> <p>Visuma; viršus ir apačia (dangus ir žemė) kartu; nulis (0) arba begalybė; viskas.</p>	<p>Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai</p> <p>abu <u>trikampiai</u> (kampai arba ratlankiai) – žemės ir dangaus – kartu; sąryšis su apskritimu</p>
<p>Poveikis</p>				
<p>praregėjimas vyda visažinystė trečioji akis</p>				

Pavidalas	Ženklas /pavadinimas/	Įvardinimai	Esmė /samprata, simbolis/	Priklausomybė /išvestinė/ ir ryšiai
	ketvirtainis kvadratas kubas	gardas dvaras sodas rojus Jeruzalė šventykla	materija žemė svoris saugi erdvė tvarka namai ketvertas (skaičius 4) <i>moteriškas pradas</i>	sustabdyta <u>svastika</u> ; apribotas (uždarytas) <u>kryžius</u> Poveikis apsauga